

ОБЩИНА ВРАЦА

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2028 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	10
I. УВОД.....	11
II. НАЦИОНАЛНА ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА И ПРИНЦИПИ ПРИ ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА.....	12
III. ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА	36
IV. ОТГОВОРНИ ОРГАНИ	38
V. ОБЩА СИТУАЦИЯ.....	39
V.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	39
V.1.1. ИНЖЕНЕРНО – ГЕОЛОЖКИ УСЛОВИЯ	42
V.1.2. ФИЗИКО-ГЕОЛОЖКИ ЯВЛЕНИЯ И ПРОЦЕСИ	43
V.1.3. КЛИМАТ	43
V.1.4. ВОДИ.....	51
V.1.4.1. ХИДРОЛОЖКИ УСЛОВИЯ	52
V.1.4.1.1. ПОВЪРХНОСТНИ ВОДИ.....	53
V.1.5. ПОЧВИ.....	55
V.1.6. ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....	59
V.1.7. СЪСТОЯНИЕ НА АТМОСФЕРНИЯ НА ВЪЗДУХ	59
V.1.8. БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ И РАСТИТЕЛЕН СВЯТ	63
V.1.9. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ.....	72
V.1.10. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ.....	76
V.1.10.1. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯТА В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВОТО И СЪСТОЯНИЕТО НА РЕСУРСИТЕ.....	78
V.1.10.2. АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТИТЕ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ, ВКЛЮЧВАЩИ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ	85
V.1.10.3. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ, ВКЛЮЧИТЕЛНО НА РЕДКИ ИЛИ ЗАСТРАШЕНИ ОТ ИЗЧЕЗВАНЕ ВИДОВЕ.....	88
V.1.11. ТУРИСТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ.....	90
V.1.12. ПРИРОДНИ УСЛОВИЯ И РЕСУРСИ	91
V.1.13. ГОРСКО СТОПАНСТВО.....	92
V.1.14. ШУМОВО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА	93
V.1.14.1. ИЗТОЧНИЦИ НА ШУМ В ОБЩИНА ВРАЦА	94
V.1.14.2. АНАЛИЗ НА ПРИЧИНИТЕ ЗА НИВОТО НА АКУСТИЧНО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА	96

V.1.15. РАДИАЦИОННА ОБСТАНОВКА И ВЛИЯНИЕ ОТ НЕЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ.....	100
V.2. НАСЕЛЕНИЕ	104
V.3. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА.....	106
V.4. УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ	107
V.5. ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА.....	108
V.6. ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ	108
VI. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ	110
VII. ИЗВОДИ.....	122
VIII. ВИЗИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	125
IX. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ	127
X. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА	150
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	151

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ В ДОКУМЕНТА

Таблица № 1 Средна месечна и годишна температура на въздуха	45
Таблица № 2 Средномесечна и средногодишна максимална температура, °C.....	45
Таблица № 3 Средномесечна и средногодишна минимална температура, °C	45
Таблица № 4 Средномесечна, сезонна и годишна сума на валежите /мм/	46
Таблица № 5 Среден брой дни с дъжд	46
Таблица № 6 Среден брой дни със сняг за гр. Враца по десетдневки и месеци (с най-голяма снежна покривка)	46
Таблица № 7 Среден брой на дни със сняг през зимния период	46
Таблица № 8 Максимална месечна височина на снежната покривка по месеци в сантиметри	46
Таблица № 9 Средна месечна относителна влажност, в %.....	47
Таблица № 10 Месечен и годишен брой на дни с относителна влажност	47
Таблица № 11 Среден и максимален брой дни с мъгла по месеци	48
Таблица № 12 Характеристики на вятъра по посока.....	49
Таблица № 13 Характеристики на вятъра по месеци	49
Таблица № 14 Честота на вятъра по скорост, %.....	49
Таблица № 15 Водоеми в Община Враца	52
Таблица № 16 Защитени зони по НАТУРА 2000.....	91
Таблица № 17 Гранични стойности на нивата на шум в помещения на жилищни и обществени сгради.....	94
Таблица № 18 Шумово ниво в гр. Враца през 2019 г. на улици с интензивно движение на МПС и висока гъстота на обитаване.	97
Таблица № 19 Разпределение по диапазони на регистрираните шумови нива през 2019	99
Таблица № 20 Население към 31.12 по години.....	104
Таблица № 21 Население към 31.12.2019 г.....	105
Таблица № 22 Брой население по години.....	105
Таблица № 23 Брой население в град Враца	106
Таблица № 24 SWOT анализ.....	123
Таблица № 25 План за действие на програмата	128

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ В ДОКУМЕНТА

Фигура № 1 Местоположение на община Враца	40
Фигура № 2 Състояние на реките в България.....	41
Фигура № 3 Максимални температури	45
Фигура № 4 Съотношение между облачни, слънчеви и дни с валежи	46
Фигура № 5 Съотношение между облачни, слънчеви и дни с валежи	48
Фигура № 6 Климатична карта на България	50
Фигура № 7 Пространствено разпределение на годишните валежи (мм) в България..	50
Фигура № 8 Състояние на реките в България.....	53
Фигура № 9 Почвени типове в България	57
Фигура № 10 Средногодишни концентрации на ФПЧ10 от група източници “Битово отопление”	62
Фигура № 11 Флористично райониране на България.....	63
Фигура № 12 Зоогеографско райониране на България.....	65
Фигура № 13 Защитени територии и зони в община Враца по НАТУРА 2000	75
Фигура № 14 Шипка и Къпина.....	81
Фигура № 15 Бял равнец и Жълт равнец	82
Фигура № 16 Лайка и Глухарче.....	83
Фигура № 17 Синя жлъчка (Цикория)	83
Фигура № 18 Мента и Мащерка	84
Фигура № 19 Демографска прогноза за община Враца (бр. жители).....	120
Фигура № 20 Прогнозна норма на натрупване за периода 2021-2028г. (кг/ж./г.).....	120

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

А-НПДУУОЗ	Актуализиран Национален план за действие по управление на устойчивите органични замърсители в България - 2012 – 2020
АИС	Автоматична измервателна станция
БАН	Българска академия на науките
БДЗП	Българско дружество за защита на птиците
БДУВЧР	Басейнова дирекция за управление на водите в Черноморски район
БПК5	Биологична потребност от кислород
БО	Битови отпадъци
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГМО	Генно модифицирани организми
ГРАО	Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДБ	Държавен бюджет
ДВ	Държавен вестник
ДО	Допустимо отклонение
ДОП	Долен оценъчен праг
ЕГО	Едрогабаритни отпадъци
ЕЕО	Електрическо и електронно оборудване
ЕК	Европейска комисия
ЕМП	Електромагнитни полета
ЕО	Екологична оценка
ЕП	Електрическо поле
ЕР	Експлоатационен ресурс
ЕС	Европейски съюз
ЕСТЕ	Европейската схема за търговия с емисии
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗДОИ	Закон за достъп до обществена информация
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЗШОС	Закон за защита от шум в околната среда
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗПТ	Защитени природни територии
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗСПЗЗ	Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗУТ	Закон за устройството на територията

ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИСПА	Инструмент за структурни политики за присъединяване
ИУГ	Излезли от употреба гуми
ИУЕЕО	Отпадъци от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КБООН	Конвенция на Обединените нации за борба с опустиняването
КБР	Конвенция за биологичното разнообразие
КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
КПКЗ	Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяванията
ЛПСОВ	Локална пречиствателна станция за отпадъчни води
ЛОС	Летливи органични съединения
МБТ	Механично – биологично третиране
МЕК	Максимално еднократна концентрация
МЗ	Министерство на здравеопазването
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МП	Магнитно поле
МПС	Моторни превозни средства
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МШК	Скала на Медведев, Шпонхоер, Карник
НАСЕМ	Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг
НВ	Неразтворени вещества
НГП	Национална годишна програма
НДЕ	Норми за допустими емисии
НДНТ	Най-добри налични техники
НЕМ	Национална екологична мрежа
НПДИК	Националният план за действие по изменение на климата 2013-2020 г.
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НООСМВ	Наредбата за опазване на околната среда в морските води
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НППОО	Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъци
НПРД	Национална приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по

	отпадъците
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НРТКЕПГ	Националният регистър за търговия с квоти за емисии на парникови газове
НСОСПД	Национална стратегия за околна среда и план за действие
НСПУОСР	Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване
НСУРВС	Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОА	Общинска администрация
ОбС	Общински съвет
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООН	Организация на обединените нации
ОПОС	Оперативна програма "Околна среда"
ОПУО	Общинска програма за управление на отпадъците
ООп	Организация по оползотворяване
ОСР	Отпадъци от строителство и разрушаване
ОУП	Общ устройствен план
ПДК	Пределно допустима концентрация
ПЗ	Промислена зона
ПМ	Пункт за мониторинг
ПИП	Прединвестиционно проучване
ПО	Предотвратяване на отпадъците
ПС	Претоварна станция
ПСКР	Пределна стойност за консумация на разтворители
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУРН	Планове за управление на риска от наводнения
ПУП	Подробен устройствен план
ПУП-ПРЗ	Подробен устройствен план – план за застрояване и регулация
РДВ	Рамкова директива за водите
РДМС	Рамкова директива за морска стратегия
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РКОНИК	Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата
РОУКАВ	Райони за оценка и управление качеството на атмосферния въздух
РПМ	Републиканска пътна мрежа

РСУО	Регионални сдружения за управление на отпадъците
СГ	Средногодишна /концентрация/
СГК	Средногодишна концентрация
СГН	Средногодишна норма
СДН	Средноденоношна норма
СДНЕ	Схемата за доброволно намаление на емисии
СДК	Средноденоношна концентрация
СПД ОЧМ	Стратегически план за действие за опазване на Черно море
ТБО	Твърди битови отпадъци
УО	Управление на отпадъците
УОЗ	Устойчиви органични замърсители
ФПЧ	Фини прахови частици
ФПЧ10	Фини прахови частици с аеродинамичен диаметър под 10 микрона
ХЗЗ	Хигиенно защитна зона
ХПК	Химическа потребност от кислород
ЦГЧ	Централна градска част
ЧМ ТДА	Трансграничен диагностичен анализ
БПДО	Шеста програма за действие на Общността за околна среда

ВЪВЕДЕНИЕ

В последните години, като отражение на общоевропейската тенденция се преотстъпват правомощия от централната в посока към местните власти на дейности, основно свързани с подобряването на качеството на живота на регионално ниво. Фактът, че околната среда е един от съществените елементи на качеството на живота, наред със социалните и икономически аспекти, е осъзнат от страна на местното самоуправление. Нещо повече, местните власти са най-добре запознати със състоянието и проблемите на околната среда на територията на съответната община, затова е решаващ приносът им при разработване и прилагане на националната политика в тази област.

На Първата конференция на министрите на околна среда, проведена в замъка Добрич – Чехословакия през 1992 г. е поставено началото и е взето решение за създаване на Обща програма за опазване на околната среда за страните в Европа, която да служи като рамка за по-добра координация на усилията за възстановяване и опазване на околната среда на национално и международно ниво.

В Рио де Жанейро през 1992 г. за първи път е представена тезата за същността на устойчивото развитие, състояща се от три основни елемента, а именно съчетаване на икономическото и социалното развитие при запазване и подобряване качеството на околната среда. Приет е план за действие на ООН, наречен „Дневен ред 21 (Agenda 21)“, който очертава концепцията за устойчиво развитие на човечеството през следващите 100 години и съдържа основните принципи, върху които следва да се основават бъдещата политика и решенията за действие на съвременното и утрешното общество, както и отрежда важно място на местните власти в процеса на вземане на решения за околната среда. Класическата дефиниция на понятието „Устойчиво развитие“ е тази, дадена от Международната комисия за околна среда и развитие и тя гласи: Устойчивото развитие е развитие, което отговаря на нуждите на настоящето, без да отнема възможността на бъдещите поколения да посрещат своите нужди.

Конференцията на министрите на околната среда, проведена в Люцерн, Швейцария през следващата година, одобрява общата стратегия в областта на околната среда за Централна и Източна Европа и план за действие, който да послужи като база за по-нататъшни действия от страна на правителствата, Европейската комисия, международните организации, финансовите институции и частните инвеститори. В резултат от приетата "Програмата за опазване на околната среда за страните от Централна и Източна Европа" и националните програми по опазване на околната среда се създават условия за насърчаване на местните власти да разработят в тясно сътрудничество с гражданите "местни програми за опазване на околната среда".

Орхуската конвенция за достъп до информация и участие на обществеността при вземането на управленски решения, приета на четвъртата среща на министрите на околната среда, в региона на ЕИК, през юни 1998 г. в Орхус, Дания, си поставя за цел да допринесе за защита правото на всеки човек от сегашните и бъдещите поколения да живее в околна среда, благоприятна за неговото здраве и благосъстояние, като

гарантира правото на достъп до информация, участие на обществеността при взимането на решения и достъп до правосъдие по екологични въпроси.

Българското законодателство е хармонизирано в съответствие с актовете на Общностното право. В разпоредбите на чл.79, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) е посочено, че кметовете на общините разработват програми за опазване на околната среда за съответната община в съответствие с указания на министъра на околната среда и водите.

Принципно право за приемане на стратегии, прогнози, програми, планове по въпроси от местно значение, включително опазване на околната среда, е дадено на Общинските съвети с чл.21, т.12 от Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА).

Общинските програми за опазване на околната среда, би могло да се дефинират като целенасочено планиране на дейностите за определен период от време. Те могат да се считат за инструмент за постигане на подобрения в областта на околната среда.

Програма трябва да формира адекватна екологосъобразна политика на общинско ниво, да отчита влиянието на икономическите и социалните интереси в обществото и да създава условия за устойчиво развитие като цяло.

Основната цел на една общинска програма за опазване на околната среда е да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми в общината и запазване на доброто състояние на околната среда.

I. УВОД

Настоящата Програма за опазване на околната среда на община Враца 2021 – 2028 г. е разработена на основание чл. 79, ал.1 от ЗООС.

Заложените в програмата цели и очаквани резултати са в съответствие с Националната стратегия за околна среда, Националния план за действие и приложимото секторното законодателство.

Програмата е разработена в съответствие с Указанията на министъра на околната среда и водите относно структурата и съдържанието на общинските програми за опазване на околната среда и като е съобразена с разпоредбата на чл.11, т.8 от Закона за местното самоуправление и местната администрация, където: “Местното самоуправление в общината се изразява в правото на гражданите или на избрани от тях органи, в рамките на предоставената им компетентност, да решават въпросите, свързани с опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси с общинско значение”.

Програмата за опазване на околна среда на община Враца е основен документ при прилагане на политиките по околна среда на общинско ниво.

Съгласно приоритетите на НСОС, опазването на околната среда е свързано с прилагането на следните фундаментални принципи:

- Устойчиво развитие;
- Предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда;

- Предимство на предотвратяването на замърсяването пред последващо отстраняване на вредите;
- Участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда;
- Информирание на гражданите за състоянието на околната среда;
- Замърсителят плаща за причинените вреди;
- Съхранение и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие;
- Възстановяване и подобряване качеството на околната среда в замърсените и увредени райони;
- Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионални политики за развитие на икономическите и обществени отношения;
- Достъп до правосъдие по въпроси, отнасящи се до околната среда.

В Общинската програма за опазване на околната среда са посочени конкретните мерки, срокове и източници на финансиране с оглед създаване и подпомагане осигуряването на оптимална екологична среда на територията на общината.

Основна цел на програмата е осигуряване на устойчиво решаване на възникващите проблеми на територията на общината и подобряване състоянието на компонентите на околната среда, като минимизират факторите, оказващи влияние върху тях. Заложените цели и мерки са съобразени с:

- Общински план за развитие на община Враца;
- Областна стратегия за развитие на област Враца;
- Национална стратегия за околна среда;
- Национален план за управление на отпадъците за периода 2021-2028 г.;
- Програма за управление на отпадъците на община Враца;
- Приложимото секторно законодателство.

II. НАЦИОНАЛНА ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА И ПРИНЦИПИ ПРИ ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

От началото на 70-те години на 20 век Европа е поела твърди ангажименти към прилагане на мерки за опазване на околната среда, като: защита качеството на въздуха и водата; опазване на природните ресурсите и защита на биологичното разнообразие; управление на отпадъците и контрол върху дейностите, които имат неблагоприятно екологично въздействие. Изброените приоритетни области са само част от предприетите на ниво ЕС мерки по опазване на околната среда.

Европейската политика се основава на принципите на превантивните действия, отстраняване на замърсяването при източника, „замърсителят плаща“ и др.

Многогодишните програми за действие определят рамката на бъдещите дейности във всички сфери на политиката в областта на околната среда. Националното законодателство, както и предприетите политики за опазването на околната среда, са хармонизирани с изискванията и приоритетите на ЕС.

Законодателството по опазване на околната среда в България може условно да се раздели на общо (хоризонтално) и секторно (вертикално).

Вертикалното законодателство обхваща секторите: Води; Въздух; Природа; Почви; Климат; Отпадъци и Превантивна дейност.

ЗАКОНИ

ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Към хоризонталното законодателство се отнася Законът за опазване на околната среда (ЗООС), който с подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане, е основен гарант за постигане на екологичните цели за устойчиво развитие.

Законът за опазване на околна среда е рамковият закон на екологичното законодателство, който урежда принципните общи постановки (ОВОС, КПКЗ, право на обществен достъп до екологична информация, икономически регулатори и др.), и специалните секторни изисквания към компонентите на околната среда (въздух, води, почви, отпадъци и др.).

Законът е обнародван ДВ. бр.91 от 25 Септември 2002г. а последното му изменение е от 1 Декември 2020 г. . С този закон се уреждат обществените отношения, свързани с: опазване на околната среда за сегашните и бъдещи поколения и защитата на здравето на хората; съхраняване на биологичното разнообразие; опазването и ползването на компонентите на околната среда; контрол и управление на факторите, увреждащи околната среда; осъществяването на контрол върху състоянието на околната среда и източниците на замърсяване; предотвратяването и ограничаването на замърсяването; създаването и функционирането на Национална система за мониторинг на околната среда; стратегиите, програмите и планове за опазване на околната среда; събирането и достъпа до информация за околната среда; икономическата организация на дейностите по опазване на околната среда; правата и задълженията на държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазване на околната среда.

ЗАКОН ЗА ЧИСТОТАТА НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Законът за чистотата на атмосферния въздух е основният нормативен акт, регламентиращ политиката по отношение качеството на атмосферния въздух. Целта на закона е да се защити здравето на хората и на тяхното потомство, животните и растенията, техните съобщества и местообитания, природните и културните ценности от вредни въздействия, както и да предотврати настъпването на опасности и щети за обществото при изменение в качеството на атмосферния въздух в резултат на различни дейности. Със закона се урежда: определянето на показатели и норми за качеството на атмосферния въздух; ограничаването на емисиите; правата и задълженията на държавните и общинските органи, на юридическите и физическите лица по контрола, управлението и поддържането на качеството на атмосферния въздух; изискванията за качеството на течните горива, в това число контролът за спазване на изискванията за качеството на течните горива при пускането им на пазара, и тяхното разпространение, транспортиране и използване; ограниченията в емисиите на серен диоксид при

използването на течни горива, ограниченията за допустимо сярно съдържание на петролните деривати и начинът на тяхното изгаряне от плавателни средства, които се намират в пристанищата на Република България в българския участък на р. Дунав, вътрешните морски води, териториалното море и в изключителната икономическа зона; изискванията за качеството на твърдите горива, използвани за битово отопление, в т. ч. контролът за спазване на изискванията за качеството на твърдите горива при тяхното пускане или предоставяне на пазара, и разпространението им

ЗАКОН ЗА ВОДИТЕ

Законът за водите е национален рамков нормативен акт, който урежда собствеността, управлението и опазването на водите на територията на република България като общонационален неделим природен ресурс. Основната му цел е да се осигури интегрирано управление на водите в интерес на обществото и за опазване на здравето на населението, както и създаване на условия за: осигуряване на достатъчно количество и добро качество на повърхностните и подземните води за устойчиво, балансирано и справедливо водоползване; намаляване на замърсяването на водите; опазване на повърхностните и подземните води и водите на Черно море; прекратяване на замърсяването на морската среда с естествени или синтетични вещества; намаляване на заустванията, емисиите и изпусканията на приоритетни вещества; прекратяване на заустванията, емисиите и изпусканията на приоритетно опасни вещества; предотвратяване или намаляване на вредните последици за човешкия живот и здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност, свързани с вредното въздействие на водите.

ЗАКОН ЗА ПОЧВИТЕ

Със закона за почвите се уреждат обществените отношения, свързани с опазването на почвите и техните функции, както и тяхното устойчиво ползване и трайно възстановяване като компонент на околната среда. Почвите са национално богатство, ограничен, незаменим и практически невъзстановим природен ресурс и опазването им е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и на физическите и юридическите лица.

Цели на закона са: предотвратяване увреждането на почвите и нарушаването на техните функции; трайно запазване и възстановяване на функциите на почвите.

Опазването, ползването и възстановяването на почвите се основават на следните принципи: екосистемен и интегриран подход; устойчиво ползване; приоритет на превантивния контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции; прилагане на добри практики при ползването на почвите; замърсителят плаща за причинените вреди; информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и мерките за опазването им.

ЗАКОН ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Законът за ограничаване изменението на климата урежда обществените отношения, свързани с: провеждането на държавната политика по ограничаване изменението на климата; прилагането на механизмите за изпълнение на задълженията на Република България по Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (ратифицирана със закон – ДВ, бр. 28 от 1995 г.) (ДВ, бр. 68 от 2005 г.) (РКОНИК) и Протокола от Киото към Рамковата конвенция; функционирането на Националната схема за зелени инвестиции (НСЗИ); функционирането на Националната система за инвентаризации на емисии на вредни вещества и парникови газове в атмосферата; прилагането на Европейската схема за търговия с емисии (ЕСТЕ); администрирането на Националния регистър за търговия с квоти за емисии на парникови газове (НРТКЕПГ); мерките за намаляване емисиите на парниковите газове от използваните течни горива и енергия за транспорта;

Изпълнението на задълженията, произтичащи от Решение № 406/2009/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. относно усилията на държавите членки за намаляване на техните емисии на парникови газове, необходими за изпълнение на ангажиментите на Общността за намаляване на емисиите на парникови газове до 2020 г. (ОВ, L 140/136 от 5 юни 2009 г.) и от Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове за държавите членки през периода 2021 - 2030 г., допринасящи за действията в областта на климата в изпълнение на задълженията, поети по Парижкото споразумение, и за изменение на Регламент (ЕС) № 525/2013 (ОВ, L 156/26 от 19 юни 2018 г.); отчитане на емисиите и поглъщанията и изпълнението на задълженията в сектора на земеползването, промените в земеползването и горското стопанство, произтичащи от Регламент (ЕС) 2018/841 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за включването на емисиите и поглъщанията на парникови газове от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство в рамката в областта на климата и енергетиката до 2030 г. и за изменение на Регламент (ЕС) № 525/2013 и Решение № 529/2013/ЕС (ОВ, L 156/1 от 19 юни 2018 г.); функционирането на Схемата за доброволно намаление на емисии (СДНЕ);

Законът има за цел чрез предприемането на национални мерки и въвеждането на европейски и международни механизми да гарантира намаляване на емисиите на парникови газове като основен елемент в политиката по ограничаване изменението на климата и да осигури дългосрочното планиране на мерките за адаптация към климатичните промени.

ЗАКОН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Законът за управление на отпадъци регламентира мерките и контрола за защита на околната среда и човешкото здраве чрез предотвратяване или намаляване на вредното въздействие от образуването и управлението на отпадъците, както и чрез намаляване на цялостното въздействие от използването на ресурси и чрез повишаване ефективността на това използване. Съгласно ЗУО управлението на отпадъците се

осъществява в съответствие с изискванията на нормативните актове относно опазване на водата, въздуха, почвата, растенията и животните; шума и миризмите, и опазване на природната среда и местата, които са обект на специална защита. Законът се прилага за битовите, производствените, строителните и опасните отпадъци.

С този закон се определят изискванията към продуктите, които в процеса на тяхното производство или след крайната им употреба образуват опасни или масово разпространени отпадъци, както и изискванията за разширена отговорност на производителите на тези продукти с цел насърчаване на повторната употреба, предотвратяването, рециклирането и друг вид оползотворяване на образуваните отпадъци.

Към настоящия момент принципът „разширена отговорност на производителя“ се прилага за: опаковки; електрическо и електронно оборудване; батерии и акумулатори; моторни превозни средства; масла и гуми. Мерките, които определят носенето на разширена отговорност от производителите включват приемането на върнати продукти и на отпадъците, останали след употребата на тези продукти, последващото управление на отпадъците и финансовата отговорност за тези дейности, както и задължения за предоставяне на информация на обществеността в каква степен продуктът може да бъде употребен повторно и рециклиран. Разширената отговорност на производителя се прилага независимо от отговорността за управление на отпадъците, предвидена в ЗУО, и без да се засягат разпоредбите, определящи изисквания към определени групи отпадъци или продукти. Поставените в законодателството задължения могат да се изпълняват индивидуално, или чрез включване в колективни системи, представлявани от организация по оползотворяване (ООп).

За екологосъобразното управление на отпадъците, спазването на йерархията при управление на отпадъците, опазването на околната среда и човешкото здраве от изключително значение е работата на фирмите, получили съответен документ за извършване на дейности с отпадъци, в т.ч. подготовка за повторна употреба и рециклиране. Всички те са задължени да спазват разпоредбите на ЗУО, подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане, както и всички съотносими към конкретните дейности законодателни разпоредби.

Със ЗУО се определя и изискването за притежаване на разрешение, издадено по реда на глава пета, раздел I от същия или комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма, раздел II от ЗООС за извършване на дейности по третиране на отпадъци, включително по рециклиране на кораби по смисъла на Регламент (ЕС) № 1257/2013.

Регламентиран се и случаите, при които се изисква регистрация и издаване на регистрационен документ, сроковете, процедурите и условията за кандидатстване.

Със ЗУО се определят редица задължения на органите на местното самоуправление и местната администрация, свързани с управление на отпадъците, образувани на съответната територия.

ЗАКОН ЗА МЕСТНИТЕ ДАНЪЦИ И ТАКСИ

Със Закона за местните данъци и такси се определя “такса битови отпадъци”, която се заплаща за извършваните от общината услуги по:

1. събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране;
2. третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации;
3. поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината.

ЗАКОН ЗА УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА

Съгласно ЗУТ територията на Република България е национално богатство. Нейното устройство гарантира устойчиво развитие и благоприятни условия за живеене, труд и отдих на населението. Законът урежда обществените отношения, свързани с устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България, и определя ограниченията върху собствеността за устройствени цели.

Със ЗУТ се определят редица изисквания към съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци. Местоположението на площадките за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци се определя с общите и подробните устройствени планове. Разстоянията от площадките за разполагане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци до населените места се определят в зависимост от приетата технология и при отчитане на установените санитарно-охранителни зони. Площадките се избират, изграждат и експлоатират въз основа на проекти, одобрени по общия ред и съгласно изисквания, определени с наредби на министъра на регионалното развитие и благоустройството, на министъра на околната среда и водите и на министъра на здравеопазването. Всички изисквания на ЗУТ относно инвестиционното проучване и проектиране, изграждане и експлоатация на инвестиционни проекти, следва да бъдат спазвани при съоръженията и инсталациите за третиране на отпадъците. Застрояването на даден имот (и в частност на площадките за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци) се допуска само ако е предвидено с влязъл в сила подробен устройствен план и след промяна на предназначението на земята. Подробен устройствен план трябва да е съобразен с предвидените развития на устройствените схеми и планове от по-горна степен.

Изграждането на съоръженията и инсталациите за третиране на отпадъци се извършва след издаване на разрешение за строеж. За тези обекти се издава разрешение за поставяне по ред, установен с наредба на Общинския съвет, а за държавни и общински имоти – и въз основа на схема, одобрена от главния архитект на общината.

Съгласно ЗУТ, по предложение на кмета на общината с решение на общинския съвет, прието с мнозинство две трети от общия брой на съветниците, може да се налага временна забрана за ограждане на поземлени имоти в територии, предвидени с общ или подробен устройствен план за изграждане на първостепенната улична мрежа, за метрополитена, за трамвайни или железопътни линии, за обекти на зелената система и

за съоръжения за третиране на отпадъци. Забраната се налага еднократно за срок не по-дълъг от три години.

ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ

Със Закона за опазване на земеделските земи се уреждат опазването от увреждане, възстановяването и подобряването на плодородието на земеделските земи и се определят условията и редът за промяна на тяхното предназначение. Законът забранява използването на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение. Законът регламентира основните изисквания при рекултивация на нарушени терени, включително на депа за отпадъци. Министърът на околната среда и водите или от оправомощено от него длъжностно лице съгласува проектите за рекултивация на сгуроотвали, както и на сметища и други депа за отпадъци по смисъла на Закона за управление на отпадъците.

ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

Действащите към момента на разработване на настоящата програма подзаконови нормативни актове са представени по приоритетни сектори, както следва:

СЕКТОР ВОДИ

Основните подзаконови нормативни актове в сектора са:

Наредба № 1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води;

- Наредба № 1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите;
- Наредба № 1 от 1.07.2016 г. за одобряване на Методика за прилагане на изключенията по чл. 156б – 156е от Закона за водите
- Наредба № 2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници;
- Наредба № 2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване;
- Наредба № 3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;
- Наредба № Н-3 от 28.11.2011 г. за предоставяне на информация от ведомства и научни институти с бюджетно финансиране и водоползвателите, чиято дейност оказва значимо въздействие върху състоянието на водите;
- Наредба № 4 от 20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми;
- Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води;
- Наредба № 5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане;

- Наредба № 6 от 9.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти;
- Наредба № 7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места;
- Наредба за отмяна на Наредба № 7 от 8.08.1986 г. за показатели и норми за определяне качеството на течащите повърхностни води;
- Наредба № 8 от 25.01.2001 г. за качеството на крайбрежните морски води;
- Наредба № 9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели;
- Наредба № 11 от 25.02.2002 г. за качеството на водите за къпане;
- Наредба № 12 от 18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване;
- Наредба № 18 от 27.05.2009 г. за качеството на водите за напояване на земеделските култури;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието;
- Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители;
- Наредба за опазване на околната среда в морските води;
- ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 273 от 23.11.2010 г. за приемане на Наредба за опазване на околната среда в морските води и за създаване на Консултативен и координационен съвет по опазване на околната среда в морските води на Черно море и управление на изпълнението на Морска стратегия и програма от мерки;
- Наредба за ползването на повърхностните води;
- Наредба № 37 от 10.11.2008 г. за ползването на язовирите – държавна собственост, в рибностопанско отношение и правилата за извършване на стопански, любителски риболов и аквакултури в обектите – държавна собственост по чл. 3, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите
- Наредба за условията и реда за осъществяване на техническата и безопасната експлоатация на язовирните стени и на съоръженията към тях, както и на контрол за техническото им състояние

СЕКТОР ВЪЗДУХ

Подзаконовата нормативна база в сектор въздух включва следните подраздели:

- Качество на атмосферния въздух;
- Качество на течните и твърди горива;
- Големи и средни горивни инсталации и индустриални процеси;
- Летливи органични съединения;
- Вещества, които нарушават озоновия слой;
- Флуорсъдържащи парникови газове;
- Ежедневен бюлетин за състоянието на въздуха.

Емисии на вредни вещества в атмосферния въздух Приети са и действат следните основни актове и документи:

- Наредба № 7 от 3.05.1999 г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух;
- Наредба № 11 от 14 Май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух;
- Наредба № 12 от 15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух;
- Наредба № 14 от 23.09.1997 г. за норми за пределно допустимите концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места;
- Инstrukция за разработване на програми за намаляване на емисиите и достигане на установените норми за вредни вещества, в районите за управление и оценка на качеството на атмосферния въздух, в които е налице превишаване на установените норми, утвърдена със Заповед №РД-996/20.12.2001г. на МОСВ;
- Инstrukция за предварителна оценка качеството на атмосферния въздух, утвърдена със Заповед № РД - 76/07.02.2002г. на МОСВ;
- Инstrukция за информиране на населението при превишаване на установените алармени прагове за нивата на серен диоксид, азотен диоксид и озон, утвърдена със Заповед №РД-353/29.05.2009г. на МОСВ;
- Ръководство за разработване на програми за качеството на атмосферния въздух, изготвен в резултат от проект „Трансфер на знания относно прилагането на Директива 2008/50/ЕО в България: разработване, изпълнение, оценяване и адаптиране на програмите за качество на въздуха и мерките, заложиени в тях“
- Наръчник по оценка и управление на качеството на атмосферния въздух на местно ниво за SO₂, PM₁₀, РВ и NO₂ (от октомври 2002г.), разработен в рамките на съвместен проект по Програма ФАР 1999г. за административно изграждане (с Немското министерство на околната среда);
- Наредба за изискванията за качеството на течните горива, условията, реда и начина за техния контрол;
- Наредба за изискванията за качество на твърдите горива, използвани за битово отопление, условията, реда и начина за техния контрол, приета с ПМС № 22 от 17.02.2020г., в сила от 22.03.2020г.
- Наредба № 1 от 27.06.2005 г. за норми за допустими емисии на вредни вещества (замърсители), изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии
- Наредба № 6 от 26.03.1999 г. за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници;
- Наредба № 10 от 6.10.2003 г. за норми за допустими емисии (концентрации в отпадъчни газове) на серен диоксид, азотни оксиди и общ прах, изпускани в атмосферния въздух от големи горивни инсталации;

- Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферата от големи горивни инсталации;
- Наредба за ограничаване на емисиите на определени замърсители, изпускани в атмосферата от средни горивни инсталации;
- Инstrukция № 1 от 3.07.2003 г. за изискванията към процедурите за регистриране, обработка, съхранение, представяне и оценка на резултатите от собствените непрекъснати измервания на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници;
- Инstrukция за реда за попълване на протоколите за извършени контролни / собствени измервания и протоколи от изпитване на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници;
- Наредба № 7 от 21 октомври 2003 г. за норми за допустими емисии на летливи органични съединения, изпускани в околната среда, главно в атмосферния въздух в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации;
- Наредба № 16 от 12.08.1999 г. за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини;
- Наредба за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при употребата на органични разтворители в определени бои, лакове и авторепаратурни продукти;
- Наредба за установяване на мерки по прилагане на Регламент (ЕО) №1005/2009 относно вещества, които нарушават озоновия слой;
- Инstrukция за взаимодействие между Министерство на околната среда и водите и Агенция „Митници“ за повишаване ефективността на контрола, осъществяван по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси и Закона за чистотата на атмосферния въздух
- Приложение 3 към чл.8, ал.1 на Инstrukция за взаимодействие между Министерство на околната среда и водите и Агенция „Митници“;
- Наредба №1 от 17 февруари 2017г. за реда и начина за обучение и издаване на документи за правоспособност на лица, извършващи дейности с оборудване, съдържащо флуорсъдържащи парникови газове, както и за документирането и отчитането на емисиите на флуорсъдържащи парникови газове;
- Приложение №3 и приложения от №5 до №12 от Наредба №1 от 17 февруари 2017г. за реда и начина за обучение и издаване на документи за правоспособност на лица, извършващи дейности с оборудване, съдържащо флуорсъдържащи парникови газове, както и за документирането и отчитането на емисиите на флуорсъдържащи парникови газове.

СЕКТОР БИОРАЗНООБРАЗИЕ И ЗАЩИТА НА ПРИРОДАТА

Националната политика в областта на защитата на природата е насочена към управлението, контрола и опазването на биологичното разнообразие и защитените природни територии. Тя се осъществява от МОСВ, подпомагано от Дирекция

„Национална служба за защита на природата,, в съответствие с международното и национално законодателство – Закон за опазване на околната среда, Закон за биологичното разнообразие, Закон за защитените територии, Закон за лечебните растения, Закон за генетично модифицираните организми и стратегическите документи – Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000, Стратегически план за биологичното биоразнообразие, Стратегия на ЕС за биологично разнообразие,

Глобална стратегия за опазване на растенията, Национален план за опазване на най-значимите влажни зони.

Подзаконовата нормативна база в сектора включва следните подраздели: Биологично разнообразие и ГМО, Защитени територии и НАТУРА 2000. Приети са следните актове и документи:

- Наредба № 1 от 9.05.2006 г. за условията и реда за лицензиране на зоологическите градини, издадена от министъра на околната среда и водите;
- Наредба № 2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения;
- Наредба № 3 от 31.10.2008 г. за маркирането и етикетирането на екземпляри от видовете съгласно Регламент 338/97 за опазване на видовете от дива фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях;
- Наредба № 4 от 8.07.2003 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни животински и растителни видове в природата;
- Наредба № 5 от 1.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове;
- Наредба № 5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозагответелните пунктове и складове за билки;
- Наредба № 6 от 23 октомври 2003 г. за минималните изисквания и условия за отглеждане на животни в зоологически градини и центрове за отглеждане и размножаване на защитени видове животни;
- Наредба № 8 от 12.12.2003 г. реда и за условията за издаване на разрешителни за изключенията от забраните, въведени със Закона за биологичното разнообразие за животинските и растителните видове от приложение № 3, за животинските видове от приложение № 4, за всички видове диви птици, извън тези от приложение № 3 и приложение № 4 и за използване на неселективните уреди, средства и методи за улавяне и убиване от приложение № 5, ;
- Наредба за работа с генетично модифицирани организми в контролирани условия, приета с ПМС № 211 от 4.10.2005 г.;
- Наредба за освобождаване на генетично модифицирани организми в околната среда и пускането им на пазара;
- Правилник за устройството и дейността на Консултативно-експертния съвет за лечебни растения към министъра на околната среда и водите;
- Правилник за дейността на спасителните центрове;

- Правилник за устройството и дейността на Националния съвет по биологично разнообразие;
- Инструкция за взаимодействие между Министерството на околната среда и водите, Агенция „Митници” и Българска агенция по безопасност на храните за повишаване ефективността на контрола при въвеждане, търговия, транзит и износ на екземпляри от застрашените видове от дивата фауна и флора;
- Инструкция за организацията и реда за извършване на контрол от структурите на Министерство на околната среда и водите върху работата с генетично модифицирани организми в контролирани условия и освобождаването им в околната среда;
- Правилник за дейността на Консултативната комисия по генетично модифицирани организми;
- Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии;
- Правилник за условията и реда за управлението, възлагането на дейностите по поддържане и възстановяване, възлагането на туристически дейности, охраната и контрола в горите, земите и водните площи в защитените територии - изключителна държавна собственост ;
- Правилник за устройството и дейността на дирекциите на националните паркове;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;
- Наредба за условията и реда за разработване и утвърждаване на планове за управление на защитени зони.

СЕКТОР ПОЧВИ

Подзаконовата нормативна рамка в сектора се определя от:

- Наредба № 26 от 2.10.1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;
- Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;
- Наредба № 4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите;
- Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни;
- Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени почви;
- Наредба № 36 от 18.08.2004 г. за условията и реда за биологично изпитване, регистрация, използване и контрол на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати..

СЕКТОР ОТПАДЪЦИ

Подзаконовата нормативна рамка в сектора се определя от::

- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци
- Наредба № 1 от 09.02.2015 г. за изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на лечебните и здравните заведения
- Наредба № 2 от 23.07.2014 г за класификация на отпадъците;
- Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;
- Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали (Обн. ДВ. бр.98 от 8 Декември 2017г.);
- Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци;
- Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки;
- Наредба № 3 за изискванията към инсталации, произвеждащи титанов диоксид;
- Наредба № 4 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци;
- Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;
- Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци;
- Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри;
- Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието;
- Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори;
- Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти;
- Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване;
- Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за продукти, след употреба на които се образуват масово разпространени отпадъци;
- Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми;
- Наредба за реда и начина за изчисляване на размера на финансовата гаранция или еквивалентна застраховка и за предоставяне на годишни справки-декларации при трансграничен превоз на отпадъци;

- ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 209 на МС от 20 август 2009 г. за осигуряване на финансиране за изграждането на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци (обн., ДВ, бр. 68 от 25.08.2009 г.);
- ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 209 на МС от 20 август 2009 г. за осигуряване на финансиране за изграждането на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

Основните стратегически документи, имащи пряко отношение към Програмата за опазване на околната среда са:

- Национален план за управление на отпадъците 2021-2028г.;
- Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране (2010-2020г.);
- Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България за периода 2011-2020г.;
- Ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци
- Национален стратегически план за управление на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на Р България

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ, РЪКОВОДСТВА

- Методически указания за разработване на общински програми за управление на отпадъците за периода 2015-2020 г., приети със заповед № РД-211/ 31.03.2015 г. на министъра на околната среда;
- Методически указания за разработване на регионални програми за управление на отпадъците за периода 2015-2020 г., приети със заповед № РД-211/ 31.03.2015 г. на министъра на околната среда;
- Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци;
- Ръководство за разработване на план за управление на отпадъците;
- Ръководство за разработване на програми за предотвратяване на образуването на отпадъци;
- Критерии за страничен продукт по чл. 4 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО) за слънчогледови люспи и дървесни отпадъци и за „край на отпадъка“ по чл. 5 от ЗУО за пелети и брикети, получени от слънчогледови люспи и за пелети и брикети, получени от нетретиран дървесни отпадъци.

РАМКОВИ НАЦИОНАЛНИ ДОКУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ОПАЗВАНЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА

Националната стратегия за околна среда (НСОС) е създадена в отговор на обществената необходимост от осъществяване на планова, открита и предсказуема политика в областта на околната среда.

Стратегията очертава цели и действия, насочени към опазването, възстановяването и възпроизводството на естествената околна среда, поддържането на разнообразието на живата природа, разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната в контекста на устойчивото развитие.

Стратегията се основава на концепцията, че предотвратяването на отрицателните изменения на екосистемите и нарушаването на техните функции в следствие на антропогенни въздействия е ключов фактор за постигане на глобалната цел на политиката по устойчиво развитие – подобряване на качеството на живот и благосъстоянието на настоящото и бъдещите поколения, посредством създаването на устойчиви общности, способни да управляват и използват ефективно ресурсите и да развиват екологичния и социалния потенциал на икономиката, както и да осигуряват просперитет, опазване на околната среда и социално сближаване. В този смисъл стратегията цели не само по-устойчива околна среда, но и по-добро качество на живот.

Неразделна част от стратегията представлява и плана за действие. Планът за действие съдържа мерки за изпълнение на основните стратегически цели. Като част от мерките са идентифицирани: създаване на морски и крайбрежни защитени територии и механизми за тяхното управление; опазване, възстановяване и изграждане на необходимата инфраструктура за осигуряване на достатъчно по количество и качество вода за питейно-битови цели на населението; идентифициране на производители, вносители и потребители по веригата на химични вещества в самостоятелен вид и в препарати и предоставяне на информация на обществеността за рисковете от определени опасни химикали; разработване на стратегическите карти за шум и на планове за действие за управление на шума в околната среда и др.

НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ВОДНИЯ СЕКТОР

Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор (НСУРВС) в Република България е разработена във връзка с изискванията на чл. 151 от Закона за водите. Основните етапи на разработването включват: изготвяне на детайлни анализи на ситуацията в сектора – водни ресурси и инфраструктура във водния сектор; разработване на Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и организиране на обществено обсъждане; план за действие към Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България, в краткосрочна (2013-2015 г.), средносрочна (2016-2021 г.) и дългосрочна (2022-2037 г.) перспектива; приемане на Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България от Народното събрание.

ПРОГРАМА ЗА НЕОБХОДИМИТЕ МЕРКИ В УСЛОВИЯТА НА ТЕНДЕНЦИЯ ЗА ЗАСУШАВАНЕ

Програмата дефинира мерки за борба с тенденцията за засушаване, като определя необходимостта от предприемането на основни нормативни, организационни и инвестиционни мерки, като: запазване на водните ресурси; преодоляване на кризите във водоснабдяването; осигуряване на вода за напояване; формиране на знания и съзнание за икономия на водните ресурси.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ОБЩИТЕ ГОДИШНИ ЕМИСИИ НА СЕРЕН ДИОКСИД, АЗОТНИ ОКСИДИ, ЛЕТЛИВИ ОРГАНИЧНИ СЪЕДИНЕНИЯ И АМОНЯК В АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Националната програма за намаляване на общите годишни емисии на серен диоксид (SO₂), азотни оксиди (NO_x), летливи органични съединения (ЛОС) и амоняк (NH₃) в атмосферния въздух, е приета на основание чл. 10а от Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ). С нея се осигурява прилагането на Директива 2001/81/ЕС на националните тавани за атмосферните емисии на SO₂, NO_x, ЛОС и NH₃, в съответствие с поетите от страната преговорни ангажменти към ЕС, съгласно Преговорната позиция на България по глава 22 "Околна среда" от законодателството на Общността (Допълнителна информация CONF-BG 02/03 към Преговорна позиция CONF-BG 13/01, допълнена съгласно CONF-BG 64/01).

НАЦИОНАЛНА ПРИОРИТЕТНА РАМКА ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА НАТУРА 2000

Изграждането на европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в страните от ЕС е пряко следствие от екологичната политика на ЕС за справяне със загубите на биологично разнообразие. Основната цел на НАТУРА 2000 е да осигури условия за защита и оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа. В резултат от тази необходимост и съгласно чл. 8 на Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (т.нар. Директива за местообитанията) ЕС въвежда единен стандарт за стратегическо планиране на дейностите по НАТУРА 2000, като задължава държавите-членки да разработят Национална приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000 (НПРД).

Целта на НПРД е да се определят по-добре нуждите от финансиране и приоритетите за защитените зони от НАТУРА 2000 на национално и регионално ниво и с това да се улесни интеграцията им в бъдещите програми за финансиране от различните европейските финансови инструменти. Заложеното в програмите финансиране за защитените зони от НАТУРА 2000 трябва да бъде в съответствие с мерките от НПРД и източниците на финансиране за тези мерки.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО 2011 - 2020 Г.

Целта на Стратегическия план за биологичното разнообразие 2011 - 2020, е да подпомогне ефективното прилагане на Конвенцията чрез стратегически подход, съдържащ комбинация от мисия и стратегически цели и резултати („Целите от Аичи за

биоразнообразието“), които да предизвикат широко мащабни действия във всички страни и в заинтересованите лица. Стратегическият план, също така, следва да осигури гъвкава рамка за определянето на националните и регионални цели при осигуряване на последователност в прилагането на разпоредбите на Конвенцията за биологично разнообразие и решенията на Конференцията на страните-членки, включително работните програми и Глобалната стратегия за опазване на растенията, както и Протокола от Нагоя за Достъп до генетичните ресурси и честното и справедливо разпределяне на ползите от тяхното използване. Планът следва да послужи като основа за развитието на инструменти за комуникация, привличащи вниманието на ангажираните заинтересовани лица, улеснявайки по този начин интегрирането на биоразнообразието в по-широки национални и глобални програми.

ГЛОБАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РАСТЕНИЯТА

Глобалната стратегия за опазване на растенията е предпоставка за съвместна работа на всички нива – местно, национално, регионално и глобално – за познаване, опазване и устойчиво използване на огромното богатство на световното растително разнообразие, като в същото време се насърчава осведомеността и се изгражда необходимият капацитет за нейното изпълнение. С нея се разглеждат предизвикателствата, поставени от заплахите за растителното разнообразие. Крайната цел на Стратегията е постигането на трите цели на Конвенцията, по-специално за растителното разнообразие, като се има предвид член 8(j) на Конвенцията и Протокола от Картахена за биологична безопасност. Стратегията се отнася за растенията, обитаващи сухоземна, сладководна и морска среда, като се прилага за трите основни нива на биологично разнообразие, признати от Конвенцията, а именно растително генетично разнообразие, растителни видове, съобщества и свързаните с тях местообитания и екосистеми. Стратегията се състои от следните пет стратегически цели: познаване, документиране и оценка на растителното разнообразие; спешно и ефективно опазване на растителното разнообразие; устойчиво и справедливо ползване на растителното разнообразие; образование и осведоменост, относно растителното разнообразие, популяризиране на неговата роля за осигуряване на устойчив поминък и на значението му за целия живот на Земята; създаване на капацитет и обществена ангажираност, необходими за изпълнението на Стратегията.

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ОПАЗВАНЕ НА НАЙ-ЗНАЧИМИТЕ ВЛАЖНИ ЗОНИ В БЪЛГАРИЯ 2013 – 2022 Г.

Националният план за опазване на най-значимите влажни зони в България е изготвен в съответствие с националните приоритети по отношение на опазването на биологичното разнообразие. Плана включва приоритетно 11-те влажни зони, които към момента са в списъка по Рамсарската конвенция. Описателната част на плана разглежда подробно още 25 влажни зони, които не са в Рамсарския списък, но има информация, че покриват един или повече от критериите за обявяване или имат голям потенциал за опазване и възстановяване.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ НА ЗЕМИТЕ И БОРБА С ОПУСТИНЯВАНЕТО

Националната програма за действие е разработен на основание чл. 5, буква „b” и част III, раздел I, чл.9 и 10 от Конвенцията на ООН за борба с опустиняването, в рамките на съвместен проект на Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и храните и Програмата на ООН за развитие, финансиран от Глобалния екологичен фонд и от правителството на България. Програмата е изцяло в контекста на философията и принципите, залегнали в „Оперативна програма 15” на Глобалния екологичен фонд за „Устойчиво управление на земите”. Основава се на анализ на състоянието на земните ресурси, причините за тяхната деградация и на социално-икономическите особености в развитието на страната през последните 15 години. Програмата е разработена в подкрепа изпълнението на Конвенцията на ООН за борба с опустиняването (КБОУОН), ратифицирана от България през 2001 г. Към настоящият момент се подготвя актуализация на Националната програма за програмния период 2021 -2028 г.

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

При разработване на Програмата са взети предвид основните постановки на националните програмни документи, които трасират националната политика в сектор отпадъци, в т.ч.:

- Национален план за управление на отпадъците 2021–2028 г. и Национална програма за предотвратяване на отпадъците, като част от него;
- България 2030: Национална програма за развитие (НПР 2030);
- Трети национален план за действие по изменение на климата за периода 2013 - 2020 г., одобрен с Решение № 439 от 1 юни 2012 г. на Министерски съвет;
- Национален план за действие за управление на устойчивите органични замърсители в България 2020-2030 г.

ЕВРОПЕЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Съгласно чл. 249 от Договора за ЕС и поправките: „задължителна за всяка държава членка, към която е насочена във връзка с целите, които трябва да се достигнат, оставя формата и начина за изпълнението и прокарването на личната преценка на националните институции на страните членки.“

С други думи, всяка страна членка е задължена да интегрира европейските директиви в националното си законодателство. Директивите в по-голямата си част уреждат много специфични данни; количеството и носителите на веществата, замърсяващи околната среда, за да се предотврати по-нататъшното екологично замърсяване, да се запазят водните системи, да се осигури качеството на питейната вода, да се предпази разрушаването на озоновия слой.

Директива 2008/99/ЕО относно защита на околната среда чрез наказателно право

Държавите членки следва да прилагат ефективни, пропорционални и възпиращи наказателно-правни санкции за най-тежките престъпления във връзка с околната среда. Такива са например, незаконната емисия или изпускане на вещества във въздуха,

водата или почвата, незаконната търговия с екземпляри от дивата природа, незаконната търговия с озоно-разрушаващи вещества или незаконния превоз или изхвърляне на отпадъци.

Рамкова Директива 2008/98/ЕО за отпадъците

Рамковата Директива за отпадъците се прилага от 12 Декември 2010 г. и въвежда нови разпоредби с цел стимулиране на предотвратяването на образуване на отпадъци и рециклирането като част от йерархията на отпадъците, изясняването на ключови понятия, като дефинициите за отпадък, оползотворяване и обезвреждане, както и установяване на подходящи процедури, приложими за странични продукти и край на отпадъка.

Директива 2000/60/ЕС, установяваща рамката за действията на Общността в областта на политиката за водите

Рамковата директива за водите (РДВ) влиза в сила през 2000 г. Нейната цел е установяването на рамка за защита на водите, като за първи път в стратегически документ са засегнати всички видове води (повърхностни, подземни, крайбрежни).

Чрез РДВ страните от ЕС се задължават да опазят от бъдещо влошаване и да подобряват качеството на водните екосистеми. Основната цел е постигането на “добро екологично състояние” до 2015 г. За критерий се използват водни екосистеми в естествения им вид. Качество, количество на водите и водните местообитания са еднакво важни и взаимно зависещи фактори за достигането на “добро екологично състояние”. Ето защо е необходимо поддържане на водните екосистеми в състояние, възможно най-близо до естественото, чрез внимателно контролиране на начинът на използване на водните ресурси.

Директива 2009/28/ЕО за енергията от възобновяеми източници

Директивата за енергията от възобновяеми източници, приета по процедурата за съвместно вземане на решения на 23 април 2009 г. (Директива 2009/28/ЕО за отмяна на Директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО), определя задължителна цел за 20% дял на възобновяемите източници на енергия в потреблението на енергия в ЕС, разбита в задължителни на национално равнище под-цели, като се вземат предвид различните начални точки на държавите членки. В допълнение всички държави членки трябва да постигнат 10% дял на използваните в транспортния сектор горива от възобновяеми източници до 2020 г. Директивата също така определя различни механизми, които държавите членки могат да прилагат за постигане на своите цели (схеми за подпомагане, гаранции за произход, съвместни проекти, сътрудничество между държавите членки и трети държави), както и критерии за устойчивост на биогоривата. Държавите членки приеха национални планове за действие относно енергията от възобновяеми източници през 2010 г. Комисията извърши оценка на напредъка на държавите членки към постигането на целите им за 2020 г. в областта на възобновяемите енергийни източници през 2011 г.

Директива 96/62/ЕО относно оценката и управлението на качеството на околния въздух

Целта на директива е да формулира основните принципи на една обща стратегия, която: да определи и установи цели за качеството на околния въздух в

Общността със съответните срокове за тяхното постигане, разработени с цел избягване, предотвратяване или ограничаване на възможните вредни въздействия върху човешкото здраве и околната среда като цяло, да направи оценка на качеството на околния въздух в държавите-членки на базата на общи методи и критерии, да събере съответната информация за качеството на околния въздух и да осигури достъпността на тази информация за обществеността, *inter alia*, посредством система от алармени прагове, да поддържа качеството на околния въздух в местата, където то е добро, и да го подобрява в останалите случаи.

Директива 92/43/ЕИО за запазването на природните местообитания и на дивата флора и фауна

Наричана е за кратко директива на местообитанията. Главната цел на Директивата е да съдейства за запазването на биологичното разнообразие, зачитайки икономическите, социалните, културните и регионалните изисквания, тази Директива допринася за общата цел на устойчивото развитие; Като се има предвид, че запазването на биологичното разнообразие може в определени случаи да изисква продължаването или също да способства за развитието на определени човешки дейности.

Директива 2009/147/ЕО за опазване на дивите птици

Наричана е за кратко Директива за птиците. Директивата урежда обща рамка за опазването на естествено срещащите се видове диви птици и местообитанията им в Европейския съюз. Директивата дължи произхода си на факта, че дивите птици, които са главно мигриращи, представляват общо наследство на държавите – членки и защитата им е типичен трансграничен проблем, установяващ общи отговорности.

ПРИНЦИПИ

Национална стратегия по околна среда определя дългосрочната политика за опазване на компонентите на околната среда в Република България и ефективното използване на ресурсите, както и рамката за вземане на решения съгласно законодателството и политиките на Европейския съюз. Опазването на околната среда се осъществява на база на следните основни принципи:

ПРИНЦИПЪТ НА ПРЕДПАЗНИТЕ МЕРКИ

Този принцип представлява инструмент за управление на риска, който може да се прилага, когато съществува научна несигурност във връзка с предполагаем риск за човешкото здраве или околната среда, произтичащ от определено действие или политика. Например, за да се избегне увреждане на човешкото здраве или околната среда в случай на съмнения във връзка с потенциално опасното въздействие на даден продукт, могат да бъдат дадени инструкции за прекратяване на разпространението на въпросния продукт или за изтеглянето му от пазара, ако продължава да съществува несигурност след изготвянето на обективна научна оценка. Този вид мерки трябва да бъдат недискриминационни и пропорционални и трябва да се преразглеждат при получаване на допълнителна научна информация.

ПРИНЦИПЪТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Основата за разработване на Принципа за устойчиво развитие е Шестата Програма за Действие на Общността за околна среда. Устойчиво развитие означава, че нуждите на настоящето поколение трябва да се задоволяват, без компромиси, с възможност на бъдещите поколения да задоволят своите собствени потребности. Това е основна, всеобхващаща цел на Европейската Общност, която е част и от Договора за създаване на ЕС, покриваща всички политики и дейности на Общността.

Устойчивото управление на отпадъците означава свеждане на употребата на естествени ресурси до минимум, увеличаване на дейностите по предотвратяване образуването, обезвреждането и рециклирането на отпадъците и осъществяване на третирането и депонирането на отпадъците с минимално въздействие върху околната среда, което да запазва доколкото е възможно повече ресурсите и да съхранява околната среда за бъдещите поколения.

ПРИНЦИПЪТ НА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕТО

Принципът на предотвратяването е въведен на конференцията на Обединените Нации по околна среда и Развитие през 1992 г. в Рио де Жанейро. Декларацията от Рио за Околна среда и Развитие определя принципа, както следва: "Където съществува заплаха от сериозни необратими щети, липсата на пълно научно обяснение не трябва да се използва като причина за отлагане на ценово-ефективните мерки за защита на околната среда от деградацията ѝ". Тези превантивни мерки ще бъдат взети под внимание за защита на околната среда от въздействието на отпадъците, което означава, че трябва да бъдат използвани такива мерки, които в най-малка степен увреждат околната среда. Това също включва и намаляване на генерирането на парникови газове.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ПРЕДИМСТВО НА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕТО НА ЗАМЪРСЯВАНЕ ПРЕД ПОСЛЕДВАЩО ОТСТРАНЯВАНЕ НА ВРЕДИТЕ, ПРИЧИНЕНИ ОТ НЕГО

Така нареченият принцип на превантивността, съгласно който задължените лица следва да насочат усилията си и да предприемат действия, насочени към предотвратяване на възможните замърсявания пред последващото отстраняване на вече причинените вреди. При установяване на причинени вреди се прилага принципа Замърсителя плаща. Всички необходими разходи по превенцията и отстраняване на причинените вреди трябва да бъдат поети от отговорните лица.

ЙЕРАРХИЯ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

Йерархията на управлението на отпадъците е определена в рамковата директива за отпадъци, транспонирана в националното законодателство със ЗООС, ЗУО и подзаконовата нормативна рамка. Управлението на отпадъците следва да се извършва чрез предприемане на мерки за насърчаване на вариантите, които да обезпечават най-благоприятните решения и мерки за управление на отпадъците, като се следва следната последователност: предотвратяване образуването на отпадъци; подготовка за повторна

употреба; рециклиране; друго оползотворяване (например за получаване на енергия); обезвреждане.

ПРИНЦИПЪТ ЗА УЧАСТИЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

Принципът представлява въвличане на обществеността при вземането на управленски решения и изпълнението на решенията. Участието на обществеността се определя като даване възможност на хората да въздействат върху резултатите от плановете и целия процес по опазване на околната среда, което се явява инструмент за подобряване вземането на решения, за създаване информираност за екологични въпроси и за повишаване възприемането и сътрудничеството за конкретния план/дейност/мярка. Участието на обществеността се препоръчва при всеки етап от процеса на управление и опазване на околната среда.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ИНФОРМИРАНОСТ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Както в световен мащаб, така и в Република България вниманието към екологичните проблеми нараства с всяка изминала година. Наблюдава се тенденция правителствата да преразглеждат политиките си относно мерките за опазване на околната среда и ограничаване вредните влияния върху нея. Принципът се основава на необходимостта от информираност на населението за проблемите на околната среда, с цел природо-съобразен и еколого-ориентиран начин на живот.

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда, като всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

ПРИНЦИПЪТ ЗАМЪРСИТЕЛЯТ ПЛАЩА

Принципът Замърсителят плаща означава, че лицето, което замърсява трябва да плати разходите за отстраняване на замърсяването. В сектора на управление на отпадъците това означава, че генераторът на отпадъци трябва да поеме пълната стойност за третирането и окончателното обезвреждане на образуваните от него отпадъци.

ПРИНЦИПЪТ ЗА СЪХРАНЯВАНЕ, РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ И ПРИСЪЩОТО ИМ БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

Човекът е особено отговорен за опазването и разумното управление на живата природа и нейната среда, които се намират под сериозна заплаха във връзка с редица неблагоприятни фактори. Генетичната основа на живота на Земята не трябва да се подлага на опасности, популацията на всяка форма живот, дали дива или опитомена трябва да бъде запазено на ниво, което е достатъчно за нейното оцеляване. Принципите за опазване на природата трябва да бъдат прилагани към всички части на земната повърхност, сушата и морето, уникалните райони, със своите типични представители от всички видове екосистеми и средата на обитаване на редки и изчезващи видове трябва да бъдат осигурени с особен вид защита. Екосистемата и организмите, така

също ресурсите на сушата, морето и атмосферата трябва да бъдат управлявани по начина, по който се осигурява и се запазва постоянната им производителност.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА В ЗАМЪРСЕНИТЕ И УВРЕДЕНИТЕ РАЙОНИ

Съгласно този принцип отговорните лица следва да предприемат действия, насочени към подобряване на увредени и замърсени райони, чрез отстраняване на констатираните замърсявания и възстановяване на първоначалната среда.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ПОЛИТИКАТА ПО ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В СЕКТОРНИТЕ И РЕГИОНАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИКАТА И ОБЩЕСТВЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ

Създаването на благоприятни условия и окуражаването на граждани и предприятия да интегрират екологичните и социални съображения във всичките им дейности, то политиките за устойчиво развитие ще създадат печеливши обстоятелства, благоприятни за икономиката, заетостта и околната среда. Необходима е интегриране на стратегия за устойчиво развитие на в политиките за секторите, причиняващи най-големи вреди в околната среда.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ДОСТЪП ДО ПРАВОСЪДИЕ ПО ВЪПРОСИ, ОТНАСЯЩИ СЕ ДО ОКОЛНАТА СРЕДА

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да й бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

НАЦИОНАЛЕН ПРИНЦИП НА САМОСТОЯТЕЛНОСТТА

Страните членки на ЕС трябва да предприемат подходящи мерки в сътрудничество с другите страни членки на ЕС, където е необходимо или препоръчително, за да се установи интегрирана и подходяща мрежа за инсталациите за депониране, вземайки под внимание най-добрата налична технология, без излишни разходи. Мрежата трябва да позволява на Общността като цяло, да бъде отговорна за депонирането на отпадъците, индивидуално да подпомага страните членки, вземайки под внимание географските условия или нуждите от конкретни инсталации за определени видове отпадъци, т.е всяка страна членка на ЕС трябва да въведе необходимите капацитети за третиране на отпадъците, за да осигури третиране на собствените си отпадъци.

ПРИНЦИПЪТ НА БЛИЗОСТ

Инсталациите за третиране трябва да са разположени възможно най- близо до източника на отпадъците, отчитайки аспектите свързани с околната среда, здравето на населението и технологиите, което също включва и финансови разчети. Общите представи са, че генерирането на отпадъци също трябва да се вземе под внимание за депонирането им, както и тяхната близост.

НАЙ-ДОБРИ НАЛИЧНИ ТЕХНИКИ

Принципът се позовава на изискванията на Директивата на Европейския Съвет 96/61/ЕС и Закона за опазване на околната среда. Съгласно изискванията на тези документи, когато се проектира нова инсталация, трябва да се прилагат най-добрите налични техники (НДНТ) за защита на околната среда. НДНТ трябва да “вземат под внимание техническите характеристики на избраната инсталация, географското разположение и местните условия на околната среда и трябва да бъде осигурено малко разстояние или намаляване на трансграничното замърсяване и осигуряване на високо ниво на защита на околната среда, като цяло”. НДНТ са резултат от систематичен и консултативен процес за вземане на решения във фазата на планиране и кандидатстване за разрешение, като се акцентира върху защитата на околната среда. НДНТ установява пакет от цели, при които избора или комбинацията от няколко, осигуряват най-малка вреда върху околната среда като цяло и имат приемливи стойности за краткосрочни, средносрочни и дългосрочни цели.

ОТГОВОРНОСТ НА ПРОИЗВОДИТЕЛЯ

Разглеждайки жизнения цикъл на един продукт от неговото производство до края на полезния му живот се вижда, че производителят на продукта, чрез възприетите решения за дизайна и състав на съответното изделие има доминираща роля, която до голяма степен определя потенциала за образуване на отпадъците и характеристиките на последващото им третиране. В тази връзка е необходимо, производителите на продукти да поемат отговорност за: предотвратяване и намаляване на отпадъци, образувани при производството на техните продукти; проектиране и разработване на продукти, които подлежат на рециклиране и не съдържат материали, представляващи риск за околната среда; развиване на пазари за повторната употреба и рециклирането на отпадъците, образувани след крайната употреба на пусканите на пазара стоки. Всичко това следва да се извърши при съблюдаване условията за сигурност на произведените продукти и икономическите възможности и ефективност.

Принципът отговорност на производителя е обвързан със задължения на производителите или лицата, пускащи на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, да постигат определени количествени цели за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване.

ИНТЕГРИРАНО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Интегрираното управление на отпадъците изисква вземане на решения и прилагане на ясно определени количествени цели в рамките на една система, състояща се от законови, технически, организационни и икономически мерки, идентифицирани източници на ресурси и определени отговорности за всички участници, изпълняващи тези цели. Интегрираното управление съчетава всички останали принципи на политиката по управление на отпадъци, като гарантира взаимодействие и оптимално съчетаване на различните методи и подходи, целящи достигане на икономическо и еколого-ефективно управление на отпадъците.

ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Основен принцип, на основата на който са разработени няколко от наложените по-горе принципи. Принципът придобива голяма значимост с нарастване на важността на проблема с климатичните промени, а също и увеличаването на стойността на ресурсите. Шестата програма за действие за околната среда също определя виждането за съвместяването на ресурсите, продуктите и политиките за отпадъци.

НАЙ-ДОБЪР ЦЯЛОСТЕН РЕЗУЛТАТ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА И ОЦЕНКА НА ЖИЗНЕНИЯ ЦИКЪЛ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Основната цел за бъдещото управление на отпадъците е постигане на най-добър цялостен резултат за околната среда. Постигането на тази цел изисква продължителни проучвания и събиране на данни, които не съществуват понастоящем. Принципът за йерархия при управлението за отпадъците се използва като водещ при управлението на отпадъците. Известно е, че силно замърсените отпадъци не биха могли да се рециклират или биха могли да се рециклират, но само след отделяне на голямо количество ресурси, които не биха могли да оправдаят ползите за околната среда.

III. ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА

Стратегическата цел на Програмата за опазване на околната среда на община Враца е ще допринесе за постигане на стабилни темпове на икономически растеж, подобряване на качеството на живот и намаляване на риска за здравето на населението чрез осигуряване на благоприятна околна среда, запазване на биоразнообразието и устойчиво управление на околната среда. Формулираните по-долу цели са базирани върху приоритетите на община Враца в областта на околната среда за следващите години, както и на формулираната визия за развитие. и:

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Генерална стратегическа цел е подобряване и поддържане на качеството на живот на населението в общината чрез осигуряване на благоприятна околна среда и запазване природните дадености на региона на основата на устойчиво управление на околната среда. За постигане на генералната цел са формулирани следните специфични стратегически цели:

- Подобряване качеството на атмосферния въздух;
- Редуциране замърсяването на атмосферния въздух чрез намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността, автомобилния транспорт и битовия сектор;
- Усъвършенстване на системата за мониторинг качеството на атмосферния въздух;
- Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия;
- Информиране на населението с цел повишаване на екологичната култура.
- Подобряване на системата за управление на отпадъците:

- Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците;
- Увеличаване на количествата разделно събрани, рециклирани и оползотворени отпадъци;
- Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци;
- Правно регулиране на управлението на отпадъците и ефективно прилагане на законодателството и политиката в сектора;
- Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците;
- Укрепване на административния капацитет.
- Съвременен стандарт на живот чрез подобряване на ВиК инфраструктурата: Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
- Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води.
- Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво:
- Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване (ОВОС, ЕО, разрешителни режими и др.);
- Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство.
- Намаляване шумовото замърсяване:
- Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти;
- Намаляване шумовото замърсяване, предизвикано от транспорта.
- Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие:
- Съхраняване и опазване на защитените територии и влажните зони;
- Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси.
- Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда:
- Повишаване на обществената култура и съзнание, свързани с опазването на околната среда;
- Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и провеждане на екологична политика.
- Повишаване на екологичното образование на населението:
- Създаване на условия за включване на населението в образователни инициативи по опазване на околната среда;
- Интегрирано екологично образование в учебните заведения на територията на община Враца;
- Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда;
- Съобразно принципите и политиките на община Враца, планът за действие може да бъде допълнен или променен от органа, който го приема при смяна на възгледите и приоритетните цели за изграждане на политиката за опазване на околната среда в общината.

ПРИОРИТЕТИ

За решаването на съществуващите проблеми са избрани подходи, които максимално да позволяват възползването от постигнатите успехи (силни страни) и

стоящите пред общината възможности. Формулираните цели показват стратегическия избор и основните приоритети, които ще има общината през следващите години. В същото време те не отменят провеждането на рутинните действия, свързани с провеждането на политиката по околна среда. Приоритети на община Враца ще бъдат:

- Прилагане на системата за разделно събиране на битовите отпадъци от територията на общината и оползотворяване на част от тях;
- Разработване на цялостна концепция за третирането на опасните и неопасните отпадъци от територията на общината;
- Непрекъснато повишаване на екологичната култура на населението на община Враца и неговото запознаване с нормативната уредба;
- Прозрачно провеждане на екологичните мероприятия и издаване на специализирани издания за това;
- Разработване на цялостна концепция за устойчиво земеделие;
- Разработване на проект за намаляване на пустеещите земи.

IV. ОТГОВОРНИ ОРГАНИ

Орган, отговорен за разработването на настоящата Програма за опазване на околната среда е:

ОБЩИНА ВРАЦА

Кмет на Община Враца – Калин Ангелов Каменов

ул. “Стефанаки Савов”, № 6, 3000 Враца, България

Тел.: +359 92 62 25 86

Факс: +359 092/66 31 22

E-mail: obshtinavr@b-trust.org

Web site: www.vratza.bg

Наблюдението и оценката на Програмата за опазване на околната среда на община Враца ще се извършва с оглед постигането на ефективност и ефикасност при изпълнението ѝ.

Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите, мерките и проектите на програмата, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им.

Наблюдението и изпълнението на ПООС е отговорност на кмета на общината и сектор „Опазване на околната среда”. В процеса на наблюдение, общинската администрация осигурява участието на организации, физически и юридически лица при спазване принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Наблюдението е важен елемент, който позволява да се засили или намали активността в конкретна насока, да се предприемат коригиращи действия ако напредъкът е неудовлетворителен, или ако условията се изменят.

Контролът върху изпълнението на ПООС се извършва от общинския съвет на община Враца.

Актуализация и допълнение на Общинската програма за опазване на околната среда се прави от кмета на община Враца при следните обстоятелства: Промени в макроикономическите и международните условия и договорености; Съществени промени в националното законодателство; Други съображения, които ще подобрят изпълнението на плана за действие.

Измененията, допълненията и актуализацията на ПООС се разглеждат и приемат от общинския съвет.

При разработването, допълването и актуализирането на програмата се привличат и представители на неправителствени организации, на бизнеса и на браншови организации.

Кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на програмата, а при необходимост и предложения за нейното допълване и актуализиране. Изготвените отчети се предоставят за информация в РИОСВ - Враца.

V. ОБЩА СИТУАЦИЯ

V.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Община Враца се намира в административна област Враца в Северозападен район за планиране. Централните части на общината са заети от рида „Веслец“, намиращ се в югоизточната част на западната Дунавска хълмиста равнина. Град Враца се намира във Врачанското поле, разположено в северното подножие на Врачанската планина и северните склонове на Западна Стара планина. Полето достига до Веслец и е с характерен наклон на север. Средната му надморска височина е 350 м.

Във физикогеографско отношение по-голямата част от територията на общината попада в Предбалканската нископланинска и ридова подобласт на Стара планина. Югозападната ѝ част е в подобластта на Главната Старопланинска старопланинска верига.

Граничи със следните общини:

- на северозапад – община Криводол;
- на североизток – община Борован и община Бяла Слатина;
- на югоизток – община Роман;
- на юг – община Мездра;
- на югозапад – община Своге от Софийска област;
- на запад – община Вършец от област Монтана. Съседни на нея са общините Мездра, Борован, Криводол, Вършец и Своге.

Общинският център гр. Враца е център и на едноименната област. Общината се състои от 23 населени места – гр. Враца и 22 села. Град Враца е общински център и център на едноименната област. От селата най-големи са Баница, Девене и Згориград с население над 1000 души, останалите са по-малки.

Демографските характеристики в общината показват трайна тенденция към намаляване на населението и засилена миграция към гр. София. През последните 10 години населението на община Враца е намаляло с 13%, почти двойно повече от

средното за страната от 7%, като населението в селата е намаляло почти двойно в сравнение с това в гр. Враца.

Фигура № 1 Местоположение на община Враца

Източник: *Wikimedia Commons*

Административен и културен център на общината е град Враца. Градът е със средна надморска височина 358 м. Разположен е във Врачанското поле в подножието на Врачанската планина върху голям наносен конус на р. Лева при излиза ѝ от живописния пролом „Вратцата“.

През територията на общината преминават важни железопътни и шосейни коридори с национално и международно значение. Електрифицирана линия свързва град Враца с Мездра – София – Роман – Червен бряг, Видин – Лом. Връзката със съседните райони се осъществява и чрез второкласни и третокласни пътища. Град Враца е пресечна точка на два от най-големите европейски транспортни коридора – коридор № 4 (Дрезден/Нюрнберг – Прага – Виена/Братислава – Будапеща Крайова / Констанца – Видин – Враца – София – Солун /Враца – Истанбул) и коридор № 7– (Рейн – Майн – Дунав (Дунавският воден път). През община Враца минава път II-15, който е основната транспортна артерия на пътната инфраструктура в областта. Чрез него се осъществява връзка с ферибот в гр. Оряхово както и с коридор № 7.

РЕЛЕФ

Релефът на община Враца е разнообразен - равнинно-хълмист, хълмисто-ридов, ниско- и среднопланински, с нарастване на надморската височина от север на юг. Същият е обусловен от разположението ѝ в западната част на Дунавската равнина. В пояса с надморска височина от 200 - 299 м. са разположени селата Баница, Бели Извор,

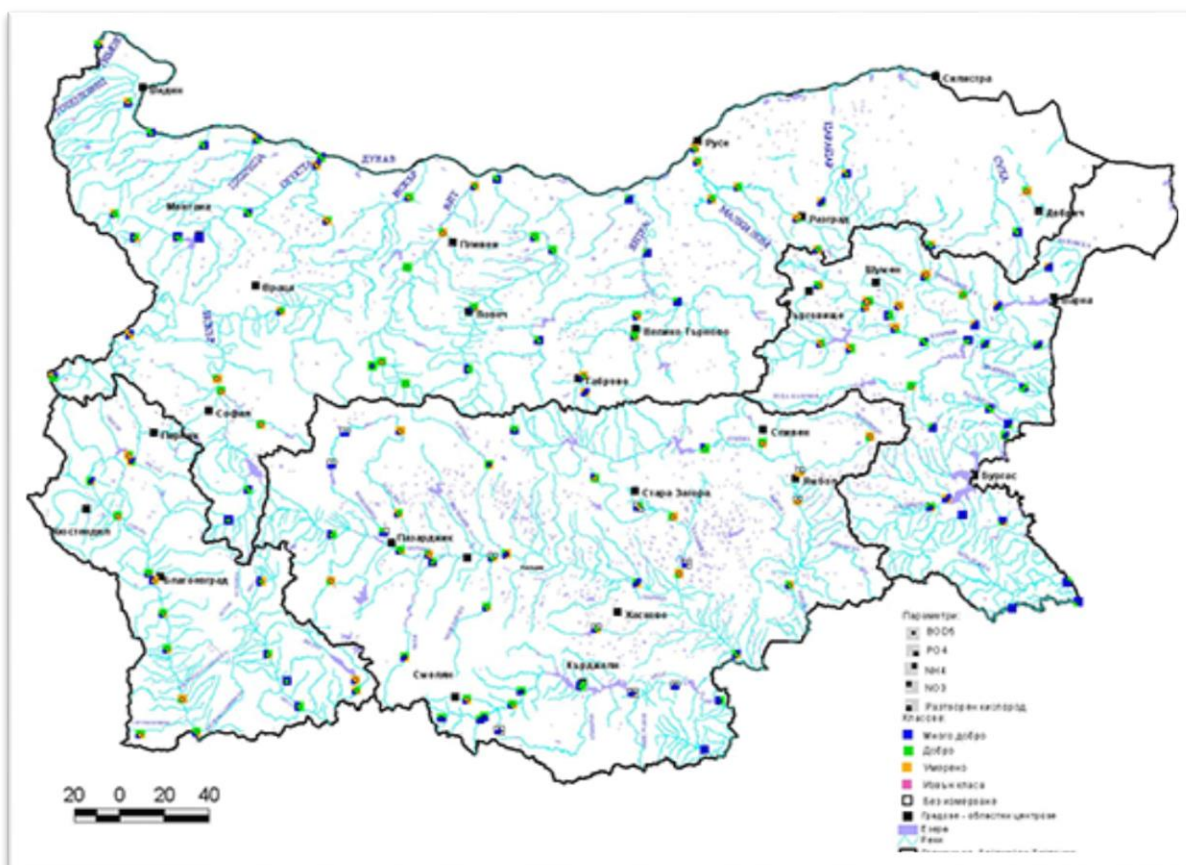
Вировско, Власатица, Горно Пещене, Мало Пещене, Мраморен, Нефела, Оходен, Тишевица, Чирен. В следващият пояс 300 – 499 м. са разположени селата - Веслец, Згориград, Косталево, Лютаджик. Най-високо са селата Паволче и Челопек с надморска височина от 500 - 699 м., а най-ниско Голямо Пещене, Девене, Лиляче и Три кладенци – в пояса от 100 – 199 м. надморска височина. В частта от района с надморска височина 400 – 1000 м. се срещат ерозионни, денудационни и карстови процеси и форми.

Пещерите на територията на общината са много. Най-популярни от тях по своята красота и дълбочина, които имат голямо значение за развитието на общината, са: Леденика, Ямата, Челяшката дупка, Хайдушката пещера и Змейовата дупка. Релефът е прорязан от напречни и надлъжни речни долини (Медковско, Паволченско и съседни на тях дерета), които образуват сложно устроена долинна мрежа.

ВОДИ

През територията на общината преминават следните реки: Въртешница (наричана в горното течение река Лева, която преминава и през общинския град) с приток р. Дъбника, р. Рибине, р. Ботуня, Черна река – приток на р. Ботуня, р. Скът, р. Косталевска и др.

Фигура № 2 Състояние на реките в България

Източник: ИАОС

Надморската височина на територията е от 150 до 1200 - 1600 м.н.в. Около четири пети от нея е заключена между 200 и 400я хоризонтал. Останалата площ е заета от билните заравнености на Врачанската планина - орографска граница на общината от югозапад. Териториалният обхват на земите с височина над 1 200 m е незначителен.

Административен и културен център на общината е град Враца. Градът е със средна надморска височина 358 м. Разположен е във Врачанското поле в подножието на Врачанската планина върху голям наносен конус на р. Лева при излиза й от живописния пролом „Вратцата“.

Река Лева извира на около 700 м. Западно от връх “Бук” във Врачанския балкан. Долината на р. Лева в горната си част е със стръмни скалисти склонове.

V.1.1. ИНЖЕНЕРНО – ГЕОЛОЖКИ УСЛОВИЯ

Съгласно приетото геоморфоложко райониране на РБългария, територията на община Враца попада във Врачанското поле. Земната основа е изградена от кватернерни отложения, покриващи повсеместно отдолу лежащите палеогенски седименти.

ПАЛЕОГЕН

Паволченска свита (pvPg21) - Представена е от разнообразни жълтеникави, сивожълти до белезникави, предимно полимиткови пясъчници (на места прехождани в алевролити) с масивна текстура. Спойката е пясъчлива до пясъчливо-глинеста или глинесто-пясъчлива. Дебелината на свитата е променлива от няколко десетки до 60-70 м.

Угърчинска свита (ugPg22) - Представена е от слюдести светли, жълтеникави рахли пясъчници. В долната част на разреза пясъчниците са предимно дребнозърнести и съдържат прослойки от глинести алевролити и алевролитови-пясъчливи глинени. В горната част на разреза пясъчниците са по-едрозърнести. Дебелината на така описаната свита надвишава 150 м.

КВАТЕРНЕР (Q)

Делувиално-пролувиални отложения - Представени са от глинени прахови до прахово-пясъчливи, плътни, кафяви до жълтокафяви на цвят. Характерно за тях е наличието на ръбести чакъли, разнообразни по форма и големина, плътно закономерно разпространени. На места описаните глинени се прорязват от плътни неиздържани маломощни прослойки от: чакъли силно заглинени, разнородни и ръбести; пясъци, заглинени с единични чакъли и пясъчливи глинени, много плътни, мазни, кафяви.

Формата и големината на чакълите показват, че не е осъществен голям транспорт, т.е. провинцията на подхранване, е разположена на негово разстояние. В южната част на десния скат на река Костелевска дебелината на глината е 3-4 м. На запад и северозапад делувият постепенно намалява.

Алувиални отложения - Алувият включва терасните отложения на река Костелевска. Той е представен от глинени чакълести, силно пясъчливи, плътни, кафяви до черни и чакъли, разнородни, с пясъчливо-глинест запълнител. Дебелината на отложенията варира в границите от 1,8 до 3,7 метра.

В тектонско отношение районът се намира в северозападния край на Мездренската синклинала. Нейното ядро е изградено от палеогенски седименти с наклон 8-100 (лит. 2.)

Подземните води, протичащи в кватернерните седименти, са акумулирани в рахлите отложения, влизащи в състава на описаните по-горе делувиялно-пролувиални отложения и наносите на реките Костелевска и Моровишка. Подхранват се чрез инфилтрация на атмосферни валежи и изливащите се в тях пукнатинни води от залягащите в дълбочина палеогенски скали.

V.1.2. ФИЗИКО-ГЕОЛОЖКИ ЯВЛЕНИЯ И ПРОЦЕСИ

Физико-геоложки явления и процеси от рода на свлачища, срутища, заблатявания т.н., в района не се забелязват.

Съгласно Еврокод 8*лит.11* проектиране на конструкции за сеизмични въздействия референтния период на повторяемост T_{NCR} на сеизмични въздействия за осигуряване срещу разрушаване на конструкции и съоръжения се приема препоръчителен период от 475 г. За референтна вероятност за надвишаване на сеизмично въздействие за период от 90 г. P_{NCR} се приема препоръчителна стойност 10%. Съгласно Еврокод 8 референтното максимално ускорение за сеизмичния район, в който попада проучвания терен за период на повторяемост от 475 г. е 0,11 гр.

Съгласно „Карта за сеизмичното райониране на Република България“ - 1987 г. проучвания участък попада в район с VII степен на интензивност и сеизмичен коефициент $K_s = 0.10$. (лит. № 7).

V.1.3. КЛИМАТ

В климатично отношение община Враца попада в умерено-континенталната подобласт от Европейско-континенталната климатична област. Дните през лятото са горещи, а нощите прохладни. Зимата не е мразовита. Близостта на гр. Враца и на селата Паволче, Челопек, Згориград и Лютаджик до планината, оказва характерно влияние върху климата, като допълва в известна степен климатичните фактори с елементи на планински климат. Зоните за отдих и туризъм във Врачанската планина с надморска височина над 700 м имат типичен планински климат – прохладно лято и трайна снежна покривка, удобна за ски до два – три месеца в годината (от м. януари до м. март). Преобладава северозападен вятър с повторяемост 50%. Годишните температури варират от - 1,6оС през зимата до 22,4оС през лятото. Рекордите в това отношение са измерените 29,2оС през зимата и 42,3оС през лятото. Средна годишна температура на въздуха 10,5 - 11,5оС. Средногодишната максимална температура на въздуха е 16,0оС, а минималната средногодишна температура на въздуха за района на гр. Враца – е 6,7оС. Средномесечната амплитуда на въздуха е 9,3оС. Продължителността на периода с устойчиво задържане на средните денонощни температури на въздуха над 5оС са от 230 до 250 дни, а над 10оС от 180 - 200 дни, като температурната сума за този период е от 3300 до 3500 оС.

Друга климатична особеност са дългите периоди на слънце-греене. Продължителността му за периода с температура на въздуха над 10°C е 1600 часа. Средномесечната относителна влажност на въздуха е 72%. Максималното количество на валежите е през пролетта и лятото, съответно 236 и 246 мм от общо 811 мм за цялата година. Дните със снежна покривка са около 62, а дебелината и достига от 30 до 70 см. Снегът във Враца се задържа средно от началото на декември до средата на март. Най-слаби валежи има през зимата, като снежна покривка. Валежите са сравнително равномерно разпределени по месеци, но има продължителни периоди без валежи. В някои месеци средно 15-20 дни са без валежи. Най-големите валежи са през месеците май и юни - над 100 мм. По-голямата от средната за страната годишна сума на валежите и добрите орографски особености в района на гр. Враца са основание да се смята, че валежите са достатъчни за самопречистване на атмосферния въздух.

Община Враца се намира в югоизточната част на Северозападна България. Централните части на общината са заети от рида „Веслец“, намиращ се в югоизточната част на западната Дунавска хълмиста равнина. Град Враца се намира във Врачанското поле, разположено в северното подножие на Врачанската планина и северните склонове на Западна Стара планина. Полето достига до Веслец и е с характерен наклон на север. Средната му надморска височина е 350 м.

Искърският пролом, разположен източно от града и долината на р. Ботуня, насочват движението на въздушните маси от запад-северозапад към изток – югоизток. Районът попада в климатично отношение към умерено-континенталната подобласт от Европейско-континенталната климатична област. Дните през лятото са горещи, а нощите прохладни. Зимата не е мразовита. Снежната покривка се задържа от средата на м. ноември до края на м. февруари и началото на м. март. Близостта на гр. Враца и на селата Паволче, Челопек, Згориград и Лютаджик до планината, оказва характерно влияние върху климата, като допълва в известна степен климатичните фактори с елементи на планински климат. Зоните за отдих и туризъм във Врачанската планина с надморска височина над 700 м. имат типичен планински климат – прохладно лято и трайна снежна покривка, удобна за ски до два – три месеца в годината (от м. януари до м. март).

Атмосферната циркулация е от антициклонален тип и предполага добро състояние на атмосферния въздух в района. Характерна е сравнително слабата турбуленция на въздушните маси (средната месечна скорост на вятъра е между 1.3 и 2.0 м/сек.), която до голяма степен се предопределя от релефа.

За качеството на атмосферния въздух от голямо значение са следните климатични фактори: слънчево греене и сумарна слънчева радиация, температура на въздуха, влажност, валежи, посока и скорост на вятъра, тихо време и др. Всички тези фактори влияят на разсейването и преноса на емитираните вредни вещества във въздушния басейн.

Средномесечните стойности на метеорологичните параметри за района на гр. Враца са както следва:

Таблица № 1 Средна месечна и годишна температура на въздуха

Януари	Февруари	Март	Април	Май	Юни	Юли	Август	Септември	Октомври	Ноември	Декември	Ср. год
-1,9	0,6	11,6	16,4	19,8	22,2	22	17,8	15,4	12	6,2	1	11,1

Таблица № 2 Средномесечна и средногодишна максимална температура, °C

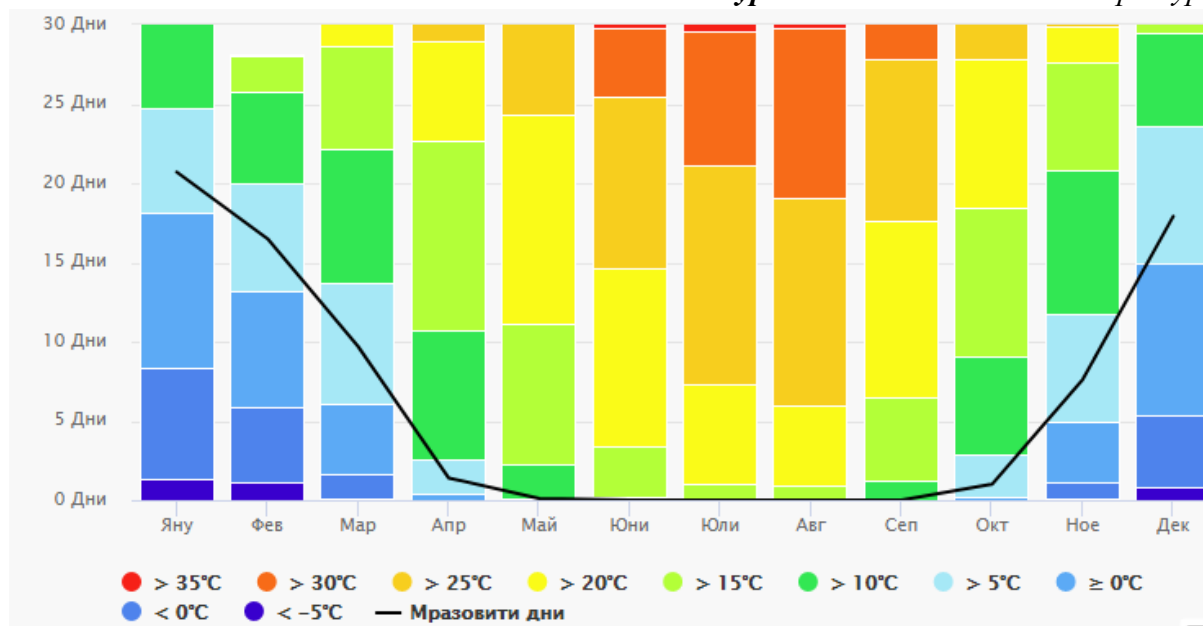
Януари	Февруари	Март	Април	Май	Юни	Юли	Август	Септември	Октомври	Ноември	Декември	Ср. год
1,9	4,8	9,6	16,8	21,6	25,4	28,1	28,4	24,2	17,3	10,1	4,5	16

Таблица № 3 Средномесечна и средногодишна минимална температура, °C

Януари	Февруари	Март	Април	Май	Юни	Юли	Август	Септември	Октомври	Ноември	Декември	Ср. год
-5,3	-3,1	0,9	7	11,5	14,8	16,7	16,4	12,8	7,9	3,1	-1,8	6,7

Средногодишната температура на въздуха е 11,1°C. Средногодишната максимална температура на въздуха е 16,0°C, а минималната средногодишна температура на въздуха за района на гр. Враца – 6,7°C. Средномесечната амплитуда на въздуха е 9,3°C. Средномесечната относителна влажност на въздуха е 72%.

Фигура № 3 Максимални температури

Източник: ПУКАВ 2019 – 2023 г.

Валежите зависят от особеностите на атмосферната циркулация, надморската височина, формите на релефа и близостта на Предбалкана. За района през различните месеци и сезони валежите са:

Таблица № 4 Средномесечна, сезонна и годишна сума на валежите /мм/

Януари	Февруари	Март	Април	Май	Юни	Юли	Август	Септември	Октомври	Ноември	Декември
48	41	52	71	112	106	78	61	59	65	62	54

Таблица № 5 Среден брой дни с дъжд

месец	Януари	Февруари	Март	Април	Май	Юни	Юли	Август	Септември	Октомври	Ноември	Декември
Брой	4	5	7	14	17	15	11	9	9	10	11	7

Таблица № 6 Среден брой дни със сняг за гр. Враца по десетдневки и месеци (с най-голяма снежна покривка)

Януари			Февруари			Декември		
1	2	3	1	2	3	1	2	3
4	5	5	4	3	2	-	3	4

Таблица № 7 Среден брой на дни със сняг през зимния период

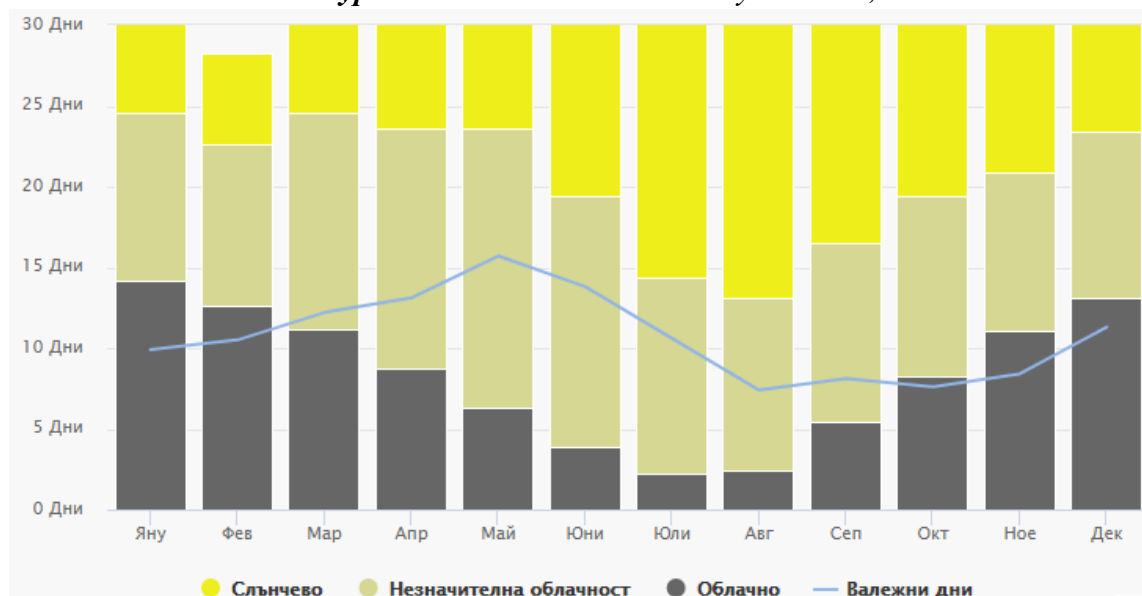
Януари	Февруари	Март	Ноември	Декември
14	9	5	2	7

Таблица № 8 Максимална месечна височина на снежната покривка по месеци в сантиметри

Месец	Януари	Февруари	Март	Април	Ноември	Декември
Максимална	61	77	42	19	29	43
Минимална	1	3	3	-	-	-
средна	25	25	13	-	7	17

Максималното количество на валежите е през пролетта и лятото, съответно 236 и 246 mm от общо 811 mm за цялата година. Най-слаби валежи има през зимата, като снежна покривка. Снежната покривка се задържа под 50 дена през зимата. Валежите са сравнително равномерно разпределени по месеци, но има продължителни периоди без валежи. В някои месеци средно 15 - 20 дни са без валежи.

Фигура № 4 Съотношение между облачни, слънчеви и дни с валежи

Източник: ПУКАВ 2019 – 2023 г.

Интензивността на сумарната слънчева радиация (образувана от пряка и разсеяна слънчева радиация) е в пряка зависимост от височината на слънцето над хоризонта и от прозрачността на атмосферата, характеризирана главно чрез облачността. Сумарната слънчева радиация има характерен дневен и годишен ход с максимум по обяд и през лятото при напълно ясно небе. За територията на общината сумарната годишна слънчева радиация е около 5200 MJ/m². Слънчевото греене като продължителност е различно през различните сезони и зависи от два основни фактора - режим на облачност и продължителност на деня. Средногодишната продължителност на слънчевото греене е около 2 200 часа. Облачността има максимум през зимните месеци (среден бал 7,1), което намалява около 72% притока на топлина към земната повърхност.

През студеното полугодие средните месечни стойности на относителната влажност на въздуха се изменят от 66 до 81%, а през топлото полугодие от 59 до 66%.

Таблица № 9 Средна месечна относителна влажност, в %

С	Февруар и	Мар т	Апри л	Ма й	Юн и	Юл и	Авгус т	Септемвр и	Октомвр и	Ноемв ри	Декемв ри	Ср. год .
81	77	72	66	68	66	59	59	64	73	81	85	72

Таблица № 10 Месечен и годишен брой на дни с относителна влажност

Мес ец	Януар и	Февруа ри	Мар т	Апр ил	Ма й	Юн и	Юл и	Авгу ст	Септемв ри	Октомв ри	Ноемв ри	Декемв ри	год
<=3 0	0	0,1	0,8	1,9	0,7	0,5	0,8	0,7	0,5	0,1	0	0	6,1
>=8 0	17,4	11,4	7,4	3,2	2,9	2,2	1,2	1,7	2	7,2	15,3	18,4	90,3

Мъглите се образуват като резултат от съчетаването на климатичните условия и физико-географските характеристики на района. Това е състояние на въздуха в приземния слой, когато видимостта е под 1 км. Кондензацията на наличните водни пари във въздуха в следствие на понижената температура за дадената относителна влажност, предизвиква повишаване на концентрацията на различните замърсители на въздуха, които се явяват център за кондензацията на водните пари. Намалената видимост е резултата от кондензацията на водните пари и замърсяване на въздуха с прах, сажиди и оксиди от изгарянето на течни и твърди горива и други горими продукти.

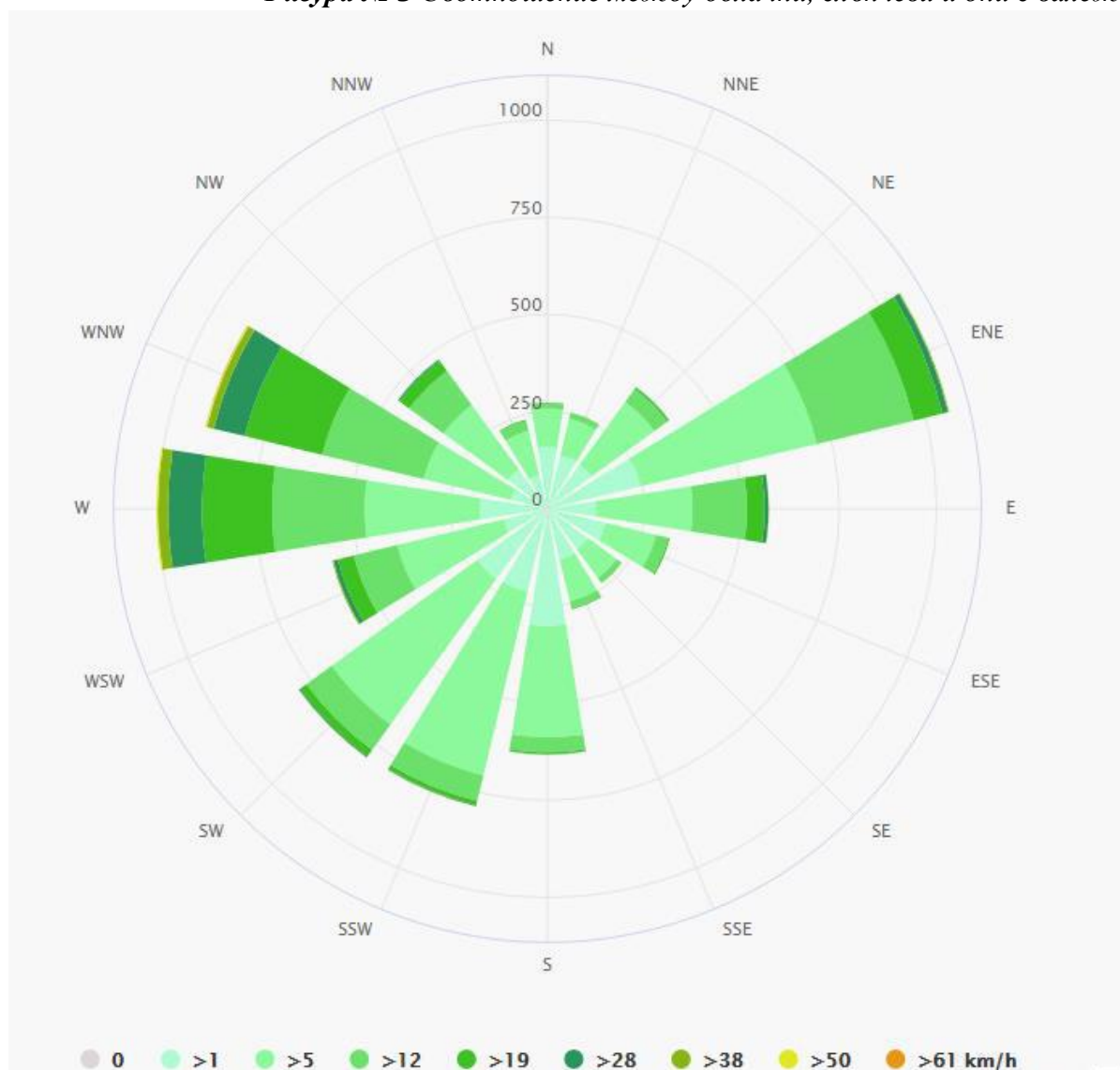
Разсейването на мъглите става с повишаването на температурата през деня, усилването на турбулентността на въздуха, появяването на вятър, разрушаването на температурната инверсия.

Таблица № 11 Среден и максимален брой дни с мъгла по месеци

Месец	Януари	Февруари	Март	Април	Май	Юни	Юли	Август	Септември	Октомври	Ноември	Декември	години
Среден	6,9	4,6	4,3	1,2	0,5	0,4	1,1	0,1	0,4	3,7	8,3	8,7	40,2
Максимален	18	15	17	7	3	2	2	1	3	13	21	22	72

Вятърът е от особено голямо значение за естественото пречистване на въздуха и разсейването на локалните приземни концентрации на вредности на по-голяма площ и намаляването на техните стойности до допустимите. От основните му характеристики - посока и скорост, зависят посоките и разстоянията, до които достигат със съответната концентрация праховите и газови частици. От тази гледна точка от съществено значение е броя на дните с малка скорост на вятъра, когато приземната концентрация на вредни вещества достига максимални стойности.

Фигура № 5 Съотношение между облачни, слънчеви и дни с валежи

Източник: ПУКАВ 2019 – 2023 г.

Таблица № 12 Характеристики на вятъра по посока

Показател	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Тихо
Честота,%	7,7	5,9	9	21	6,9	8,7	11,1	29,7	57,5
Ср. скорост, m/s	2,25	2	2,1	2,65	2,9	4,5	3,45	3,9	-
Честота силен вятър,%	1,4	0,6	0,6	2,7	8,3	28,7	13,1	44,5	-

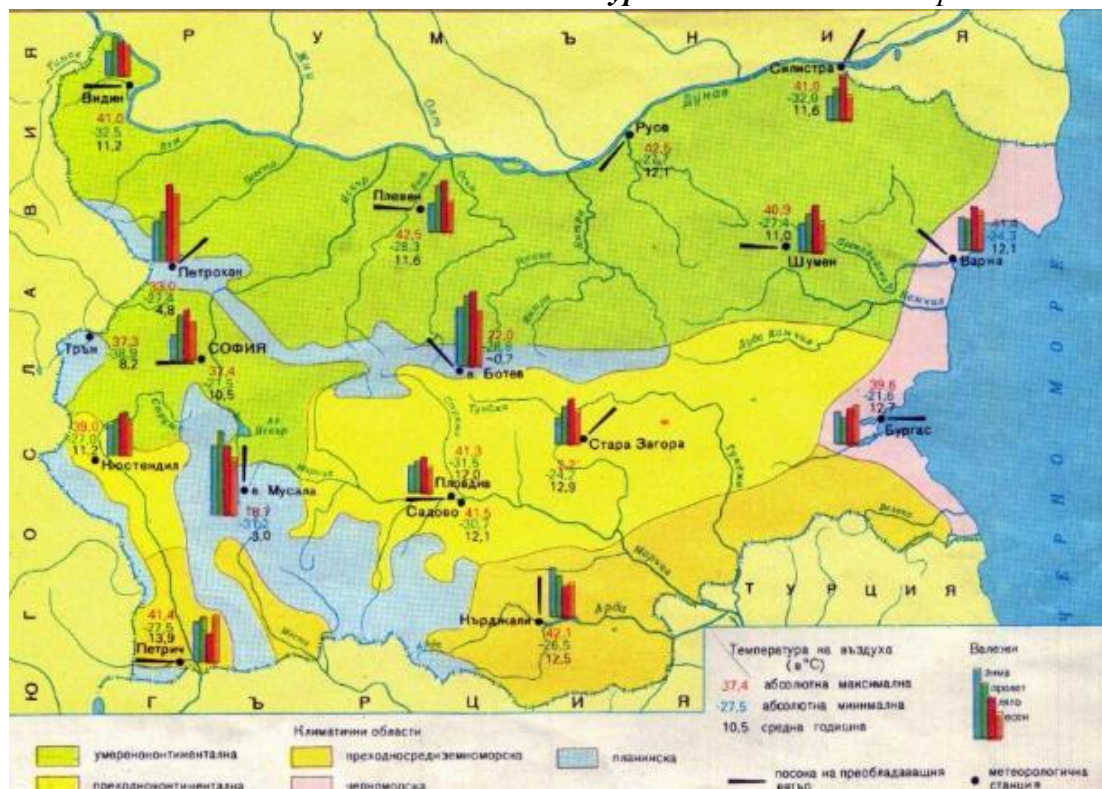
Таблица № 13 Характеристики на вятъра по месеци

Показ./м есец	Януа ри	Февру ари	Ма рт	Апр ил	Ма й	Юн и	Юл и	Авгу ст	Септем ври	Октом ври	Ноемв ри	Декем ври	год
Честота тихо време,%	61,4	53,3	49,7	50,1	56, 7	54	54	56,4	61	64	66,3	64	57,5
Ср. скорост, m/s	1,5	2	2	2	1,7	1,6	1,6	1,5	1,4	1,3	1,5	1,5	1,6
Бр. дни вятър над 14 m/s	0,5	0,5	0,4	0,6	0,3	0,8	0,5	0,9	0,5	0,3	0,2	0,1	5,3

Таблица № 14 Честота на вятъра по скорост, %

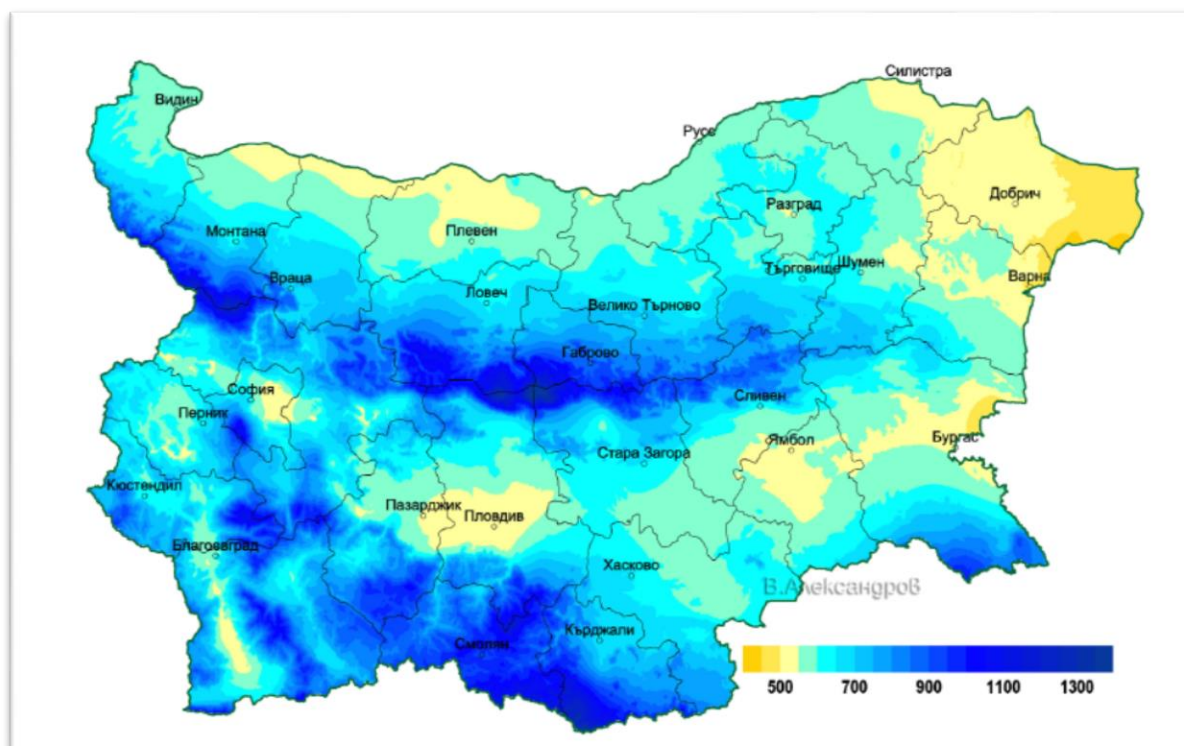
Скорос т m/s	Януари	Февруа ри	Мар т	Апр ил	Май	Юн и	Юл и	Авгус т	Септемв ри	Октомв ри	Ноемв ри	Декемв ри	год
0-1	75,2	68,9	67,4	65,8	71,9	70	70,2	72,4	75,2	77	76,5	77	72, 3
2-5	20,2	23,3	24,8	28	23,9	26	26,4	24,2	21,7	19	19,5	19	23
6-9	3	4,5	4,4	4,5	3,3	2,8	2,6	2,8	2,4	2,6	2,6	2,9	3,2
10-13	0,5	1,4	1,8	0,8	0,5	0,5	0,5	0,3	0,4	0,2	0,5	0,5	0,7

Фигура № 6 Климатична карта на България

Източник: ПИП на община Враца по процедура BG16M1OP002-2.005

Фигура № 7 Пространствено разпределение на годишните валежи (мм) в България

Източник: ПИП на община Враца по процедура BG16M1OP002-2.005

V.1.4. ВОДИ

По - значими отводнителни артерии в община Враца са реките Скът, Лева (Въртешница), Рибене, Черна и р. Моравишка, вливаща се в р. Искър под гр. Мездра. Общата дължина на главната речна мрежа възлиза на около 98 - 110 км.

Пълноводието на реките в района настъпва в периода март-юни, а маловодието е с продължителност юли-февруари. Предвид характера на постилащата повърхност в южна посока нараства участието на подземното подхранване (32-48%) във формирането на сумарния отток. Снежното подхранване формира 18%, с нарастване на стойностите при по-ниска надморска височина. Средният многогодишен отток на реките се променя от 180 мм/год. в Предбалканските ридове до 60 мм/год. на север към Дунавската равнина. Стойностите на повърхностния отток следят същата тенденция като спадат от 400 мм/год. във Врачанска планина до 50 мм/год. в поречията на реките Рибине и Скът. Подземният отток варира в диапазона 100 мм/год. – 25 мм/год. Отточният коефициент (% от валежите) се променя от 4 до 18% предвид разнообразните условия на повърхността. Сумарното изпарение от речните басейни е относително високо – 500-550 мм/год., с по-ниски стойности в планинската част (400 мм/год). Реките са определяни като силно поройни със средна честота на речните прииждания от 6 до 8 пъти годишно. Средният максимален модул на оттока на речните прииждания достига 100-150 л/сек/км² (География на България, 2002).

Съгласно Хидрохимичната класификация на реките, водите им се определят като хидрокарбонатно-калциево-сулфатни.

В района съществуват условия за формиране на грунтови и карстови води, но те показват голямо разнообразие в дълбочината на залягане и силно варират по отношение на водния дебит. Това затруднява осигуряването на пресни питейни води и ефективното стопанисване на водните ресурси.

В алувиалните речни наслаги се разкриват акумулирани грунтови води. Модулът на оттока е в границите на 3 л/сек/км², а разполагаемият ресурс варира от 1 до 12 л/сек (по данни на БДУВДР). Във Врачанския пороен конус са се формирали ненапорни до напорни води, които се подхранват от инфилтрацията на валежи и от водите на река Въртешница и нейния приток река Дъбника. От неогенските водоносни пластове по сондажен път (80 м дълбочина) се извличат води с експлоатационни дебители 3-8 л/сек, използвани за водоснабдяването на селата Мраморен и Оходен.

Поради структурните особености на Предбалкана характерно за района е наличието на карстови води. Те се подхранват от инфилтрация на валежна вода и се дренират от хидрографската мрежа във вид на извори. Въпреки значителните вариации в дебита, те се използват за водоснабдяването на някои села (Чирен, Лиляче). По-значими отводнителни артерии в община Враца са реките Скът, Лева (Въртешница), Рибене, Черна и р. Моравишка, вливаща се в р. Искър под гр. Мездра. Общата дължина на главната речна мрежа възлиза на около 98 - 110 km.

V.1.4.1. ХИДРОЛОЖКИ УСЛОВИЯ

На територията на община Враца се намират 20 броя язовири, от които 7 броя са отдадени на концесия, дадени под наем - 5 броя и свободни - 8 броя.

От всички язовири потенциално опасен е яз. "Сухия Скът", намиращ се в землището на с. Мраморен. Същият в момента е свободен и не се експлоатира. В изпълнение на предписания на предприятие „Язовири и каскади“ през 2013 г. са започнали строителни дейности, касаещи понижаване на нивото му чрез подходящи технически съоръжения. За осигуряване на безопасността на населението в разливната зона се осъществява постоянен мониторинг на състоянието на язовира.

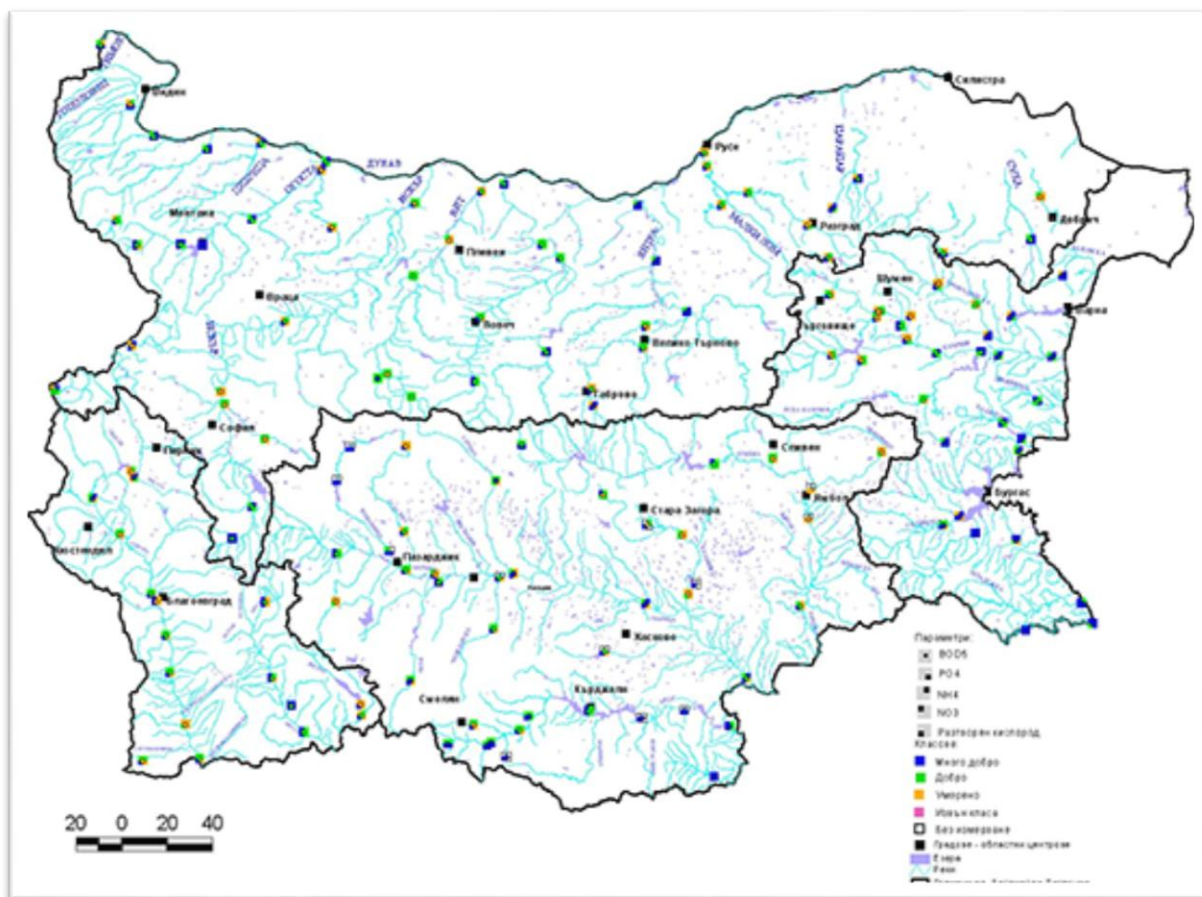
Язовири „Мраморчица“, „Девене“ и „Три кладенци“ са с разрушен бърз оток на преливниците, при язовири „Кираджията“ и „Сухия Скът“ се наблюдава филтрация. Много от другите потенциално опасни язовири се нуждаят от почистване от дървета и храсти. Останалите язовири не са потенциално опасни - източват се и се осъществява постоянен мониторинг на нивото на водата. През 2010-2013 г. е извършен основен ремонт на яз. „Косталево“ по проект, финансиран от МРРБ.

Таблица № 15 Водоеми в Община Враца

№	Населено място	Водоеми куб. м
1	Баница	300
2	Бели Извор	500
3	Веслец	140
4	Вировско	500
5	Власатица	100
6	Върбица	100
7	Голямо Пещене	300
8	Горно Пещене	
9	Девене	400
10	Згориград	260
11	Косталево	270
12	Лиляче	500
13	Лютаджик	140
14	Мало Пещене	100
15	Мраморен	280
16	Нефела	
17	Оходен	230
18	Паволче	120
19	Тишевица	320
20	Три кладенци	200
21	Челопек	140
22	Чирен	500
23	гр. Враца	30 000
24	Общо	35 400

Източник: Община Враца

Фигура № 8 Състояние на реките в България

Източник: ИАОС

През 2019 г. основен приоритет в областта на управление на водите за територията на РИОСВ-Враца¹ е контрол на обектите на територията на РИОСВ-Враца, формиращи емисии на приоритетни и приоритетно опасни вещества, общи и специфични замърсители в отпадъчните води и заустващи в повърхностни водни обекти, включени в „Информационната система за разрешителни и мониторинг при управление на водите“ за 2019г. и утвърдени със Заповед №РД-788/20.12.2018г. на министъра на околната среда и водите.

V.1.4.1.1. ПОВЪРХНОСТНИ ВОДИ

Територията на община Враца попада в Черноморската водосборна област, Подобласт на директно оттичане към р. Дунав, Дунавски водосборен район. На територията, контролирана от РИОСВ-Враца се намират поречията на три реки: р. Огоста, р. Искър и р. Дунав.

РЕКА ЧЕРНА Река Черна (приток на Ботуня, десен водосбор на Огоста) извира северозападно от връх Петрова могила (1302 м) във Врачанска планина. Има дължина

¹ Годишен доклад на РИОСВ 2019 г. – стр 27-31

от 12,9 км и обща площ на водосбора от 88 км². Река Въртешница извира северозападно от връх Бук (1394 м) във Врачанска планина (под името Лева река). Има дължина от 38,2 км и обща площ на водосбора от 292 км². Край гр. Враца образува тясно и скалисто ждрело („Вратцата”). Формира се от многобройни притоци – Крива падина, Русинов дол, Пчеларски дол, Манастирски дол, Суходол, Дълбоката падина и др., сред които най-дългия ѝ десен приток река Дъбница.

РЕКА ВЪРТЕШНИЦА извира северозападно от връх Бук (1 394 m) във Врачанска планина (под името Лева река). Има дължина от 38,2 km и обща площ на водосбора от 292 km². Край гр. Враца образува тясно и скалисто ждрело („Вратцата”). Формира се от многобройни притоци – Крива падина, Русинов дол, Пчеларски дол, Манастирски дол, Суходол, Дълбоката падина и др., сред които най-дългия ѝ десен приток река Дъбница. Тя е десен приток на река Ботуня от водосбора на р. Огоста.

РЕКА РИБИНЕ започва течението си в северните склонове на рида Милин камък. Има дължина от 46,6 км и водосборна площ от 268,9 км². Има транзитен характер в дълги речни участъци. Влива се в река Огоста.

РЕКА ДЪБНИКА извира на 3 км североизточно от гр. Враца и на нея е построен язовир „Дъбника” (обем 13,6 млн. м³), който е построен за нуждите на охладителната система на „Химко” АД, гр. Враца. Същинското начало на реката са дренажните води след язовирната стена и се влива в река Въртешница.

РЕКА ЛЕВА извира на около 700 м. Западно от връх “Бук” във Врачанския балкан. Долината на р. Лева в горната си част е със стръмни скалисти склонове. При село Бели извор река Лева се прелива в река Въртешница.

РЕКА СКЪТ извира североизточно от Маняшки връх (780,9 m) в местността „Речка” на рида Веслец. Край с. Оходен образува недълбок пролом. Отличава се с малка гъстота на речната мрежа. Влива се в река Огоста при град Мизия.

Пълноводието на реките в района настъпва в периода март - юни, а маловодието е с продължителност юли - февруари. Предвид характера на постилащата повърхност в южна посока нараства участието на подземното подхранване (32 - 48%) във формирането на сумарния отток. Снежното подхранване формира 18%, с нарастване на стойностите при по-ниска надморска височина. Средният многогодишен отток на реките се променя от 180 mm/y в Предбалканските ридове до 60 mm/y на север към Дунавската равнина. Стойностите на повърхностния отток следят същата тенденция като спадат от 400 mm/y във Врачанска планина до 50 mm/y в поречията на реките Рибине и Скът. Подземният отток варира в диапазона 100 mm/y – 25 mm/y. Отточният коефициент (% от валежите) се променя от 4 до 18% предвид разнообразните условия на повърхността. Сумарното изпарение от речните басейни е относително високо – 500 - 550 mm/y, с по-ниски стойности в планинската част (400 mm/y). Реките са определяни като силно поройни със средна честота на речните прииждания от 6 до 8 пъти годишно.

Средният максимален модул на оттока на речните прииждания достига 100 - 150 l/sec/km² (География на България, 2002).

Съгласно Хидрохимичната класификация на реките, водите им се определят като хидрокарбонатно-калциево-сулфатни.

ПОДЗЕМНИ ВОДИ

В района съществуват условия за формиране на грунтови и карстови води, но те показват голямо разнообразие в дълбочината на залягане и силно варират по отношение на водния дебит. Това затруднява осигуряването на пресни питейни води и ефективното стопанисване на водните ресурси.

В алувиалните речни наслаги се разкриват акумулирани грунтови води. Модулът на оттока е в границите на 3 л/сек/км², а разполагаемият ресурс варира от 1 до 12 л/сек (по данни на БДУВДР). Във Врачанския пороен конус са се формирали ненапорни до напорни води, които се подхранват от инфилтрацията на валежи и от водите на река Въртешница и нейния приток река Дъбника. От неогенските водоносни пластове по сондажен път (80 m дълбочина) се извличат води с експлоатационни дебители 3 - 8 л/сек, използвани за водоснабдяването на селата Мраморен и Оходен.

Поради структурните особености на Предбалкана характерно за района е наличието на карстови води. Те се подхранват от инфилтрация на валежна вода и се дренират от хидрографската мрежа във вид на извори. Въпреки значителните вариации в дебита, те се използват за водоснабдяването на някои села (Чирен, Лиляче).

V.1.5. ПОЧВИ

Основните видове почви в община Враца са карбонатни, излужени, глинести и типични черноземи. По своя характер и тип, почвите са разнообразни, като определящ за почвообразователния процес е релефа и типичната за него растителност. В планинската част, масово разпространените почви са светлосивите – горски (псевдоподзолистите). В предпланинската част на областта преобладават кафявите горски почви с рендзини, а по поречията на реките Въртешница, Ботуня и Скът са разпространени наносните алувиално-ливадни почви. От юг на север, кафявите почви преминават постепенно в ливадно черноземни до типични карбонатни черноземи, отличаващи се с голяма плътност, дълбок орен слой и значително съдържание на органично вещество и калциеви карбонати.

Обработваемата земя е 377 km², което нарежда община Враца на 2ро място сред общините в областта. Значителна част от земеделската земя е разположена в полупланинския и планинския пояс. Това предопределя и потенциала за развитие на различните форми на земеделие.

Общината е един от основните селскостопански райони в областта, като агро-климатичните условия са подходящи за отглеждане на: Зърнено-фуражни култури - пшеница, ечемик, овес, царевица, леща; Технически култури – слънчоглед, рапица; Зеленчуци и бостани; Лозя; Овощни видове.

Почвите са горният пласт от земната кора, на който е присъщо свойството плодородие и по което той се отличава от основната скала. В резултат на своето плодородие, почвите осигуряват всички необходими условия (усвоими хранителни вещества, вода, въздух, топлина) за растежа, развитието и продуктивността на растенията.

Опазването на почвите и устойчивото използване на почвените ресурси зависи

от прилагането на подходящи системи за земеползване, правилната обработка, намаляване на обезлесяването и горските пожари, състоянието на растителната покривка и времето през което почвата е защитена от растителност.

Изследванията показват, че не е регистрирано наднормено съдържание на тежки метали в почвите в общината. Промените в икономиката и селското стопанство и засиления екологичен контрол върху работещите промишлени производства водят до значително намаляване на натоварването на почвите за земеделско ползване с тежки метали и арсен.

Това се дължи на воденето от земеделските производители и арендатори на добри земеделски практики, използването на съвременна техника за обработка на земеделските земи, правилна употреба на препарати за растителна защита и опазване на почвата от химическо замърсяване и пестициди. Локални пунктове за почвен мониторинг през 2008 г. са заложени в комплексното разрешително на „Вратица“ АД гр. Враца.

Ерозията на почвите е явление, свързано с отделяне и пренасяне на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на естествени и/или антропогенни процеси. Загубата на почвен материал оказва съществено влияние върху функциите на почвата, както в мястото на проявлението на ерозията, така и върху прилежащите територии.

Ерозията води до намаляване на дълбочината на коренообитаемия слой, количеството на хранителните елементи и запасите на почвена влага, изчерпване на филтриращия и буферния капацитет на почвата, намаляване на съдържанието на почвено органично вещество, загуба на биоразнообразие, деградация на почвената структура, образуване на почвена кора, разпространение и акумулация на замърсители във водните течения и в зоните на акумулация на наноси.

Няма данни за засегнати от ерозия площи в общината, както и за проведени противоерозионни мероприятия.

Вкисляването на почвите е естествено протичащ процес, чийто интензитет зависи от генетична обусловеност и от антропогенни фактори и се характеризира с понижаване на рН, поява на обменна киселинност и развитие на алуминиева и/или манганова фитотоксичност, обедняване на почвата с бази, молибденов дефицит, подтисната микробиологична активност и киселинна деструкция на глинестите материали.

Основен фактор за вкисляването на почвите в България е едностранчивото торене с азотни торове. Успоредно с процеса на вкисляване се променя подвижността и достъпността на редица почвени елементи, които оказват пряко и косвено влияние върху системата почва – растение – човек.

Данните от наблюденията от извършения мониторинг свидетелстват за очертаване на трайна тенденция на вкисляване на почвите, в следствие тяхното повърхностно преовлажняване.

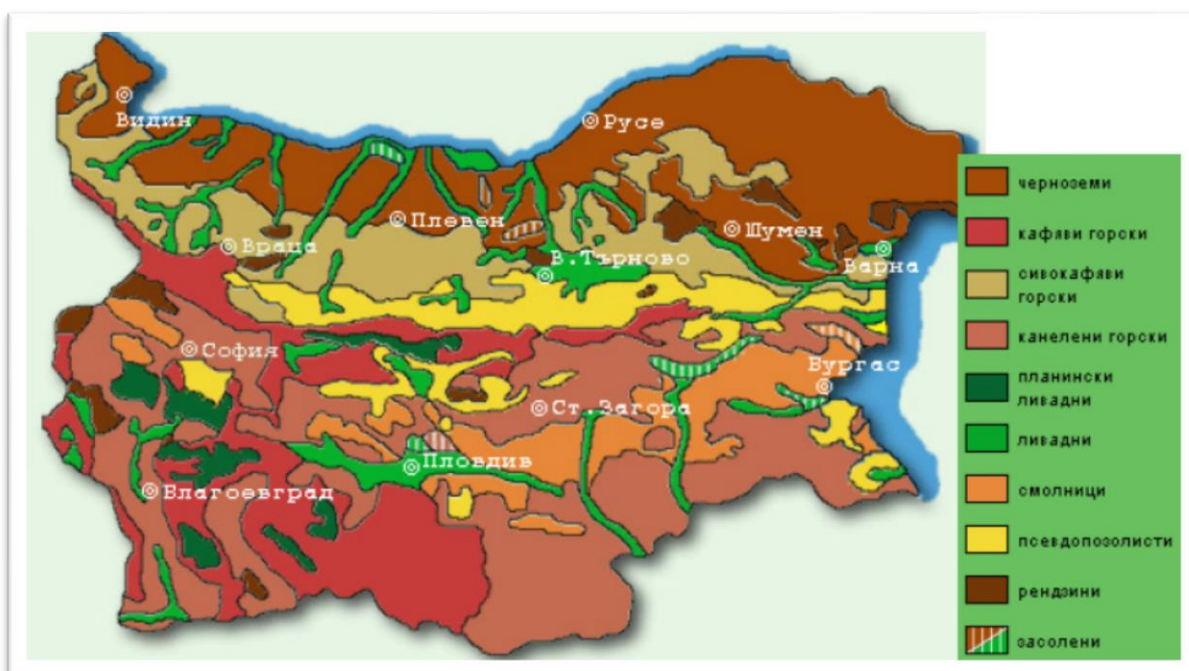
Основните видове почви в общината са карбонатни, излужени, глинести и типични черноземи.

По своя характер и тип, почвите са разнообразни, като определящ за

почвообразователния процес е релефа и типичната за него растителност. В планинската част, масово разпространените почви са светлосивите – горски (псевдоподзолистите). В предпланинската част на областта преобладават кафявите горски почви с рендзини, а по поречията на реките Въртешница, Ботуня и Скът са разпространени наносните алувиалноливадни почви. От юг на север, кафявите почви преминават постепенно в ливадно черноземни до типични карбонатни черноземи, отличаващи се с голяма плътност, дълбок орен слой и значително съдържание на органично вещество и калциеви карбонати.

Фигура № 9 Почвени типове в България

Източник: Доклад върху пространственото разпределение на почвеното засушаване в България, 2006 г.

Почвите са горният пласт от земната кора, на който е присъщо свойството плодородие и по което той се отличава от основната скала. В резултат на своето плодородие, почвите осигуряват всички необходими условия (усвоими хранителни вещества, вода, въздух, топлина) за растежа, развитието и продуктивността на растенията.

Опазването на почвите и устойчивото използване на почвените ресурси зависи от прилагането на подходящи системи за земеползване, правилната обработка, намаляване на обезлесяването и горските пожари, състоянието на растителната покривка и времето през което почвата е защитена от растителност.

ЗАМЪРСЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ С ТЕЖКИ МЕТАЛИ И МЕТАЛОИДИ

Изследванията показват че, не е регистрирано наднормено съдържание на тежки метали в почвите в общината. Промените в икономиката и селското стопанство и

засиления екологичен контрол върху работещите промишлени производства водят до значително намаляване на натоварването на почвите за земеделско ползване с тежки метали и арсен.

Това се дължи на воденето от земеделските производители и арендатори на добри земеделски практики, използването на съвременна техника за обработка на земеделските земи, правилна употреба на препарати за растителна защита и опазване на почвата от химическо замърсяване и пестициди. Локални пунктове за почвен мониторинг през 2008 г. бяха заложени в комплексното разрешително на "Вратица" АД гр. Враца.

През 2019 г. във връзка с извършване на дейностите по: „Преупаковане, транспорт, предаване за окончателно обезвреждане и почистване на УОЗ-пестициди, опасни отпадъци, неопасни отпадъци и други ПРЗ“, които се реализират по проект "Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“, финансиран по Българо-швейцарската програма за сътрудничество, е извършено преупаковане, изнасяне и предаване за окончателно обезвреждане на негодните ПРЗ в склада, разположен в м-ст „Пискавец“, землището на гр. Враца. Постройката е почистена и предадена на собственика за стопанисване.

През 2020 г. от последните два склада, намиращи се в селата Мраморен и Горно Пещене, са премахнати пестициди и други препарати за растителна защита. Помещенията са изцяло почистени, а залежалите пестициди са извозени. Дейностите са извършени в присъствието на комисия с представители на ПУДООС, Община Враца, областна администрация, Пожарна безопасност и РИОСВ.

ЕРОЗИЯ И ВКИСЛЯВАНЕ

Ерозията на почвите е явление, свързано с отделяне и пренасяне на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на естествени и/или антропогенни процеси. Загубата на почвен материал оказва съществено влияние върху функциите на почвата, както в мястото на проявлението на ерозията, така и върху прилежащите територии.

Ерозията води до намаляване на дълбочината на коренообитаемия слой, количеството на хранителните елементи и запасите на почвена влага, изчерпване на филтриращия и буферния капацитет на почвата, намаляване на съдържанието на почвено органично вещество, загуба на биоразнообразие, деградация на почвената структура, образуване на почвена кора, разпространение и акумулация на замърсители във водните течения и в зоните на акумулация на наноси.

Няма данни за засегнати от ерозия площи в общината, както и за проведени противоерозионни мероприятия.

ВКИСЛЯВАНЕ

Вкисляването на почвите е естествено протичещ процес, чийто интензитет зависи от генетична обусловеност и от антропогенни фактори и се характеризира с понижаване на рН, поява на обменна киселинност и развитие на алуминиева и/или

манганова фитотоксичност, обедняване на почвата с бази, молибденов дефицит, подтисната микробиологична активност и киселинна деструкция на глинестите материали.

Основен фактор за вкисляването на почвите в България е едностранчивото торене с азотни торове. Успоредно с процеса на вкисляване се променя подвижността и достъпността на редица почвени елементи, които оказват пряко и косвено влияние върху системата почва – растение – човек.

Данните от наблюденията от извършения мониторинг свидетелстват за очертаване на трайна тенденция на вкисляване на почвите, в следствие тяхното повърхностно преовлажняване.

V.1.6. ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ

Обработваемата земя е 377 кв. км, което нарежда Община Враца на 2 място сред общините в област Враца. Значителна част от земеделската земя е разположена в полупланинския и планинския пояс. Това предопределя и потенциала за развитие на различните форми на земеделие.

Общината е един от основните селскостопански райони в областта, като агро-климатичните условия са подходящи за отглеждане на:

- Зърнено-фуражни култури - пшеница, ечемик, овес, царевица, леща;
- Технически култури – слънчоглед, рапица;
- Зеленчуци и бостани;
- Лозя;
- Овощни видове.

Община Враца заема площ от 697 km², от които:

- За нуждите на селското стопанство - 65,46%;
- За нуждите на горското стопанство - 22,63%;
- Населени места - 8,42%;
- Водни течения и водни площи - 1,18%;
- Добив на полезни изкопаеми - 1,66%;
- За нуждите на транспорта - 0,65%

V.1.7. СЪСТОЯНИЕ НА АТМОСФЕРНИЯ НА ВЪЗДУХ

Замърсяването на въздуха е една от основните екологични причини за редица заболявания в Европа. Ефектите от лошото качество на въздуха се усещат най-силно в градските райони, където хората изпитват значителни здравословни проблеми и при екосистемите, където се уврежда растителността. Икономическите дейности, свързани с пътния трафик, производството на електрическа и топлинна енергия, промишлеността и селското стопанство са основен източник на замърсяване на въздуха.

Фините прахови частици (ФПЧ10), озонът (O₃), бензо(α)пирена (индикатор за полициклични ароматни въглеводороди) и азотен диоксид (NO₂) са основните и най-

проблемни замърсители по отношение качеството на атмосферния въздух и човешкото здраве. За опазване качеството на атмосферния въздух в Европейския съюз (ЕС) са въведени и приети редица нормативни документи с които се регламентират допустимите концентрации на замърсители, мерки които държавите членки следва да предприемат за подобряване чистотата на атмосферния въздух, изисквания за приемане на национални и местни нормативни актове, стратегии, програми и др.

Рамковите директиви за управление качеството на въздуха се явяват ключов елемент от стратегията на Европейския съюз за подобряване качеството на въздуха като цяло. Изискванията от европейското законодателство са транспонирани на национално ниво със Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ) (Обн. ДВ, бр. 45 от 28.05.1996г., изм. и доп. бр. 12 от 03.02.2017г.) и подзаконовата нормативна уредба като: Наредба №7 от 03.05.1999г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, Наредба №11 от 14 май 2007г. за норми на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, Наредба №12 от 15.07.2010г. за нормите за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух и Наредба №14 от 23.09.1997г. за норми за пределно допустими концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места. С така установената законодателна рамка се установяват норми за нивата на основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой и се определят условията, реда и начините за подобряване на качеството на атмосферния въздух в районите, в които е установено превишаване на допустимите норми.

Съгласно определените по чл. 30 от Наредба №7/1999г., райони за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ), община Враца попада в район, в който нивата на един или няколко замърсители превишават установените норми и/или норми плюс определените допустими отклонения от тях. Съгласно Заповед №РД969/21.12.2013г. на Министъра на околната среда и водите на територията на община Враца са превишени нормите по показател фини прахови частици (ФПЧ10).

Преносимите по въздуха суспендирани прахови частици (ФПЧ) са или с първичен или с вторичен произход. Първичните ФПЧ се емитират директно или чрез естествени или чрез антропогенни процеси. Вторичния произход на праха е най-често антропогенен, с който се образуват SO_x, NO_x и летливи органични съединения (ЛОС). Най-съществените антропогенни източници са автомобилният транспорт, горивните източници (промишлени и битови), използващи основно като гориво дърва и въглища, праха от организирани и неорганизиран емисии в промишлеността, товаренето/разтоварването на насипни материали, предизвикваните от човека горски пожари и негоривните източници като строителството. Емисиите на прахови частици от сухопътния транспорт се генерират в резултат от директни емисии от отработените газове на автомобилите, износването на гуми и спирачки и повторното суспендиране на праха на пътя. Битовото изгаряне на въглища, богати на сяра и сурова дървесина, автомобилния трафик в комбинация с движение по замърсени с нанос пътни отсечки са типични източници на замърсяване през зимните месеци на ФПЧ и ПАВ. Друг източник са горските и селскостопанските пожари (изгаряне на стърнища). Основните

природни източници на преносимите по въздуха прахови частици в Европа са морските капки и повторната суспензия на почвата чрез вятъра. Важни природни източници освен това могат да бъдат праха от Сахара и прахови емисии от вулкани.

От юг и югозапад гр. Враца има абсолютна защита от вятър в лицето на Стара планина. Има голяма неточност при ветровите диаграми. Всяка справка в архивите на НХМИ БАН или ИАООС ще покаже, че за района на Северна България над 70% от ветровете са от посока север, северозапад, а най бурните и студени са Сибирските от североизток.

В заключителната част при анализа на получените резултати колегите са посочили точното разпределение на разпространението на въздушните потоци за района на гр. Враца и той е от северозапад по реката в посока гр. Мездра на югоизток.

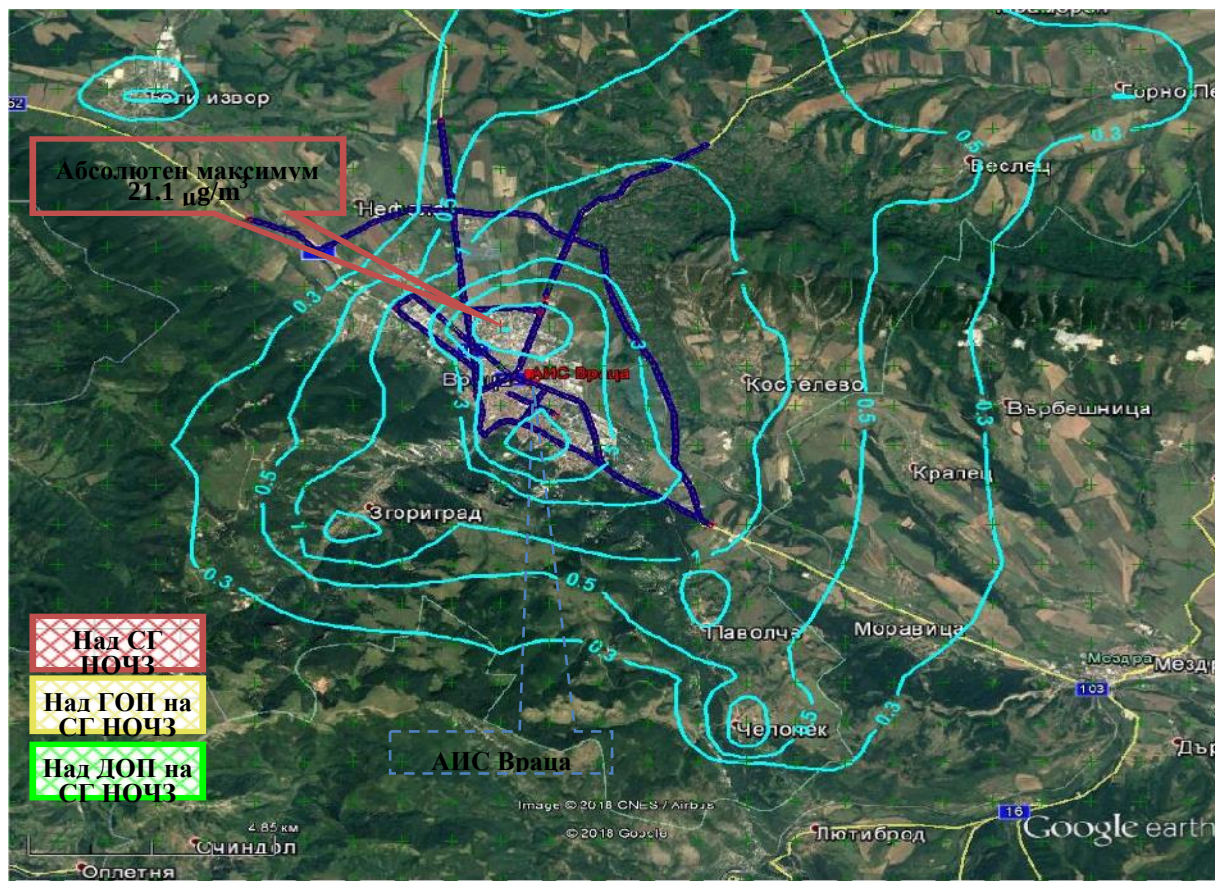
Доколкото скоростта на вятъра е основен фактор за оценка на разсейването, анализът на данните по скоростни интервали може да даде полезна допълнителна информация. Както е известно, триенето на вятъра по земната повърхност създава така наречената механична турбулентност. В близост до земната повърхност тя създава завихряне, което в общия случай благоприятства разсейването на замърсителите. Колкото посилен е вятърът, толкова по-голяма е механичната турбулентност (по-силни са създадените вихри) и разсейването на замърсителите се подобрява. Констатацията е в сила за всички газообразни замърсители при всички скорости на вятъра. В случай на разсейване на частици (в случая на ФПЧ10) тази констатация следва да се оцени по различен начин. Когато скоростта на вятъра надвиши някаква критична скорост, в процеса на триене частиците също придобиват кинетична енергия. Когато тя превиши силите на сцепление частиците се отделят от земната повърхност и започват да се придвижват свободно в направление на вятъра. Явлението се нарича „ветрова ерозия” и предизвиква вторично замърсяване. Критичната скорост зависи основно от масата и формата на частиците, както и от силата на сцепление, която ги придържа към земната повърхност. В пустинни и степни области това явление предизвиква т.нар. „прашни бури”.

В урбанизираните територии механичната турбулентност също предизвиква вторично замърсяване, както от пътните платна с наплатен пътен нанос, така и от всякакви други площи (строителни площадки, лошо поддържани паркинги и др.) без трайна настилка. Първите признаци на „унасяне” на частици от пътните платна могат да се наблюдават при скорост на вятъра около 4 m/s. При скорост над 6 m/s запрашаването е видимо с просто око и често значително. Ефектът се усилва, ако е съпроводен с трафик на автомобили или други строителни машини и техника. Подобно явление се наблюдава и от лошо поддържани „зелени” площи, при които вятърът влиза в директен контакт със земната повърхност. Такива площи като правило са покрити с частично разпрасана почва, която лесно се отнася от вятъра. Веднага трябва да се отбележи, че добре затревената площ не може да бъде източник на вторично замърсяване с прах в резултат на ветрова ерозия.

Случаите със скорост на вятъра над 8.5 m/s са много редки (по-малко от 0.5%). Преобладаващи са били ветровете със скорост в границите от 0.5 до 1.8 m/s, които са били малко над 36% от случаите. Със същата повтораемост са били и ветровете със

скорост от 1.80 до 3.34 m/s (около 37%). На трето място са ветровете със скорост в границите от 3.34 до 5.4 m/s (около 23%). Най редки са били ветровете със скорост над 11 m/s (значително под 1%).

Фигура № 10 Средногодишни концентрации на ФПЧ10 от група източници „Битово отопление“

За да може да се направи анализ на броя на засегнатото население, е необходимо визуализацията да бъде на едромащабна карта, показваща по конкретно урбанизираната територия на общината.

В съответствие с приетите означения, наличието на щриховани в червено зони показва, че транспортът самостоятелно може да доведе до превишаване на ПС на СД НОЧ3 от 50 µg/m³. В конкретния случай те са три и са разположени съответно в северозападната, централната и югоизточната част на града. Абсолютният максимум от 237.3 µg/m³ е разположен в югозападната част на булевард „2-ри юни“. Той е около 5 пъти над ПС на СД НОЧ3 от 50 µg/m³, което показва, че транспортът оказва значително влияние върху КАВ във Враца.

Над по-голямата част от територията на Враца СГ концентрации на ФПЧ10 се очаква да бъдат под ДОП от 25 µg/m³. Изключение правят двете „зелени“ зони, в които той се превишава. Северната зона е разположена в границите на ЖК „Дъника“ и ЖК „Металург“. Тя е с диаметър около 1200 m. Южната зона е разположена в югозападната част на ЦГЧ и е с диаметър около 1000 m. Извън територията на града СГ

концентрации на ФПЧ10 бързо се понижават до нива от 10 до 1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Това понижение става по-бързо в югозападно направление, за което помагат основните посоки на вятъра и повдигнатия терен.

V.1.8. БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ И РАСТИТЕЛЕН СВЯТ

Фигура № 11 Флористично райониране на България

1 – Черноморско крайбрежие; 2- североизточна България; 3. Дунавска равнина; 4. Предбалкан; 5. Стара планина; 6. Софийски района; 7. Знеполски район; 8. Витошки район; 9. Западни гранични планини; 10. Струмска долина; 11. Беласица; 12. Славянка; 13. Долината на р. Места; 14. Пирин; 15. Рила; 16. Средна гора; 17. Родопи, 18. Тракийска низина, Тунджанска хълмиста област.

В общината се срещат: мъждрян мъждрян (*Fraxinus ornus*), полски ясен (*Fraxinus angustifolia*), мекиш (*Acer tataricum*), дрян (*Cornus mas*), примесени с храсталаци от драка (*Paliurus spina-christi*), обикновен глог (*Crataegus monogyna*), източен габър (*Carpinus orientalis*), кучешки дрян (*Cornus sanguinea*), трънка (*Prunus spinosa*), шипка (*Rosa spp*) и къпина (*Rubus fruticosus*), в съчетание със ксеротермни тревни формации. На места предимно покрай пътищата изкуствено са създадени ивици дървета със засадени в тях обикновен орех (*Juglans regia*), конски кестен (*Aesculus hippocastanum*), копривка (*Celtis australis*), гледичия (*Gleditsia triacantha*), акация (*Robinia pseudoacacia*), американски ясен (*Fraxinus americana*), пенсилвански ясен (*Fraxinus pennsylvanica*), ясенолистен явор (*Acer negundo*), айлант (*Ailanthus altissima*), див рошков (*Cercis siliquastrum*) и аморфа (*Amorpha fruticosa*). По границите на

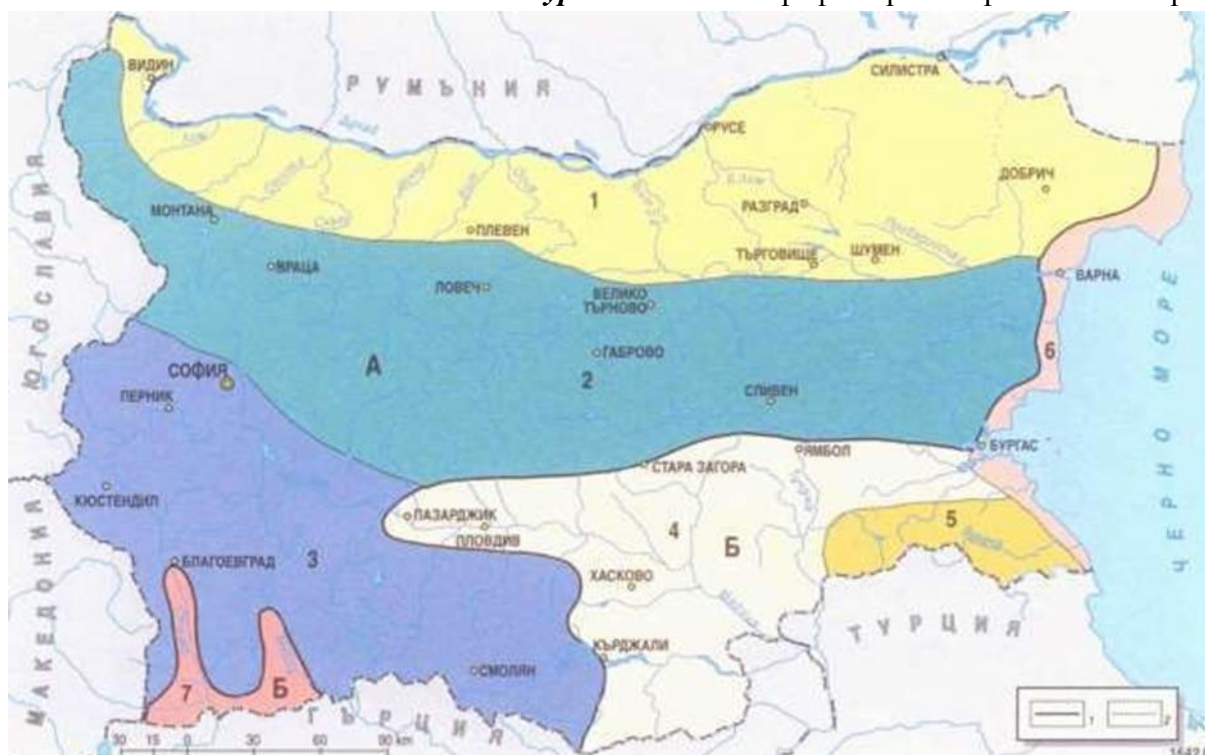
обработваемите масиви в покрайнините на горите, храсталаците и край полските пътища се срещат още дива круша (*Pyrus communis*), киселица (*Malus sylvestris*), джанка (*Prunus cerasifera*), храсти — обикновен глог (*Crataegus monogyna*), трънка (*Prunus spinosa*), шипка (*Rosa spp*) и къпина (*Rubus fruticosus*). Пасищата и ливадите заемат 5,14% от територията на общината. В тревните формации, доминират степни и сухоустойчиви видове житни треви (*Poaceae*), мащерка (*Thymus spp*), бял равнец (*Achillea Millefolium*), гъстоцветен лопен (*Verbascum densiflorum*), балканска чубрица (*Satureja montana*), далматинска власатка (*Festuca dalmatica*), жълт равнец (*Achillea clypeolata*), ниска острица (*Carex humilis*), чашков игловръх (*Alyssum alyssoides*) и др. Преобладаващи в тревната растителност са следните видове: едногодишна ливадина (*Poa annua.*), ливадна метлица — (*Poa pratensis*), горска ливадина (*Poa nemoralis*), луковична ливадина (*Poa bulbosa*), обикновена полевица (*Agrostis canina*), бяла полевица (*Agrostis stolonifera*), многогодишен райграс (*Lolium perene*), разнолистна власатка (*Festuca heterophylla*), тънколистна власатка (*Festuca tenuifolia*), червена власатка (*Festuca rubra*), далматинска власатка (*Festuca dalmatica*), ливадна власатка (*Festuca pratensis*), овча власатка (*Festuca ovina*), сборна ежова главица (*Dactylus glomerata.*), ливадна тимотейка (*Phleum pratense*), безосилеста овсига (*Bromus inermis*), горски късокрак (*Brachypodium sylvaticu.*), перест късокрак (*Brachypodium pinnatum*), голоосилесто коило (*Stipa capillata*), пълзящ пирей (*Agropyron repens*), житняк (*Agropyron desertorum*), бранзов житняк (*Agropyron brandzae*), черна садина (*Chrysopogon gryllus*), белизма (*Dichanthium ischaetum*), хилядолистен равнец (*Achillea millefolium*), дива ягода (*Fragaria vesca*), лечебна иглика (*Primula officinalis*), обикновено глухарче (*Taraxacum officinale*), див мак (*Papaver rhoeas*), горско кукувиче грозде, (*Muscari botryoides*), миризлива горска теменуга (*Viola odorata*), сенникоцветен гарвански лук (*Ornithogalum umbellatum*), полски конски босилек (*Salvia pratense*), балканска чубрица (*Satureja montana*) и др.

ЖИВОТИНСКИ СВЯТ

По-важните представители на животинския свят, които обитават постоянно или временно територията на района са:

1. От бозайниците: благороден елен, елен лопатар, сърна, таралеж, малък подковонос, див заек, лалугер;
2. От хищниците: вълк, чакал, лисица, видра, белка, златка, черен пор;
3. От птиците: голям гмурец, блестящ ибис, бухал, белоопашат мишелов, ловен сокол, скална лястовица. Сред защитените видове са: кафява мечка, скален орел, голям нощник, египетски лешояд, ястреб-вrabчар.

Фигура № 12 Зоогеографско райониране на България

Източник: Груев и Кузманов 1994

1 – граница между евросибирската (А) и (Б) територия; 2- граница между зоогеографските райони 1. Дунавски район; 2. Старопланински район; 3. Рило-Пирински район; 4. Тракийски район; 5. Странджански район; 6. Черноморски район; 7. Струмско-Местенски район.

БЕЗГРЪБНАЧНИ

Сред насекомите преобладаващи са тревисто ядните в сравнение с дървесно ядните (например при бръмбарите-хоботници), като средиземноморските видове достигат 51%. От правокрилите насекоми (*Orthoptera*) средиземноморските видове най-разпространени са щурецът-пустинник (*Gryllus desertus*), полският щурец (*Gryllus campestris*), прелетния скакалец (*Locusta migratoria*), мароканският скакалец (*Dociostaurus maroccanus*), италианският скакалец (*Calliptamus italicus*), зеленият скакалец (*Tettigonia viridissima*) и горският скакалец (*Isophya speciosa*). Както скакалците, така и щурците се числят към неприятелите на слекостопанските растения и в определени години на calamитети са в състояние да причинят тотални вреди при културните и дивите растителни видове, върху земеделското производство и горите. От твърдокрилите (*Coleoptera*), които заемат около 40% от инсектофауната най-разпространени са телените червеи (*Elateridae*), чиито ларви обитават почвите, хоботниците (*Curculionidae*), листорогите бръмбари (*Scarabeidae*), представени от майския бръмбар (*Melolontha melolontha*), юнския бръмбар (*Rhisotrogus aequinoctalis*) и зеления бръмбар (*Anomalasolida*), калинките (*Coccinellidae*) и златките (*Buprestidae*). Речните течения са местообитания на нимфите на едnodневките (*Ephemeroptera*), от

които най-често срещани са представителите на семействата *Baetidae*, *Heptageniidae*, *Caenidae*, *Leptophlebiidae* и др, водните кончета (*Odonata*) от семействата *Coenagrionidae*, *Gomphidae*, *Aeshnidae*, ручейниците *Hydropsyche*, (*Trichoptera*), калните мухи *Sialidae* (*Megaloptera*), двукрилите (*Diptera*), от които най-разпространени са злите мухи (*Simuliidae*), конските мухи (*Tabanidae*) и комаровидните мухи (*Chironomidae*). Висшите ракообразни (*Malacostraca*) са представени в най-голяма степен от амфиподите (*Amphipoda*), от които най-разпространен е обикновения гамарус (*Gammarus pulex*). Същият е разпространен вид в речните участъци с по-бавно течение на реките Русокастренска, Айтоска и Чакърлийска, микроязовирите и яз. Мандра.

ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ

От установените 26 вида земноводни и влечуги, 20 вида са защитени от закона за биологично разнообразие, всички видове са включени в Бернската конвенция, 20 вида са защитени по Директива 92/43 на ЕЕС и 2 вида са под защита на Конвенцията по международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна. Местообитанията на северния и южния гребенест тритон, жълтокоремната бумка, двата вида сухоземни костенурки, както и обикновената блатна костенурка са приоритетни за опазване според Приложение 2 за Закона за биологичното разнообразие.

ПТИЦИ

От птиците: голям гмурец, блестящ ибис, бухал, белоопашат мишелов, ловен сокол, скална лястовица. Сред защитените видове са: кафява мечка, скален орел, голям нощник, египетски лешояд, ястреб-вrabчар.

Изключително голям интерес представлява орнитофауната на парк „Врачански балкан“ – досега са установени над 180 вида птици, 157 вида са защитени от Закона за биологичното разнообразие, 38 вида от които са включени в Червената книга на България, а над 170 вида са от европейско природозащитно значение. Срещат се два вида птици, на които подвидовете има са ендемични за Балканския полуостров – балканска чучулига и пъстрогуша завирушка.

БОЗАЙНИЦИ

От бозайниците: благороден елен, елен лопатар, сърна, таралеж, малък подковонос, див заек, лалугер

Често срещани бозайници на територията на община Враца са средноевропейски видове, характерни за широколистния пояс – сърна (*Capreolus capreolus*), благороден елен (*Cervus elaphus*) и евразийска дива свиня (*Sus scrofa*). От хищниците на територията на община Враца най-разпространен вид е чакала (*Canis aureus*), но също се срещат лисица (*Vulpes vulpes*), невестулка (*Mustela nivalis*), язовец (*Meles meles*), черен пор (*Mustela putorius*) и др. Водните басейни и бреговете им се обитават от видрата (*Lutra lutra*), голямата водна земеровка (*Neomys fodiens*) и малката водна земеровка (*Neomys anomalus*).

От дребните бозайници, който са най-многочисленият компонент на местната фауна се срещат следните видове (без прилепи (*Chiroptera*):

Насекомоядни (Insectivora) европейска къртица (*Talpa europaea*) източноевропейски (белогръд) таралеж (*Erinaceus concolor*) белокоземна белозъбка (*Crocidura leucodon*) малка белозъбка (*Crocidura suaveolens*) обикновена кафявозъбка (*Sorex araneus*) малка кафявозъбка (*Sorex minutus*)

Зайцевидни (Lagomorpha) див заек (*Lepus europaeus*)

Гризачи (Rodentia) жълтогърла горска мишка (*Apodemus flavicollis*) обикновена горска мишка (*Apodemus sylvaticus*) обикновена катерица (*Sciurus vulgaris*) горски сънливек (*Dryomys nitedula*) обикновена полевка (*Microtus arvalis*) европейски лалугер (*Spermophilus citellus*) полска мишка (*Apodemus agrarius*) домашна мишка (*Mus musculus*) сив плъх (*Rattus norvegicus*) черен плъх (*Rattus rattus*)

Хищници (Carnivora) язовец (*Meles meles*) черен пор (*Mustela putorius*) невестулка (*Mustela nivalis*) дива европейска котка (*Felis sylvestris*) белка (*Martes foina*)

На територията на общината се намират част от най-забележителните прилепни пещери в България. Непещерните видове прилепи могат да бъдат наблюдавани в постройките, скални струвения и др.

ВИДОВЕ, ОБЕКТ НА ЛОВЕН ТУРИЗЪМ

Района се характеризира с разнообразие от дивеч, което е предпоставка за развитие на ловния туризъм. Срещат се основно: бозайници - сърна, дива свиня, чакал, лисица, язовец, пор, заек; птици - ястреб, сокол, яребица, пъдпъдък, горски бекас, гургулица, гълъб, сови (защитен вид) и др.

Ловната площ на Общината включва всички земи, гори и водни площи, които са обитавани от дивеч или в които има условия за съществуването му, извън населените места. Горските площи представляват типични едро дивечови местообитания на сърна и дива свиня. В незалесените площи има добри условия за развитието на дребен дивеч.

По-важните представители на фауната, които обитават постоянно или временно територията на Община Враца и имат пряко или косвено значение за ловния туризъм са представени в следващите редове.

КЛАС БОЗАЙНИЦИ

РАЗРЕД ЧИФТОКОПИТНИ

Сърна (*Capreolus capreolus*) – разпространена повсеместно.

Сърната е широко разпространена и обичаен ловен обект. Само мъжките екземпляри (наречени сръндаци) притежават рога - къси и изправени. През зимата мъжките губят рогата си, но напролет за новия размножителен сезон израстват отново. Когато започват да израстват, новите рога са покрити със слой от тънка като кадифе кожа, който постепенно изчезва, при загуба на кожното кръвообращение. Сръндаците могат да ускорят процеса, търкайки рогата си в дървета, за да са твърди за дуелите през размножителния период. Сръндаците са единствените от сем. Еленови, чиито рога растат и през зимата. Тялото е червеникаво, а лицевите части са сиви. Окраската на тялото варира през различните сезони — златисто-червеникаво през лятото, но през зимния период потъмнява до кафяво и дори черно с по-светли коремни части и бяла

задница. Сърната е активна предимно по здрач. Когато местообитанията и са тихи, необезпокоявани от хора, се храни и през деня. Много бързо и грациозно животно.

Живее по високи места или планини, но понякога се осмелява да навлезе в пасища и редки гори. В горските комплекси основна храна през зимата е буковият жълъд, когото сърните изравят от опадалите листа и под снега, характерно ровейки с предните си крака.

Дива свиня (*Sus scrofa L.*) или Евразийската дива свиня е разпространена повсеместно. Родоначалник е на домашната свиня.

Понятието дива свиня освен като видово наименование се употребява и за женските индивиди, докато мъжките се наричат глигани. Дивата свиня е едър бозайник. Теглото им варира в много широки граници. Окраската е сиво-черна през зимата и сиво-кафява или сивочерна през лятото. През зимата тялото се покрива с дълга и груба четина. Под нея има вълнеста козина, която осигурява изолация на тялото. Дивата свиня е силно адаптивен вид, задържа се в зрелите дъбови и букови гори, особено в годините на изобилие на жълъд. Всеядно животно, яде почти всичко от растителен и животински произход, до което може да се добере – надземни и подземни части на растения, семена и плодове, жълъди, гризачи, птици и др. Дивата свиня е стадно животно, нейни неприятели са вълците, чакалите и скитащите кучета. Тя е основен ловен вид в целия си ареал. България притежава световния рекорд на трофей от дива свиня – 158,20 точки.

Дивата свиня е популярен ловен обект. Освен месото се използват мазнината и кожата.

РАЗРЕД ХИШНИЦИ

Чакал (*Canis*) – разпространен с незначителна гъстота.

Чакалът е значително по-дребен от вълка. Теглото обикновено е около 12-15 кг. Мъжките са малко по-едри от женските. Окраската му прилича на тази на вълка, като тялото и краката в долната му част са по-ръждиви, както и гърдите и шията.

Чакалът не обича обширните и склопени гори. Придържа се към гъстите участъци в горските местообитания с неголяма площ - млади иглолистни култури, сечишни участъци в близост до населени места и др. Среца се още в гъстата растителност по бреговете на реки и някои други водоеми, заселва се и в обработваеми земи, в дерета. Чакалът е агресивен хищник. Ловува организирано на групи като вълка и улавя с лекота приплодите на чифтокопитния дивеч. Не се притеснява от близост с човека. Нощем се доближава до населените места.

Разрешен е целогодишно за отстрел с цел регулиране на запасите му. Следите, които оставя са характерни със срастването на двата предни пръста и в дирята са подредени в права линия като при вълка.

Лисица (*Vulpes vulpes*) – разпространена повсеместно с малка гъстота.

Лисицата наричана още и „червена лисица” е най-често срещаният вид лисици. Тя има най-широк ареал от всички сухоземни хищници. Възрастната лисица има тегло 4,1-5,4 кг. Дължината на тялото е 80-110 см. През есента и зимата козината ѝ пораства още повече, за да я предпазва от студ. Тази козина пада през пролетта и до края на

лято лисичата козина е къса. Обитават различни биотопи — от прерии и полупустини до гори, степ и лесостепи. Лисиците са всеядни. Хранят се с гризачи, насекоми, плодове, червеи, мърша, яйца, мишки и други малки животни.

Язовец (*Meles meles*) наричан още борсук – разпространен повсеместно с незначителна гъстота. Язовецът е нощно животно. Има набито яйцевидно тяло. Муцуната му е удължена и остра. Краката са къси, с пет пръста, всеки от които с дълги остри нокти. Дължината на тялото му достига до 80-90 см. Живее в дупки, които сам копае с мощните си нокти и силни предни крайници. Храната му е разнообразна, предимно с растителен произход. Не е активен през зимата, когато спи неистински зимен сън в леговището си. Естествени неприятели на язовеца са вълкът, чакалът и скитащите кучета.

Черен пор (*Mustela putorius*) – среща се рядко, защитен вид. Сравнително дребен хищник. Няма полов диморфизъм по отношение на окраската. Теглото им е около 1 кг. Избягва обширните гори, обитава откритите площи, скалните участъци, обикновено в съседство до населени места и водни потоци. Живее в дупки, скални цепнатини, хралупи, изоставени постройки.

Порът е агресивен хищник. Активен е през нощта. Плува добре, катери се отлично по дърветата и бяга бързо. Основната му храна са гризачите, но не яде всичко, което може да улови. Има много естествени неприятели - вълк, чакал, лисица, дива котка, бухал и др.

Дива котка (*Felis silvestris*) – разпространена в горските комплекси с незначителна гъстота. Средно голям бозайник с дължина около 60-80 см и опашка 30-35 см. Теглото ѝ достига до 7 кг. Окраската е сива с множество тъмни препаски. По окраска прилича на домашна котка, като се отличава с по-дебелата и рунтава опашка. Дивата котка е предимно горски обитател, който се среща във всички видове гори. Често се придържа към населени места, където намира по-лесно храна. В хранителния ѝ спектър най-силно са застъпени гризачите и птиците. Тя е силен хищник и лесно може да се справи с птици и бозайници до големина на сърна. Естествени неприятели на котката са вълкът и чакалът.

РАЗРЕД ЗАЙЧЕ ПОДОБНИ

Сив заек (*Lepus europaeus*) – обитава повсеместно, като в горите е с незначителна гъстота. У нас заекът е малко познат с правилното му название – сив заек. Наричаме го див заек, полски заек или най-често само заек. Заекът е от групата на дребните бозайници. Общата му окраска е тъмносива, като през лятото е по-жълтеникава. Ушите на върха са черни, а опашката отдолу е снежнобяла. У нас той е повсеместно разпространен. Заекът е нощно животно, през деня почива в малка трапчинка, която сам изкопава на място, осигуряващо му добра видимост. Храната му е разнообразна – сочни части на растения, млади леторасли и пъпки, плодове и семена на селскостопански култури. Заекът има много естествени неприятели – всички хищни бозайници и птици. Загубите са значителни (вкл. и от браконieri), поради което запасите му през последните десетилетия намаляват силно. Ловът му е разрешен от 1 октомври до 31 декември.

РАЗРЕД ГРИЗАЧИ

Обикновена катерица – обитава горския комплекс. Дължината на тялото е средно 25-30 см, а опашката 15-20 см. Тялото ѝ рядко надхвърля 400 гр. Опашката ѝ е много изменчива - през зимата е почти черна, а през лятото е ръждивокафява. Тя е типичен представител на горските местообитания. Благодарение на силните си крайници и здравите нокти се катери отлично по стволите на дърветата. Много е отскоклива и ползва дългата си опашка за направление на скока. Често слиза на земята при придвижване между групите дървета. В неголямата територия, която обитава, изгражда гнезда - едно постоянно и няколко временни. Прави ги от сухи клони и вършина, а отвътре ги застила с мъх и меки треви. Презимува благодарение на натрупаните хранителни запаси. Храната на катеричката е изключително разнообразна. Предпочита семената на различни дървесни видове, лешници, пъпки, млади леторасли, гъби, яйца на птици и др.

Катерицата е ловен обект и има много неприятели - грабливите птици и особено големият ястреб, златката и белката, а на земята всички хищни бозайници, които могат да я уловят и я надвият.

Ловът ѝ е разрешен от 1 ноември до 31 декември.

КЛАС ПТИЦИ

РАЗРЕД КОКОШОПОДОБВИ:

Полска яребица (*Perdix perdix*) – обитава обширните обработваеми земеделски земи, като има по-голяма гъстота по границата на гората с поземления фонд.

Яребицата е оцветена в маскировъчни ръждиви и кафеникави цветове, мъжкия има тъмно петно на гърдите. Летят сравнително бързо и добре, като успяват да се вдигнат под 70 градуса наклон за да избегнат препятствие, но като повечето полски птици не могат да маневрират добре и рязко да изменят посоката си на полет, което ги прави уязвими ако наоколо има дървета или други прегради. Обитава открити местности, често засети със земеделски култури и люцерна. Храни се със зърнени култури и различни растения, насекоми и включително колорадски бръмбар. Води уседнал начин на живот. Неприятелите на яребицата са повечето видове средно големи грабливи птици, повечето видове хищни бозайници и влечуги, като ястреби, соколи, бухали, сови, порове, лисици, вълци, диви котки, змии и др.

Яребицата е традиционен ловен обект в България, но като цяло числеността ѝ сериозно намалява навсякъде и в много страни е обявена за защитен вид.

Пъдпъдък (*Coturnix coturnix*) – обитава района по време на гнездене.

Най-дребната кокошо подобна птица у нас. Теглото ѝ е средно 100-120 гр, дължината на тялото 20-22 см, а размахът на крилете до 35 см. Оперението ѝ отгоре е кафяво, с множество охрени щрихи и тъмни петна. Отдолу тялото ѝ е едноцветно жълтеникаво. Мъжките птици имат на подбранието и гърлото тъмно триъгълно петно. Отличава се по своето масивно и късо тяло. Краката ѝ са къси и не се подават зад опашката. Пъдпъдъкът е наземна птица, рядко се повдига в полет. В повечето случаи се притиска към земята докато опасността премине. Мъжките и женските живеят самостоятелно. През летните месеци, при продължителни засушавания, мигрира в

райони с по-голяма надморска височина. Той е единствен прелетен вид от срещащите у нас кокошоподобни птици. Пъдпъдъците долитат у нас в края на април и началото на май. Храната му е разнообразна. Яде семена и треви, улавя безгръбначни животни на земята (бръмбари, скакалци, паяци, червей и др.). През есента основна храна са семената на културните и плевелни растения.

РАЗРЕД ЩЪРКЕЛОПОДОБНИ

Горският бекас (*Scolopax rusticola*) - среща се по време на прелетите - ранна пролет и късна есен (октомври - ноември). Отделни екземпляри рядко остават да мътат и да зимуват у нас.

През гнездовия период горският бекас предпочита влажните, запустели гори, обрасли с подраст и храстова растителност, папрати, с паднали дървета, изпъстрени с открити пространства и полянки. Избягва горещите и сухи местообитания. Птицата се храни край извори и потоци във влажни и блатисти места. В извънгнездовия период обича да странства в разнообразни местообитания - гори, храсталаци, овощни градини, край реки, мочурища, блата и езера. Предпочита биотопи с рохкава почва. По време на прелетите числеността им е поголяма. Храни се с насекоми и други дребни безгръбначни. Употребява по-рядко и растителна храна, най-вече през пролетно-летния период и то ягодовите плодове. Активен е при здрач.

Горският бекас е ценен ловен вид. В Европа според ловните таксации числеността на популацията достига 3,7 млн. птици. Видът е включен в Червената книга на България с категорията „Рядък вид”, но при определени благоприятни години числеността му позволява отстрелът на квотен принцип.

РАЗРЕД ГЪЛЪБОВИ

Гургулица (*Streptopelia turtur*) – обитава ниските части на територията по време на гнездене. Прелетен вид е. Типичните ѝ местообитания през размножителния период са широколистни гори, овощни градини, паркове, залесителни пояси, крайречни насаждения, единични дървета сред полето, малки горички сред обработваемите площи. Предпочита периферията на горите, в съседство с открити площи и вода. Избягва големите непрекъснати горски комплекси. Не гнезди в населени места. През есента формира големи ята, които обитават гори в близост до слънчогледови ниви и стърнища, където птиците се хранят интензивно, подготвяйки се за есенния прелет.

Гургулицата има слабо изразен възрастов диморфизъм. Тя гнезди по дървета и храсти на височина 1,5-2 м, рядко повече. В някои случаи използват стари гнезда на пойни птици – например поен дрозд (*Turdus philomelos*), червеногърба сврачка (*Lanius colurio*). У нас гнезди два пъти годишно. От яйцата на гугутката се отличават трудно, главно по по-малките си размери.

Гугутка (*Streptopelia decaocto*) – обитава териториите около населените места. Тя е малка птица със сиво оперение, като гърбът е по-тъмен. На крилата има синьосиви петна. Върховете на опашните пера са бели. Под тила минава тънка дъга от черни пера. Краката са къси и червени. Очите и човката са черни. Няма полов диморфизъм. Може да лети със скорост до поне 60 км/ч. Дължина: 31-34 см, тегло: 170-240 г, размах на

крилете: 48-56 см. Гнезди и зимува по паркове, градини и селскостопански дворове.

Предимно растителнояден вид. През зимата може да се образуват големи ята там, където има хранителни запаси от зърно, например по силози и дворове. Храни се и с насекоми.

V.1.9. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

Защитени територии в България е понятие, обхващащо всички паркове, резервати, забележителности и защитени местности. Съобразявайки се с разпоредбите на чл. 4 от закона за защитените територии, защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Категориите защитени категории биват: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк и защитена местност.

В момента териториите попадащи под закрилата на Закона за защитените територии представляват около 5% от цялата територия на Република България. В защитените територии влизат над 7% от територията на горските площи. С изграждането на националната мрежа от защитени зони се гарантира до голяма степен опазването на изключителното природно наследство на България.

Много са природните забележителности, които могат да се видят в града и околностите на Враца – Вратцата, от която града носи името си, пещерата Леденика, Околчица и Бойният участък на Ботевата чета, където е загинал поетът - революционер Христо Ботев. В самия град са средновековните кули Куртпашова и на Мешчиите, датирани от XVI век.

Резерват „Врачански карст“ е защитена територия със строг режим на защита, разположена на територията на три населени места от община Враца – гр. Враца, с. Згориград и с. Паволче. Обявен е със Заповед № 854 от 10.08.1983 г. на КОПС (ДВ бр. 72/1983 г.) на площ от 1438.9 ха. Един от най-богатите в страната карстов район с живописни пейзажи, пещери, пропасти и уникална пещерна фауна, като повечето от пещерните видове са локални ендемити (не се срещат никъде другаде по света). Обявяването на резервата е свързано с опазването на интересни геоморфологични образувания, които тук са най-многобройни: кари, карни полета, големи и малки въртопи, валози, ували, карстови долове и др., множество реликтни видове. В района на резервата е забранена всякаква дейност, нарушаваща самобитния характер на природата. Резерватът от 2001 г. се стопанисва от РИОСВ – Враца.

Тук се срещат повече от 45 вида гъби и повече от 80 вида низши и 560 вида висши растения. От растителните видове с приоритетни за опазване местообитания в Бернската конвенция и Директива 92/43 е включен 1 вид. 11 вида са включени в списъците на Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES). В Червения списък на IUCN е включен един вид. В Червената книга на България на редките и застрашените от изчезване растителни и животински видове (1984) са включени 21 вида, от които с категория “Застрашен” - 2 вида – розов божур (*Paeonia mascula*) и обикновен тис (*Taxus baccata*) и още 19 вида с категория

“Рядък”.

Резерватът опазва популация на ковачевия зановец (*Chamaecytisus kovacevii*), включен в Световния червен списък на IUCN. Видът е български ендемит и се среща ограничено в страната. В него се намират и по една от двете в България популации на критично застрашеното в страната алпийско плюскавиче (*Silene alpina*), както и на реликта келереров центрантус (*Centrantus kellereri*).

Резерватът е изключително значим за съхранението *in situ* (в естествени условия) на специфична хазмофитна (скалолюбива) растителност по варовикови скални склонове и отвесни скални стени. Тя се характеризира с голямо локално разнообразие и с участие на многобройни ендемични растителни видове и има много висока природозащитна стойност.

На територията на резервата се срещат 167 вида лечебни растения, което представлява 35,6% от общия брой видове висши растения, установени в резервата.

Природен парк „Врачански балкан” е един от 10^{те} в страната, обявен със заповед №1449 от 12.12.1989 г. на Комитета за опазване на околната среда (ДВ бр. 3/1990 г.), а от месец март 1997 г. обявен за защитен обект с международно значение. Територията на парка е разположен в землищата на три области: Враца, Монтана и София и пет общини: Враца, Мездра, Криводол, Вършец и Своге. В регистрите на IUCN (Международен съюз за защита на природата) паркът е отнесен към пета категория „Защитени ландшафти” - има национално значение и служи за туризъм, отдих и възстановяване. Уникален природен комплекс с голямо биологично и ландшафтно разнообразие. По-голямата част от територията на парка е покрита с карбонатни скали от триаски и юрски варовици, напукани по всички възможни посоки.

В границите на Природен парк „Врачански Балкан” се намират едни от най-интересните пещери и пропасти – около 500. Пещерите са едни от земните чудеса на планината, а уникалната им подземна красота е сътворявана в продължение на милиони години.

Природен парк „Врачански Балкан” е включен и има зони в двете директиви по НАТУРА 2000:

- *Специална защитена зона (С33) BG 0002053 с код на „Орнитологично Важно Място (ОВМ)”* за защита на птиците (белогръб кълвач, белоопашат мишелов, бухал, бял щъркел, горска чучулига) и площ 30 879.80 ха. по Директива 79/409 на ЕЕС;
- *Защитена зона (33) BG 0000166* за защита местообитанията на хазмофитна растителност по варовикови скални склонове и термофилни букови гори и площ от 38 494.47 ха. по Директива 92/43 на ЕЕС за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна

Един от притегателните центрове в парка е изградената Врачанска еко-пътека.

Уникална е с това, че се намира само на шест км от гр. Враца, с удобна транспортна връзка и предлага незабравими усещания на туристи и любители на природата. Тя е част от програмата, която се предлага и на гости от чужбина. Оформена е само с материали, взети от природата - дърва и камъни. Атракция за малките туристи

е хубавата „Приказна пътека”. Тук те се срещат с любими герои от детските приказки, гостуват в къщата на Баба Яга.

По данни на МОСВ в обхвата на община Враца са обявени следните Природни забележителности и защитени местности:

- Природна забележителност „Божите мостове” (с. Лиляче, с. Чирен), обявена със Заповед № 378/03.02.1964 г. на КГГП (ДВ бр. 12/1964 г.);
- Природна забележителност „Вратцата” (гр. Враца), обявена със Заповед № 378/03.02.1964 г. на КГГП (ДВ бр. 12/1964 г.);
- Природна забележителност „Пещерата Леденика” (гр. Враца), обявена със Заповед № 2810/10.10.1962 г. на ГУГ (ДВ бр. 56/1963 г.);
- Природна забележителност „Понора” (с. Чирен), обявена със Заповед № 2810/10.10.1962 г. на ГУГ (ДВ бр. 56/1963 г.);
- Природна забележителност „Пещера Дедова дупка“ – Община Враца, с. Челопек. Обявена със Заповед № РД-209 от 05.03.2020 г. на МОСВ (ДВ, бр. 40/2020 г.). Характерен подземен ландшафт, включващ 28 метрова пропасна пещера, забележителна със своите калцитни образувания – сталактити, сталагмити, сталактони, дендрити, завеси, повлечи, ситрови езера, както и калцитни кристали с дължина 5-12 см., скална гъба и езеро
- Защитена местност „Боров камък” (с. Згориград) – бивше историческо място, обявено със Заповед № 342/17.05.1979 г. на КОПС (ДВ бр. 67/1979 г.), прекатегоризирано в защитена местност със Заповед № РД-640/26.05.2003 г. на МОСВ (ДВ бр. 60/2003 г.);
- Защитена местност „Борованска могила” (с. Оходен);
- Защитена местност „Веждата” (с. Челопек), обявена със Заповед № РД-151/21.02.2003 г. (ДВ бр. 26/2003 г.);
- Защитена местност „Вола” (с. Челопек, с. Паволче) – бивше историческо място, обявено с ПМС № 1171/24.09.1951 г., прекатегоризирано в защитена местност със Заповед № РД-637/26.05.2003 г. на МОСВ (ДВ бр. 60/2003 г.);
- Защитена местност „Падините”(гр. Враца, с. Згориград, с. Паволче) – бивша буферна зона на резерват „Врачански карст“ - Заповед № 854/10.08.1983 г. на КОПС (ДВ бр. 72/1983 г.), прекатегоризирано в защитена местност със Заповед № РД-526/12.07.2007 г. на МОСВ (ДВ бр. 72/2007 г.);
- Защитена местност „Речка” (с. Веслец, с. Костелево) - обявена със Заповед № 170/16.02.1990 г. на КОПС (ДВ бр. 18/1990 г.).
-

В ОБХВАТА НА АНАЛИЗИРАНАТА ТЕРИТОРИЯ СА ОБЯВЕНИ СЛЕДНИТЕ ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ ПО НАТУРА 2000:

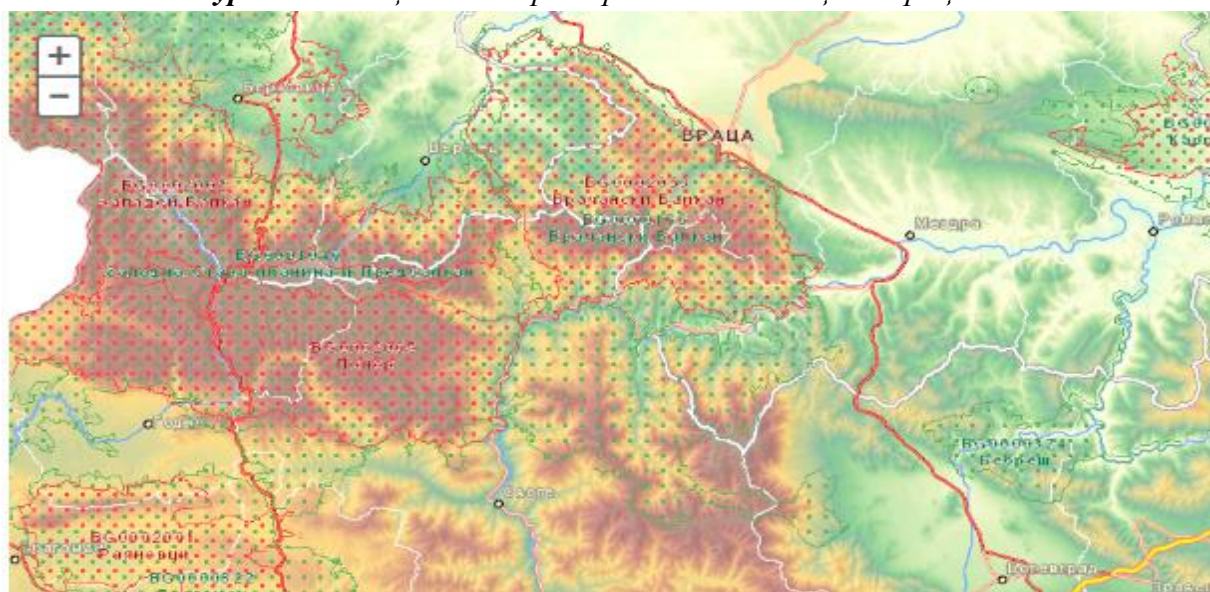
НАТУРА 2000 е екологична мрежа от защитени зони, с която страните членки на Европейския съюз се опитват да „уловят” изчезващи видове растения и животни и спрат процеса на загуба на биологично разнообразие. Защитените зони се определят отделно за всяка страна, като научните критерии и регламенти за тяхното обявяване са заложиени в двете Директиви на Европейския съюз: Директива 79/409/ЕЕС за опазване

на дивите птици - приета е на 2.04.1979 г и Директива 92/43/ ЕЕС за запазване на природните местообитания (хабитати) и на дивата флора и фауна - приета на 21.05.1992 г. В българското законодателство изискванията на Директивите са транспонирани (отразени) в Закона за биологичното разнообразие, приет от Народното Събрание през август 2002 година.

- 33 Божите мостове – BG0000487 за защита на местообитанията на хазмофитна растителност по варовикови скални склонове, отворени калцифилни и базифилни тревни съобщества, неблагоустроени пещери и др., както и на местообитания на животински видове, приети с решение № 122/02.03.2007 г. на Министерски съвет (обн. ДВ бр. 21/2007 г.);
- 33 Божият мост - Понора – BG0000594 за защита на неблагоустроени пещери и балканско-панонски благуново-церови гори и др., както и на местообитания на животински видове, обявена със заповед № РД-262/31.03.2021 г. на Министъра на околната среда и водите (обн. В ДВ бр. 41/18.05.2021 г.);
- 33 Врачански Балкан – BG0002053 за защита на птиците (сред които белогръб кълвач, белоопашат мишелов, бухал, бял щъркел, горска чучулига и др., както и на местообитания на растителни видове) , обявена със Заповед № РД-801/2008 г. на министъра на околната среда и водите (обн. ДВ бр. 105/2008 г.);
- 33 Врачански Балкан – BG0000166 за защита местообитанията на хазмофитна растителност по варовикови скални склонове и термофилни букови гори и др., както и на местообитания на животински видове, обявена със Заповед № РД-1031/17.12.2020 г. на министъра на околната среда и водите (обн. ДВ бр. 19/2021 г.);
- 33 Каленска пещера – BG0000601 за защита на термофилни букови гори, мизийски гори от сребролистна липа и неблагоустроени пещери и др., както и на местообитания на животински видове, приети с решение № 122/02.03.2007 г. на Министерски съвет (обн. ДВ бр. 21/2007 г.).

Фигура № 13 Защитени територии и зони в община Враца по НАТУРА 2000

Източник: МОСВ

На територията на община Враца, опазването на вековни или забележителни дървета се осъществява според чл. 109, чл. 110 и чл. 112 от Закона за биологичното разнообразие.

На територията на общината се намират общо 40 бр. вековни дървета от 120 до 400 години (Летен дъб, Полски бряст, Полски ясен, Черница, Круша, Цер, Орех).

Търговията с диви животни и растения е един от факторите, които застрашават оцеляването на видовете в естествената им среда. Всяка година стотици растения и животни се отнемат от дивата природа в полза на любителското търсене. В съответствие с разпоредбите на Конвенцията CITES (Международно споразумение за опазване на дивата природа), която цели да предотврати изчезването на видове в резултат от търговия с тях, РИОСВ извършва проверки на зоомагазините с цел недопускане на търговия със защитени видове животни.

Богатият биологичен ресурс на Общината има и важно стопанско значение. Икономически значими са дървесните видове, от които се добива дървен материал, лечебните растения, животински видове с ловно стопанско значение, карстовите ландшафти за развитието на специализирани видове туризъм.

Към 2021 г. на територията на област Враца има регистрирани общо 26 броя билкозаготвителни пунктове и/или складове за билки, от които 6 бр. са на територията на община Враца.

Други обекти от национално значение на територията на община Враца или в близост до нея:

- Пролом „Вратцата“ – състои се от внушителния скален масив - място за провеждане на национални и международни състезания по скално катерене.

- Водопадът „Скаля“ (141 м) разположен на около 2 км южно от Враца в живописна местност. Водопадът впечатлява със своето величие и красота.

- Мемориален комплекс „Ботев път“ – 120 километров паметник-алея от легендарния параход-музей „Радецки“ на Козлодуйски бряг през „Бутанското ханче – Софрониево – Борован – Баница – Милин камък – Речка“ до лобното място на Христо Ботев във Врачанския балкан.“

V.1.10. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ

Особеното географско положение на нашата страна като южна граница на средноевропейската флора, северна на средиземноморската и западна за източноазиатската определя действително богатото разнообразие на българската флора (3 567 вида) и в частност на лечебните растения. Повечето лечебни растения в България се отнасят към биологичния тип на многогодишните тревисти растения - 49 %. Едногодишните видове са 19%, храстите - 15%, а дърветата - 11%. Най-малочислен е типът на двугодишните видове - 6%. Размножаването е основно чрез семена или спори, но при голяма част от многогодишните видове е застъпено вегетативното размножаване.

Най-голям процент от видовете български лечебни растения се срещат в поясите на широколистните, смесени и иглолистни гори - 92%. Не малка част са плевелни и

рудерални видове, развиващи се в планините и низините до 1500 м.н.в. Около 40 вида се култивират, като от тях по - голямата част са елементи на озеленяването и вторично се използват и за получаване на дроги. 14 вида се използват пряко по предназначение.

Най-широко място в създадените плантации в страната имат диланка, медицинска ружа, маточина, лавандула, мента, градински чай, а по-рядко невен, лайка, жълт мак, мускатен конски босилек и др.

Редица местни растителни видове в България имат икономическо значение не само от гледна точка на вътрешното потребление, но и за износ. Сред тях са повече от 250 български лечебни растения, признати за икономически значими. България изнася годишно около 15,5 хиляди тона лечебни растения, като търсенето се засилва. За отбелязване е, че около 85 % от тях са представители на дивата флора, а около 15 % са представени и се отглеждат като хранителни, технически и декоративни растения.

В морфологично отношение използваните дроги се разпределят приблизително по следния начин:

- корени – 25 вида;
- коренища – 6;
- грудки – 1;
- листа – 32;
- стръкове – 73;
- цветове и съцветия – 24;
- плодове – 13;
- кори – 7;
- семена – 2.

Лечебните растения съдържат голямо количество биологично активни вещества, на които се дължи тяхното лечебно действие. Съдържанието на лечебните вещества се обуславя от специфичните почвени и климатични дадености. Лечебните растения са способни да влияят в различни посоки върху жизнените процеси, протичащи в организма на животните и човека. Основните от тях са алкалоиди (около 900 открити до сега вида), гликозиди, сапонини, витамини, ензими, етерични масла, фитонциди, мазнини, фосфатиди, въсци, въглехидрати, дъбилни вещества, белтъчини, растителни хормони, неорганични вещества.

Чрез Закона за лечебните растения, обн. ДВ. бр. 29 от 7.04.2000 г., посл. изм. ДВ. бр. 28 от 5.04.2011 г., се регламентира управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки и събирането и използването на генетичен материал от диви и култивирани лечебни растения. Таксите от тези дейности постъпват в Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) и в бюджета на Общината, на чиято територия се събират лечебните растения. Таксите се изразходват за опазване и устойчиво използване на растенията.

Особено се засили интересът към лечебните растения в последните години в резултат на което се увеличава както броят на видовете билки, които се събират, така и тяхното количество. Това може да доведе до намаляване или унищожаване на редица

билкови находища. С цел да се ограничи безотговорното събиране на лечебни растения е въведено райониране на билкосъбирането, за да се даде възможност за съхраняване и възстановяване на естествените находища.

V.1.10.1. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯТА В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВОТО И СЪСТОЯНИЕТО НА РЕСУРСИТЕ

Около 750 растения от българската флора се ползват като лечебни растения.

Отделни видове диворастващи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване. Във Врачанска област това са: червен божур, лечебна иглика, лазаркия, лудо биле, лечебен ранилист и шапиче.

Дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки са регламентирани в Закона за лечебните растения. Закона третира около 700 вида лечебни растения, срещащи се на територията на страната. 26 от тях са забранени за събиране от естествените им находища сред които волски език, лечебна ружа, изтравниче, дилиянка, бодлив залист, бял оман и др. Забраните не включват събирането им за лични нужди.

Лечебните растения в региона на община Враца са: червен божур, лечебна иглика, лазаркия, лудо биле, лечебен ранилист и шапиче.

Актуализация на информацията за защитените територии в община Враца : - Резерват „Врачански карст”; Природен парк „Врачански балкан”; Природни забележителности – „Вратцата”, „Божите мостове”, „Леденика”, „Понора”; Защитена местност „Вола”, „Боров камък”, „Веждата”, „Речка”, „Падините”;

Използвайки възможностите на сайта на Община Враца, в поддържаната страница „Екология” е направена връзка с банер „Природни забележителности” към сайта на Природен парк „Врачански балкан”.

Опазването на вековни или забележителни дървета се осъществява според чл.109, чл.110 и чл.112 от Закона за биологичното разнообразие.

На територията на общината се намират общо 60 бр. вековни дървета.

Ползването на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти общинска собственост е съгласувано с изискванията на ЗЛР. Опазването и поддържането им е във вниманието на „Общинската програма за опазване на околната среда” и подлежи на регулярен контрол. Сериозна заплаха за биоразнообразието на Общината представляват сезонните и умишлените пожари, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, браконьерството и незаконното изсичане на горите за огрев. Вниманието изисква нарастващият проблем с разпространението на инвазивни видове. От голямо значение за опазване на биологичното богатство на Общината е повишаването на информираността и общественото съзнание на населението.

Независимо от неголямата територия, резерват „Врачански карст” има значително видово разнообразие. Тук се срещат повече от 45 вида гъби и повече от 80

вида низши и 560 вида висши растения. От растителните видове с приоритетни за опазване местообитания в Бернската конвенция и Директива 92/43 е включен 1 вид. 11 вида са включени в списъците на Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES). В Червения списък на IUCN е включен един вид. В Червената книга на България на редките и застрашените от изчезване растителни и животински видове (1984) са включени 21 вида, от които с категория "Застрашен" - 2 вида – розов божур (*Paeonia mascula*) и обикновен тис (*Taxus baccata*) и още 19 вида с категория "Рядък".

Резерватът опазва популация на ковачевия зановец (*Chamaecytisus kovacevii*), включен в Световния червен списък на IUCN. Видът е български ендемит и се среща ограничено в страната. В него се намират и по една от двете в България популации на критично застрашеното в страната алпийско плюскавиче (*Silene alpina*), както и на реликта келереров центрантус (*Centrantus kellereri*).

Резерватът е изключително значим за съхранението *in situ* (в естествени условия) на специфична хазмофитна (скалолюбива) растителност по варовикови скални склонове и отвесни скални стени. Тя се характеризира с голямо локално разнообразие и с участие на многобройни ендемични растителни видове и има много висока природозащитна стойност.

На територията на резервата се срещат 167 вида лечебни растения, което представлява 35,6% от общия брой видове висши растения, установени в резервата.

На територията на ПП "Врачански Балкан" съществува голямо разнообразие от растителни видове. Установени са над 1100 вида висши растения, от които 373 вида са регистрирани в Закона за лечебните растения.

Най-широко разпространени и с най-многочислени популации на територията на парка са видовете: жълт кантарион (*Hypericum perforatum*), риган (*Origanum vulgare*), ароматно еньовче (*Galium odoratum*), есенен мразовец (*Colchicum autumnale*), видове от групата на хилядолистния равнец (*Achillea millefolium* compl.), мащерка (*Thymus* spp.), подъбиче (*Teucrium* spp.), живовлек (*Plantago* spp.), шипка (*Rosa canina*), къпина (*Rubus* spp.), мента (*Mentha* spp.), здравец (*Geranium* spp.), червен глог (*Crataegus monogyna*), дрян (*Cornus mas*), синя жлъчка (*Cichorium intybus*), трицветна теменуга (*Viola tricolor*), гергевка (*Cruciata laevipes*), кукурмяк (*Helleborus odorus*), орлова папрат (*Pteridium aquilinum*), лечебна върбинка (*Verbena officinalis*), лечебна разваленка (*Parietaria officinalis*), коприва (*Urtica dioica*), жълта какула (*Salvia glutinosa*), прешленеста какула (*Salvia verticillata*), подбел (*Tussilago farfara*), стенното и обикновено изтравниче (*Asplenium ruta-muraria*, *Asplenium trichomanes*), златиста папрат (*Ceterach officinarum*) и др. Събирането на тези растения за лични нужди е допустимо, но събирането им с търговска цел се контролира и регулира.

В резерват "Врачански карст" се забраняват всякакви дейности свързани с лечебните растения с изключение на събиране на семенен материал и лечебни растения с научна цел или за възстановяването им на други места в природата по начин и време, изключващи нарушения в екосистемите. Значителен е броят на лечебните растения на територията на Природен парк "Врачански Балкан", защитени от Закона за биологичното разнообразие в България (Приложение 3 към чл. 37) – елвезиево кокиче

(*Galanthus elwesii*), обикновен анакамптис (*Anacamptis pyramidalis*), горска съсънка (*Anemone sylvestris*), пърчовка (*Himantoglossum caprinum*), пеперудоцветен салеп (*Orchis papilionacea*), обикновена кандилка (*Aquilegia nigricans*), сибирска (казашка) хвойна (*Juniperus sabina*), тис (*Taxus baccata*). От Приложение 4 към чл. 41 на Закона за биологичното разнообразие (опазване и регулирано ползване на видове от флората и фауната), 7 вида лечебни растения се срещат и на територията на природния парк: лечебна иглика (*Primula veris*), обикновен синчец (*Scilla bifolia*), бодлив залист (*Ruscus aculeatus*), петров кръст (*Lilium martagon*), мъжка папрат (*Dryopteris filix-mas*), кръглоглав челядник (*Echinops sphaerocephalus*), кръглолистна урока (*Bupleurum rotundifolium*). Видовете лечебни растения с природозащитен статус заслужават особено внимание, още повече, че голяма част от тях са с много ограничено разпространение и са представени с малочислени популации – напр. панчичева пищялка (*Angelica panticii*), лудо биле (*Atropa bella-donna*), балкански стражник (*Acanthus balcanicus*), планински лазерпициум (*Laserpitium siler*), обикновената кандилка (*Aquilegia nigricans*), български кимион (*Carum rigidulum* ssp. *bulgaricum*). Съобразно с това, използването им като билки, дори за лични нужди би следвало да бъде много ограничено и контролирано.

На територията на парка се срещат почти всички видове лечебни растения, за които в страната ни е определен специален режим на ползване и опазване, съгласно ежегодната заповед на Министъра на околната среда и водите. От забранените за събиране на територията на цялата страна в парка се срещат: лечебна ружа (*Althaea officinalis*), панчичева пищялка (*Angelica panticii*), бял пелин (*Artemisia alba*), европейски копитник (*Asarum europaeum*), обикновено изтравниче (*Asplenium trichomanes*), бял оман (*Inula helenium*), всички видове орхидеи (*Orchidaceae*), волски език (*Phyllitis scolopendrium*), бодлив залист (*Ruscus aculeatus*), лечебна дилианка (*Valeriana officinalis*), а от тези с ограничителен режим (с допустими количества за ползване) са установени червен божур (*Paeonia peregrina*), зърнастец (*Frangula alnus*), лечебна иглика (*Primula veris*), ароматно еньовче (*Galium odoratum*), лудо биле (*Atropa bella-donna*), лечебен ранилист (*Stachys officinalis*), безстъблена решетка (*Carlina acanthifolia*), лютивя тлъстига (*Sedum acre*), кисел трън (*Berberis vulgaris*), шапичета (*Alchemilla vulgaris* compl.). Видовете шапичета, лудо биле и кисел трън, са представени в парка с малочислен и малки по площ популации, поради което събирането им е крайно нежелателно. За лечебната иглика (*Primula veris*) и лечебния ранилист (*Stachys officinalis*/*Betonica officinalis*), въпреки, че са с добра представителност в границите на природния парк, се препоръчва да се събират само надземни части.

Шипка – *Rosa canina* L. Сем. Розоцветни

Шипката е разпространена в разредени гори и храсталаци, по тревисти и каменисти склонове. Тя е висок до 2-3 m храст с разклонени стълба – прави и извити. Те са покрити с множество сърповидно извити, твърди шипове. Цъфти от май до юли.

Плодовете са едносеменни орехчета събрани в яркочервен несъщински плод /шипка/, образуват от разрасналото се месесто цветно легло.

Фигура № 14 Шипка и Къпина

Шипката съдържа витамини – С (0,5-2 %), В1, В2, К, Р и захариди, пектини, органични киселини и др. За билколечение се употребяват плодовете. Действието е антискорбутно, диуретично и кръвоспиращо.

Къпина – *Rubus caesius* L сем. Розоцветни

Къпината е храстовидно растение, с бодливи катерливи стъбла и добре развити коренища. Листата са нечифтоперести. Цветовете са бели и са събрани в гроздове. Плодът е сборен с месести костилкови плодчета. Цъфти от май до август.

Листата съдържат танинови вещества, флавонови, витамин С и органични киселини. Корените съдържат дъбилни вещества, инозит и др. Плодовете са богати на различни витамини – каротин, витамин РР, витамин С, витамин В1, витамин В2 и др.

Бял равнец – *Achillea millefolium* L. Сем. Сложноцветни

Белият равнец се среща край пътища, по тревисти места, ливади, поляни и из храсталаци. Той е многогодишно тревисто растение. На височина стеблото му достига до 50 см. Притежава последователни, двойно или тройно пересто нарязани листа и върхни щитовидни съцветия. Езичестите цветове са бели, а тръбестите – жълти. Цъфти от май до септември.

Белият равнец съдържа етерично масло (0,2 - 0,8%), чиято главна съставка е хамазулен (50%). Съдържа още флавонови глюкозиди, амини, танини, витамини и др. Най-употребяваните части от растението са щитовидните съцветия и цъфтящите стръкове, отрязани на 15 - 20 см от върха. Действието е апетитовъзбуждащо, противовъзпалително, спазмолитично, кръвоспиращо, диуретично и антипиретично.

Фигура № 15 Бял равнец и Жълт равнец

Жълт равнец – *Achillea clypeolata* S. S. Сем. Сложноцветни

Жълтият равнец е разпространен предимно по южни склонове, по каменливи места, върху варовикови скали. Той е многогодишно тревисто растение. Стъблото му достига до 50 см височина. Той притежава пересто нарязани листа. Цветовете са златистожълти, събрани във връхни, гъсти щитовидни съцветия. Цъфти през периода от май до септември.

Жълтият равнец съдържа етерично масло, флавоноиди и горчиви вещества. За билколечение се употребяват съцветията, изсушени на сухо и сенчесто място. Употребява се при чернодробни и жлъчни заболявания. Действа апетитовъзбуждащо.

Лайкучка (Лайка) – *Matricaria chamomilla* L сем. Сложноцветни

Среща се по поляните и пасищата, покрай пътищата, около дворовете и запустели места. Тя е едногодишно растение със силно разклонено стебло но височина 20-30 см. Цветовете са многобройни събрани в средно едри кошнички, разположени на общо цветно ложе. Цъфти от май до септември.

Съдържа етерично масло, флавоноиди, гликозиди, слузни вещества, восъци, витамин С и др. Използват се стръкове и цветовете. Има ясно изразени противовъзпалителен и успокояващ ефект, както и пикочогонно въздействие.

Глухарче – *Taraxacum officinale* Web. сем. Сложноцветни

Глухарчето се среща повсеместно в цялата страна, като расте по тревисти и песъчливи терени, покрай оградите в населени места, запустяли терени, като плевел в посевите, както и на над 2500 м надм. вис.

Глухарчето е многогодишно тревисто растение, с дълго и право коренище. Листата му са събрани в розетка, а цветовете му са събрани в кошнички до 3-4 см. в диаметър, разположени на кухо право стъбло да 50 см. високо. Плодовете са снабдени с хвърчилки. Цъфти от март до ноември.

Съдържа тритерпени, каучукови вещества, гликозиди, инулин, каротиноиди, провитамин А и др. Има жлъчогонно действие и подобрява функциите на черния дроб.

Намалява холестерина и кръвната захар. Използва се при жлъчно и бъбречно-каменни болести, при анемия, захарна болест (диабет) и др.

Фигура № 16 Лайка и Глухарче

Синя жлъчка – *Cichorium intibus L* – сем. Сложноцветни

Синята жлъчка се среща повсеместно в страната. Обикновено се среща по пътищата, ливадите и пасищата, сухите терени, синурите на поземлените имоти, около стопанските дворове и др. Тя е двугодишно или многогодишно тревисто растение, със стъбло до 120 см., слабо разклонено в горната си част и има месесто коренище. Листата са пересто – нарязани. Цветните кошнички са единични или по 2-3 заедно в пазвите на листата. Цветовете са езически, сини. Цъфти от юни до октомври.

Съдържа инулин, фруктоза, левулоза, дъбилни вещества и др. Усилва сърдечната дейност, действа възбуждащо на нервната система и има пикочогонен ефект.

Фигура № 17 Синя жлъчка (Цикория)

Мента (полска мента) – *Mentha arvensis* L – сем. Устоцветни

Среща се по влажни места, ливади пасища, синури на поземлени имоти, необработени ниви и др. Многогодишно тревисто растение със силно разклонено коренище и дълги стебла до 40 cm. Цветовете са събрани в класовидни съцветия.

Цъфти от юли до септември.

Ментата съдържа етерично масло, съдържащо ментон, пиперон рамноза и др. Използва се стъблото и листата. Има болкоуспокояващо, противовъзпалително действие. Употребява се при заболявания на стомаха, нервната и дихателна система.

Мащерка – *Thymus serpyllum diversae* L сем. Устоцветни

Мащерката е разпространена по сухи, припечни и скалисти места, сред храсталаци и горски поляни. Тя има пълзящи или полегнали стъбла с изправени цветоносни клонки, високи до 10 - 20 cm. Листата са приседнали или с къси дръжки. Цветовете са розови, бели или лилави. Плодът се разпада на четири едносеменни орехчета. Цъфтежът е от май до септември.

Подходящи за билколечение са цъфтящите върхни части.

Мащерката съдържа до 5% танини, 1% етерично масло, флавоноиди и олеанолова киселина. Действа противовъзпалително, антисептично, отхрачващо и спазмолитично.

Фигура № 18 Мента и Мащерка

Дребнолистна липа – *Tilia parvifolia* Ehrh. сем. Липови

Дребнолистната липа се среща най-често в състава на смесените широколистни гори. Тя е дърво с височина до 30 m. Притежава закръглена корона и надлъжно напукана сивокафява кора. Листата се състоят от листна дръжка и листна петура със закръглено-сърцевидна форма и слабо асиметрична основа. Цветовете са жълтеникави,

събрани по 3 - 16 бр. в съцветие. Берат се и се употребяват цветовете с прицветния лист.

Дребнолистната липа съдържа флавонови гликозиди, слузни вещества (до 10%), танини, етерично масло (0,02%) с главна съставка сесквитериеновия алкохол фарнезол, фенолни киселини и др. Действието ѝ е противовъзпалително, диуретично и спазмолитично.

Жълт кантарион – *Hypericum perforatum* L. Сем. Звънкови

Жълтият кантарион се среща сред храсталаци, сечища, сухи тревисти места и край пътищата. Той е многогодишно растение със силно разклонено в горната си част стъбло. Достига височина от 30 до 80 cm. Листата са дълги и имат елипсовидна форма.

Цветовете са събрани на върха на стъблото в жълти съцветия. За нуждите на билколечението се употребяват цъфтящите съцветия.

Жълтият кантарион съдържа флавоноиди (до 18%), гликозиди, кумарини, танини и др. Употребата му има противовъзпалително, кръвоспиращо, противоязвено и тонизиращо действие.

Също така в запустели и изоставени тревни участъци, терени около нерегламентирани сметища, изоставени торови площадки, полски пътища, както и в самите селищни системи около дворовете се срещат широколистен жиловляк (*Plantago major*), теснолист жиловляк (*Plantago lanceolata*), коприва (*Urtica dioica*), трескот (*Cynodon dactylon*), лепка (*Galium aparine*), бязак (*Sambucus ebulus*) и черен бяз (*Sambucus nigra*).

В сервитута на междуселищните пътища се срещат единични екземпляри от орех (*Juglans regia*), трънка (*Prunus spinosa*), глог (*Crataegus monogiana* Jacq) и кисел трън (*Berberis vulgaris*).

В самите селски дворове се срещат различни плодни дървета, чийто плодове, листа или други техни части се използват в народната медицина, като слива (*Prunus domestica* L), Джанка (*Prunus divaricata* Led), череша (*Prunus avium* L), вишня (*Prunus cerasus* L), праскова (*Prunus persica* Sieb), кайсия (*Prunus armeniaca* L) и др., както и редица култивирани тревисти растения като: градинска чубрица (*Satureja hortensis*), босилек (*Ocimum basilicum* L), обикновен копър (*Anethum graveolens* L) и др.

В следващата таблица са посочени най-често срещаните на територията на Община Враца лечебни растения, тяхната срещаемост, приложение, ареал на разпространение, както и мерките за тяхното опазване.

V.1.10.2. АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТИТЕ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ, ВКЛЮЧВАЩИ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Във връзка със Заповед № РД-203/02.03.2020 г. (ДВ, бр. 21/13.03.2020 г.) на министъра на околната среда и водите за определяне на допустимите за събиране количества билки (кг сухо тегло) от естествените находища извън територията на националните паркове през 2020 г. РИОСВ - Враца разпредели квотите от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване.

В заповедта са определени допустимите за събиране количества билки от 11 вида лечебни растения от естествени находища извън територията на националните паркове – лечебна иглика, червен божур, лазаркиня, лудо биле, лютивя тлъстига, кисел трън, лечебен ранилист, шапиче, решетка безстъблена, бял пелин (катраника) и зърнастец елшовиден.

За територията на област Враца са отпуснати и разпределени 500 кг цвят червен божур, 500 кг цвят лечебна иглика, 800 кг стрък лечебен ранилист и 100 кг стрък шапиче, между трима билкозаготвители на територията на областта, които са подали заявления в срок до 31 декември 2019 г.

Специалният режим на опазване и ползване се прилага за видове, чиито ресурси проявяват трайна тенденция за намаляване и съществува заплаха за естественото им разпространение в природата. Със заповедта на министъра на околната среда и водите през 2020 г. се забранява събирането на 24 вида лечебни растения от естествените им находища в цялата страна, сред които лечебна диянка (валериана), бодлив залист, мечо грозде, бял риган, бял оман, момина сълза, лечебна ружа, изтравниче и др. И през тази година мурсалският чай, наричан още пирински или алиботушки чай, е забранен за бране дори за лични нужди на територията на цялата страна.

На територията на Врачанска област е забранено да се събира червен божур от находищата, намиращи се в защитените местности „Тепето“ в землището на гр. Криводол и „Коритата“ в землището на с. Софрониево, общ. Мизия.

Контролът по отношение на билкозаготвителните пунктове, тяхната отчетна документация, количествата добити билки и други се осъществява от съответната РИОСВ, в случая РИОСВ гр. Враца.

Според изискванията на чл. 35 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), видовете от дивата флора и фауна се опазват в естествената им среда чрез.

- Съхраняване на техните местообитания в Националната екологична мрежа;
- Поставяне на видовете под режим на защита или на регулирано ползване;
- Поддържане или възстановяване на условията в местообитанията;
- Разработване и приемане на планове за действие за видове с различна степен на застрашеност;
- Повторно въвеждане в природата на изчезнали видове и попълването на популациите на редки и застрашени видове;
- Контрол и регулиране на неместни видове, които биха застрашили съществуването на местните видове.

Междуведомствена комисия разпредели квотите от лечебни растения под специален режим за област Враца. Тя заседава в РИОСВ и в нея участваха експерти от инспекцията, представители на общините, Регионалната дирекция по горите - Берковица и Държавни горски стопанства от областта.

За територията на област Враца са отпуснати и разпределени 500 кг цвят червен божур, 500 кг цвят лечебна иглика и 1000 кг стрък лечебен ранилист между петима билкозаготвители на територията на областта, подали заявления до 31 декември 2017г.

Министърът на околната среда и водите, на основание чл. 10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения, разписа заповедта за 2018 г. за определяне на

допустимите за събиране количества билки (кг сухо тегло) от естествените находища, извън територията на Националните паркове. За някои видове лечебни растения се забранява събирането на билки от естествените им находища на територията на цялата страна. Специалният режим на опазване и ползване се прилага за видове, чиито ресурси проявяват трайна тенденция за намаляване и съществува заплаха за естественото им разпространение в природата.

Със заповедта се забранява събирането на 24 вида лечебни растения от естествените им находища в цялата страна, сред които лечебна диланка (валериана), бодлив залист, мечо грозде, бял риган, бял оман, момина сълза, лечебна ружа и др. И през тази година мурсалския чай, наричан още пирински, е забранен за бране дори за лични нужди на територията на цялата страна. Определени са допустими за събиране количества билки от 11 вида лечебни растения от естествени находища, извън територията на Националните паркове – лечебна иглика, червен божур, лазаркиня, лудо биле, лютивя тлъстига, кисел трън, лечебен ранилист, шапиче и др.

На територията на Врачанска област е забранено да се събира червен божур от находищата, намиращи се в защитените местности „Тепето“ в землището на гр. Криводол и „Коритата“ в землището на с. Софрониево, общ. Мизия .

РИОСВ - Враца разпредели квотите от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване между шест билкозаготвители, организирали пунктове на територията на област Враца. Разпределението на квотите стана след разглеждането на подадените документи от експерти на екоинспекцията, на Държавни горски стопанства, Регионална дирекция по горите и еколозите на общините в областта. През 2016 г. във Врачанска област е предвидено да бъдат събрани 500 кг. цвят – лечебна иглика; 500 кг. венечни листа- червен божур и 1000 кг. лечебен ранилист- стрък.

Фирмите и физическите лица, които имат право да ползват/събират лечебни растения под специален режим на територията на областта са: Кооперативен съюз - Враца, „Херба Лайн БГ“ ЕООД, „Нели-Емил“ ЕООД, „Ди Ес-Херба“ ООД, Иван Иванов и Любомир Мишев.

Фирми и физически лица, непосочени в заповедта на РИОСВ, които събират или изкупуват лечебни растения под специален режим извън разрешените квоти, периодите на събиране и посочените райони, подлежат на санкции, съгласно действащите закони.

Под специален режим на опазване и ползване се поставят отделни видове диворастящи лечебни растения когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване или има опасност от появяването на такава тенденция. Режимът се определя всяка година със заповед на министъра на околната среда и водите, като той обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете на територията на цялата страна, отделни райони или единични находища, определяне на допустимото за събиране количество билки, разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

На територията на Врачанска област е забранено да се събира червен божур от находищата, намиращи се в защитените местности „Тепето“ и „Коритата“.

Изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва в билкозаготвителни пунктове. Съхраняването на изсушени билки се извършва в складове за билки. Първичната обработка на билките включва тяхното изсушаване, оситняване, обезпрашаване, обеззаразяване и балиране. Минималната първична обработка в билкозаготвителния пункт е изсушаване на билките.

Изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, се определят с Наредба № 5 от 19 юли 2004 г. на Министъра на здравеопазването и на Министъра на околната среда и водите, обн. ДВ. бр. 85 от 28.09.2004 г. С тази наредба се регламентират условията и редът, при които се организира и осъществява дейността по изкупуване, първична обработка и съхранение на билки.

С Наредбата по чл. 27 от ЗЛР, а именно Наредба № 2 от 20 януари 2004 г., изд. от МОСВ, обн. ДВ. бр. 14 от 20.02.2004 г. се уреждат правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, включително начините, инструментите, хигиенните изисквания при събирането, с оглед природосъобразното и устойчиво ползване на ресурсите.

V.1.10.3. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ, ВКЛЮЧИТЕЛНО НА РЕДКИ ИЛИ ЗАСТРАШЕНИ ОТ ИЗЧЕЗВАНЕ ВИДОВЕ

В българското законодателство чрез Закона за лечебните растения (ЗЛР) се регламентира ползването на растения, които служат за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарства, за хранителни, козметични и технически дейности.

Контролът е свързан с проверки на билкозаготвителите, от една страна, и на държавните институции от друга – ДГС, ДЛС и Общини, които са пряко отговорни за ползването на естествените находища на лечебни растения.

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане с цел осигуряване на устойчивото им ползване.

Под разпоредбите на Закона за лечебните растения попадат 743 вида, които са изброени в неговото приложение.

За защитени на територията на цялата страна са обявени 591 растителни видове, посочени в Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие, за които се забраняват брането, събирането, отрязването, изкореняването или други начини на унищожаване на екземплярите в техните естествени области на разпространение, притежаване, изнасяне зад граница и т.н. Забраните са валидни за всички жизнени стадии от развитието на растенията.

За растенията под режим на опазване и регулирано ползване, включени в Приложение № 4 на ЗБР, ползването се регламентира чрез режими за опазване, които се въвеждат с периодични Заповеди на Министъра на околната среда и водите.

Собствениците на гори, земи и водни площи, в които има находища на лечебни растения, са длъжни да прилагат мерките за опазването им, предвидени в съответните планове, програми и проекти. Забранява се ползването на лечебни растения по начини

и средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие

Всяка година със Заповед на министъра на околната среда и водите до 10 февруари се определя специалния режим, който обхваща:

- Забрана за събиране на билки за определен период от естествени находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища;
- Определяне на годишно допустима за събиране количество билки по райони или находища;
- Разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и техните местообитания.

За диворастящите защитени лечебни растения се забранява:

- сеченето, брането, късането, изкореняването и хербаризирането независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
- унищожаването и увреждането на находищата им;
- притежаването им, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или на части от тях;
- събирането на семена, луковици, коренища и други части.

За неспазване изискванията на Закона за лечебните растения се съставя акта за установяване на административни нарушения – основно за ползване на лечебни растения без издадени от съответната институция позволителни за ползване и не представяне на изисквания в началото на всяка година отчет за изкупените, обработените и реализираните и наличните количества билки за предходната календарна година.

В закона за лечебните растения, под понятието „билки за лични нужди” се подразбира количеството билки в свежо състояние събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 kg;
- стръкове – до 2 kg;
- листа – до 1 kg;
- кори – до 0,5 kg;
- цветове – до 0,5 kg;
- семена – до 0,1 kg;
- плодове – до 10 kg;
- пъпки – до 0,5 kg;
- талус – до 1 kg.

В настоящата Програма се цели да се постигне ефективно им използване, тяхното опазване и изчезването на отделни видове, както и цялостното опазване на техните естествени находища, с цел задоволяване потребностите на населението от лечебни растения.

За изпълнение целите на Програмата ще бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начин и средства, водещи до увреждане или унищожаване на естествените находища;
- Запознаване на жителите на общината чрез кметовете на кметства със Заповедите на министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Издаване на Заповед от кмета на община Враца, с която се регламентира реда и начина за ползване на лечебните растения, както и необходими ограничения при ползване;
- Въвеждане на тарифи за събиране и оползотворяване на лечебните растения за стопански цели от терени общинска собственост;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи наличната информация за лечебните растения на територията на общината, както и задълженията и препоръките за тяхното използване;
- Даване на указания, относно начинът на ползване на лечебните растения на територията на община Враца, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с Наредбата по чл. 27 от ЗЛР;
- Определяне на режима за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка опазването на лечебните растения на територията на общината;
- Недопускане паленето на стърнища на територията на общината и предотвратяване на горски пожари.

V.1.11. ТУРИСТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Град като Балкана – древен и млад“ - Враца води началото си от богато тракийско селище. Първите следи датират от новокаменната ера, а първите заселници в околността са от тракийското племе трибали. За тяхната богата култура и бит свидетелстват находките от Могиланската могила и Рогозенското съкровище. През вековете градът остава важно занаятчийско - търговско и културно средище, а по късно и индустриален център. Името Вратца се появява в каменен надпис от времето на българския владетел Михаил II Асен / 1246-1256/. Днес град Враца е голям административен, стопански и културен център, находящ се на 116 км. от столицата София. Носи името си от красивия скален пролом „Вратцата”, отвесните скали на който са най-високите на Балканския полуостров. В местността „Градище” край пролома Вратцата е намерен надпис от 13 век, в който за първи път се споменава името „Вратица”.

Враца е средище на активен културен живот и се слави със своите културни институти – Регионален исторически музей с художествена галерия, Етнографско – възрожденски комплекс „Св. Софроний Врачански”, читалище „Развитие”, Дворец на културата.

Природните забележителности на територията на Община Враца – пещерата Леденика, проходът Вратцата, Мемориалният комплекс „Ботев път”, Божият мост край село Лиляче, водопадите „ Скакля” и „Боров Камък” и Природен парк „Врачански Балкан”, както и символите на град Враца – паметникът на връх Околчица, Рогозенското съкровище, Сребърния наколенник, Плочката от село Градешница, Куртпашовата кула, кулата на Мешчиите и Хижата в комплекс „Вестителя” превръщат Враца в уникална и желана туристическа дестинация за любителите на планината, алпинизма, пара и делта-планинизма, спелеологията, приключенията, на културно – историческия, религиозния, селския и еко туризъм. На разположение на туристите са ски пистите около хижа Пършевица, многобройните екопътеки и пешеходни маршрути.

Общината разполага с леглова база – 858 броя легла в три тризвездни хотели, дванадесет двузвездни семейни хотели, един еднозвезден хотел, четири къщи за гости, две почивни станции, една туристическа хижа, един апартамент за гости и тринадесет места за настаняване от категорията стаи за гости и бунгала. На разположение на гостите са много ресторанти, заведения за бързо обслужване, питейни заведения, механи, кафе- сладкарници и барове.

V.1.12. ПРИРОДНИ УСЛОВИЯ И РЕСУРСИ

Релефът на общината е разнообразен - равнинно-хълмист, хълмисто-ридов, ниско- и среднопланински, с нарастване на надморската височина от север на юг.

Климатът е умерено-континентален, със средни годишни температура от 10,3-10,7 °C.

В границите на територията на община Враца се намират следните защитени зони по НАТУРА 2000.

Таблица № 16 Защитени зони по НАТУРА 2000

Код	Име на защитена зона	Тип на защитена зона
BG0000487	Божите мостове	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0000594	Божия мост - Понора	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0002053	Врачански Балкан	Защитена зона по директивата за птиците
BG0000166	Врачански Балкан	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0000601	Каленска пещера	Защитена зона по директивата за местообитанията

V.1.13. ГОРСКО СТОПАНСТВО

Относителният дял на горския фонд е сравнително нисък в сравнение с другите части на страната, като горската територия в общината се равнява на 153773 декара, от тях 6% са общинска собственост. Застрашително се увеличават проблемите на горите, свързани със сезонните и умишлени пожари, както и незаконната сеч.

Икономиката на община Враца се отличава с изявен индустриален профил.

Преработващата промишленост е отрасълът с най-голям дял от близо 1/3 в местната икономика, според данните за добавената стойност на местните нефинансови предприятия за 2016 г. За сравнение, преработващата индустрия заема далеч по-малък дял от около 24% в страната. Според броя на заетите, сред водещите предприятия на преработващата промишленост в община Враца се нареждат Холсим (производство на цимент), заводът за металорежещи машини ЗММ и металургичният завод Центромет. В общината работят и няколко големи производителя на текстил и облекла – РБО, Чимбидиум и Вратица Враца, както и такива от хранително-вкусовата промишленост – Лалов и Вачев (месни продукти) и СД Дигант - Димитров и Григоров (хляб и тестени изделия).

Селското, горското и рибното стопанство също заема относително висок дял от местната икономика в сравнение със средните за страната стойности. Делът на селското, горското и рибното стопанство в община Враца е 5,7% или над два пъти по-висок от този за страната. Основен принос за това има Северозападното държавно предприятие, което е регистрирано в община Враца и отговаря за стопанисването на държавния горски фонд и дърводобива в Северозападния район.

Транспортът, складирането и пощите също са важна част от местната икономика с дял от около 12%. Това се дължи най-вече на три компании за вътрешен и международен транспорт, работещи в община Враца - Интертранс, Спътник-96 и Ташев Транс. Строителството, от своя страна, заема дял от около 6% в общинската икономика, като водещото строително предприятие на територията на общината е Пътстройинженеринг.

Структурата на местната икономика се променя значително след кризата от 2009 г. Най-сериозната промяна се наблюдава при преработващата промишленост, която свива своя дял в местната икономика почти наполовина – от около 60% през 2008 г. до 30% през 2016 г. Тази негативна тенденция контрастира с развитието на националната икономика и факта, че експортно-ориентираната преработваща индустрия послужи като мотор на следкризисното възстановяване.

В унисон с тенденциите на национално ниво, строителството свива своя дял в икономиката на община Враца. В същото време, селското и горското стопанство бележи ръст в местната икономика последните години.

През последните години структурата на местната икономика става по-балансирана, както заради намалението на произведената продукция на преработващата индустрия и строителството вследствие на кризата, така и заради увеличената продукция на няколко отрасли, които се развиват с високи темпове след кризата – транспорта, складирането и пощите; търговията и ремонта; селското,

горското и рибното стопанство; здравеопазването и социалната работа; водоснабдяването, канализацията и управлението на отпадъци.

V.1.14. ШУМОВО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА

Шумът е фактор, въздействащ силно върху околната среда и живите организми. Няма област и човешка дейност, при които да не се наблюдава шумово излъчване. Шумът в околната среда, причинен от транспортните, промишлените и ремонтните дейности, е един от главните екологични проблеми в урбанизираните територии.

Шумът е един от основните фактори с неблагоприятно въздействие върху населението в големите градове. Развитието на промишленото производство, интензивното развитие на пътническите, товарните и въздушните транспортни средства и масовият градски транспорт, са източници на шум, които предизвикват сериозни смущения върху хората. Изследванията показват, че нивото на шума нараства почти с 1 dB(A) годишно и достига вече нива, които предизвикват не само силни психологически раздразнения, но и физиологически заболявания на слуховия орган, сърцето, сърдечно съдовата, 162 храносмилателната и другите системи на човека, а най-силно се засяга централната нервна система. Вредното влияние на шума зависи от неговите физически характеристики. Най-дразнещи са високите честоти, а най-неприятни усещания предизвикват шумове, чиито ниво и спектър се променят непрекъснато и неравномерно. Високите шумови натоварвания довеждат, при продължителна работа в среда с шум 85 dB(A), до отслабване на слуха с 15 dB за честоти от 500 до 2000 Hz.

Шум с такова ниво е често срещано явление по натоварените градски магистрали, в средно шумни производства, незаглушени големи помещения. Тези нива са по-високи в много заведения, а нива от 90-100 dB(A) са обичайни в дискотеки, на концерти и др. Извършените многобройни във времето експерименти, клинични и други изследвания, показват следното: При сила на шума 45 dB(A), латентното време на зрително-моторната и слуховомоторната реакция е еднаква или близка до времето на тези реакции, определени в звуково изолирана камера. При сила на шума 50 dB(A), времето на реакцията се увеличава с 30-50 милисек., а при ниво от 60 dB(A), тези реакции се забавят още повече. Слуховата чувствителност в шумни условия намалява.

При нива на шума 40-55 dB(A) състоянието на слуха се нарушава незначително. При нарастване на нивото – с 10 dB(A) за кратко време, чувствителността на ухото се възстановява бързо след прекратяване на въздействието. При шум с нива 58-63 dB(A), се наблюдава намаление на чувствителността за ниските и високите честоти.

Възстановяването настъпва след 10-15 минути. Състоянието на сърдечно съдовата система при шум 40-55 dB(A) не се изменя съществено. При 58-63 dB(A) се отчита намаляване систологичното и повишаване на диасистологичното налягане. Нормиране на градския шум 163 За оценка на акустичното натоварване на средата, са разработени критерии – норми за пределно допустимите нива на шум. У нас това Наредба 6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на

показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението (обн. ДВ. бр. 58 от 18 Юли 2006 г.). В съответствие с Приложение № 2 към чл. 5 от Наредбата граничните стойности за показателите на шум в околната среда са представени на следващата таблица.

Таблица № 17 Гранични стойности на нивата на шум в помещения на жилищни и обществени сгради

№	Предназначение на помещенията	Еквивалентно ниво на шума, dB(A)		
		ДЕН	ВЕЧЕР	НОЩ
1	Стаи в лечебни заведения и санаториуми, операционни зали	30	30	30
2	Жилищни стаи, спални помещения в детските заведения и общежития, почивни станции, хотелски стаи	35	35	30
3	Лекарски кабинети в лечебни заведения и санаториуми, зали за конференции, зрителни зали на театри и кинозали	40	40	35
4	Класни стаи и аудитории в учебни заведения, заведения за научноизследователска дейност, читални	40	40	40
5	Работни помещения в административни сгради	50	50	50
6	Кафе-сладкарници, столове, фойета на театри и кинозали, клубове, бръснаро-фризьорски и козметични салони, ресторанти	55	55	55
7	Търговски зали на магазини, зали за пътници в гари	60	60	60

V.1.14.1. ИЗТОЧНИЦИ НА ШУМ В ОБЩИНА ВРАЦА

Шумът е един от основните фактори с неблагоприятно въздействие върху населението в големите градове. Развитието на промишленото производство, интензивното развитие на пътническите, товарните и въздушните транспортни средства и масовият градски транспорт, са източници на шум, които предизвикват сериозни смущения върху хората. Изследванията показват, че нивото на шума нараства почти с 1 dB(A) годишно и достига вече нива, които предизвикват не само силни психологически раздразнения, но и физиологически заболявания на слуховия орган, сърцето, сърдечно съдовата, храносмилателната и другите системи на човека, а най-силно се засяга централната нервна система.

Вредното влияние на шума зависи от неговите физически характеристики. Най-дразнещи са високите честоти, а най-неприятни усещания предизвикват шумове, чиито ниво и спектър се променят непрекъснато и неравномерно. Високите шумови натоварвания довеждат, при продължителна работа в среда с шум 85 dB(A), до отслабване на слуха с 15 dB за честоти от 500 до 2000 Hz. Шум с такова ниво е често срещано явление по натоварените градски магистрали, в средно шумни производства, незаглушени големи помещения. Тези нива са по-високи в много заведения, а нива от 90-100 dB(A) са обичайни в дискотеки, на концерти и др.

Извършените многобройни във времето експерименти, клинични и други изследвания, показват следното:

При сила на шума 45 dB(A), латентното време на зрително-моторната и слухомоторната реакция е еднаква или близка до времето на тези реакции, определени в звуково изолирана камера.

- При сила на шума 50 dB(A), времето на реакцията се увеличава с 30-50 милисек., а при ниво от 60 dB(A), тези реакции се забавят още повече.
- Слуховата чувствителност в шумни условия намалява. При нива на шума 40-55 dB(A) състоянието на слуха се нарушава незначително.
- При нарастване на нивото – с 10 dB(A) за кратко време, чувствителността на ухото се възстановява бързо след прекратяване на въздействието.
- При шум с нива 58-63 dB(A), се наблюдава намаление на чувствителността за ниските и високите честоти. Възстановяването настъпва след 10-15 минути.
- Състоянието на сърдечно съдовата система при шум 40-55 dB(A) не се изменя съществено. При 58-63 dB(A) се отчита намаляване систологичното и повишаване на диасистологичното налягане.

ИЗТОЧНИЦИ НА ШУМ ОТ ТРАНСПОРТ

Транспортните средства са главни източници на шум. Интензивният автомобилен трафик е основния фактор, който влияе върху акустичната среда в селищните територии. Нивото на автотранспортния шум е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, пропускателната способност на пътните артерии, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка, ситуационното и нивелентно разположение на пътя и характера на терена встрани от него.

Основният шумов фон се създава от автомобилите – леки и товарни, и тези на междуградския транспорт. През последните години в резултат на масовия внос на автомобили предимно „втора употреба“ автомобилният парк е основно подменен. Въпреки че повечето от автомобилите са втора употреба, нивото на излъчвания от тях шум е значително по-ниско от използваните преди това, но същевременно техният брой се увеличава интензивно.

На територията на община Враца е развит както железопътният, така също и автомобилният транспорт.

Основните източници на шум в града са транспортните средства. Интензивният автомобилен трафик е основният фактор, който влияе върху акустичната среда на

града. Автотранспортният шум е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, пропускателната способност на пътните артерии, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка, ситуационното и нивелетно разположение на пътя и характера на терена встрани от него.

Основният шумов фон се създава от автомобилите – леки и товарни, и тези на масовия градски транспорт. През последните години в резултат на масовия внос на автомобили предимно “втора употреба” автомобилният парк е основно подменен. Въпреки че повечето от автомобилите са втора употреба, нивото на излъчвания от тях шум е значително по-ниско от използваните преди това, но същевременно техният брой се увеличава интензивно.

ИЗТОЧНИЦИ НА ШУМ ОТ БИТОВ ХАРАКТЕР

На второ място са локалните източници на шум и шум от битов характер – строителни и ремонтни дейности, товаро-разтоварни работи, сметоизвозване, игри на деца (училища, детски градини, детски площадки) и др.

Следващият по значение фактор, който влияе върху акустичната среда на града, е шума, излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, различните сервиси и авторемонтни работилници, разположени в непосредствена близост до жилищни сгради.

ИНДУСТРИАЛЕН ШУМ

Шумът от производствените дейности засега е на трето място. В голямата си част тези дейности са обособени в промишлените зони и/или са извън границите на населеното място. Проблем биха могли да създават малки производствени предприятия, разположени в близост до жилищните сгради, а именно предприятия за алуминиева дограма, дървообработващи предприятия и др.

V.1.14.2. АНАЛИЗ НА ПРИЧИНИТЕ ЗА НИВОТО НА АКУСТИЧНО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА

За оценка на акустичното натоварване на околната среда са използвани най-актуалните годишни данни от мониторинга на шума, които са изготвени за последната изтекла цяла календарна година- 2019 г.

РЗИ- Враца провежда ежегодно мониторинг на шума, който се изразява в системни наблюдения за определяне нивата на шумовото натоварване, средночасовата интензивност на движението и структурата на транспортния поток в урбанизираните територии, тоест в населените места в обхвата на агломерация Враца. От анализа на мониторинга, проведен от РЗИ-Враца е видно, че се наблюдава понижение на измерените шумови нива в някои от пунктовете в сравнение с предходната 2018г., вследствие приключилата рехабилитация на пътната настилка на по-голяма част на уличната мрежа в гр. Враца.

Оценката на шумовото натоварване в урбанизираните територии се извършва съгласно изискванията на „Методика за определяне броя, разположението и разпределението на пунктовете за мониторинг на шума, както и периодичността на измерванията и/или изчисленията на шумовите нива”, утвърдена от МЗ, 2007 г., в съответствие с посочените методи в Наредба М 6 от 2006 г. на МЗ и МОСВ „за показатели за шум в околната среда, отчитащи степента на Дискомфорт през различните части на Денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението” (обн. ДВ бр. 58/2006 г., изм. и доп. ДВ бр.26/2019г.).

Мониторингът на шумовото натоварване се извършва съгласно изискванията на Наредба № 54 от 13 декември 2010 година и Методика за определяне на броя, разположението и разпределението на пунктовете за мониторинг на шум, както и периодичността на измерванията и/или изчисленията на шумовите нива, утвърдена от министъра на здравеопазването.

РЗИ Враца е провела измервания на градския шум в общо 15 пункта.

Таблица № 18 Шумово ниво в гр. Враца през 2019 г. на улици с интензивно движение на МПС и висока гъстота на обитаване.

Пункт (вид, адрес)	измерена/ изчислена стойност	Норма	над/под нормата
I. Пунктовете върху територии, прилежащи към пътни, железопътни и въздушни трасета.			
1. Пунктове върху територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик			
1.1. пл. ”Руски” — НУ”Св.С.В ачански”	65,3 dB	60 dB	над норма
1.2. Червения площад - ул.”В.Зарков”	59,2 dB	60 dB	под норма
1.3. бул. ”М.Орозов”-Бубарска станция	69,4 dB	60 dB	над норма
1.4. бул. ”Демокрация”ПМГ”Иван.Ценов”	64,4 dB	60 dB	над норма
1.5. бул. ”2-ри юни” Първа частна МБАЛ База 2	64,2 dB	60 dB	над норма
1.6. Надлез КАТ - бл.50	63,0 dB	60 dB	над норма
2.Пунктове върху територии, подложени на въздействието на релсов, железопътен и трамваен транспорт			
2.1. ул.”В. Кънчов”-Митница	63,7 dB	65 dB	над норма
3. Пунктове върху територии, подложени на въздействието на авиационен шум .			
II. Пунктовете върху територии с промишлени източници на шум			

-производствено-складови територии и зони.			
III Пунктовете върху територии, подлежащи на силена шумозащита			
1 .Жилищни зони и територии			
1.1. ж.к. "Дъбника" м/у бл.17 и бл.15	58.7 dB	55 dB	над норма
1.2.СУ "В. Кънчов"- ул."Ст.Займов"	53.5 dB	55 dB	под норма
1 .3. жк. "Младост"- бл.8 и бл.9	48.2 dB	55 dB	под норма
1.4. ж.к."Сениче" бл. 57	53.3 dB	55 dB	под норма
	47.8 dB	55 dB	под норма
1.5. ж.к. "Дъбника" СУ "Д.Тодоров"			
1.6. ул."К . Бъ заков"- жк."Младост"	53.3 dB	55 dB	под норма
1.7. РЗОК - ул."Веслец"	56.6 dB	55 dB	над норма
2. Зони за обществен и индивидуален отдих			
3. Зони за лечебни заведения и санаториуми			
3.1. СБАЛПФЗ -ЕООД ул."Леорова"	59.4 dB	45 dB	над норма
4. Зони за научно-изследователска дейност			
5.Тихи зони, извън урбанизираните територии			
Общ брой на пунктовете с нивата над нормата			9

Източник: Община Враца

Извършените измервания показват, че допустимите шумови нива са превишени в 9 бр. от контролните пунктове в гр. Враца, което представлява 53,0 % от общия брой контролирани зони.

Съгласно Закон за защита от шума в околната среда (обн. ДВ. бр.74/2005г.), РИОСВ- Враца извършва мониторинг, оценка и контрол на шума излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения. Осъществяваният контрол е превантивен, текущ и последващ. Приоритетно са проверявани оператори- източници на промишлен шум излъчван в околната среда, разположени в жилищни зони или в близост до тях, с цел избягване, предотвратяване или намаляване на шумовото натоварване в урбанизираните територии.² РИОСВ- Враца контролира шума излъчван в околната среда от дейността на 35 броя оператори.

Извършени са 26 броя планови проверки по вреден физичен фактор „Шум“, седем, от които са в община Враца, а именно:

- „Атамар“ ООД, с. Паволче, общ. Враца - специализирано в производство на мебели и дограма;
- ЕТ „КАМ- Никола Стойков“ база гр. Враца - специализирано в производство на мебели за офис обзавеждане;
- „Центромет“ АД, гр. Враца - специализирано в производство на центробежно лети метални изделия;

² РИОСВ Враца - Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2019 г.- стр. 101

- „Враца- Старт” АД, гр. Враца - специализирано в производство на метални отливки от черни метали;
- „Беана- Враца” АД, гр. Враца - специализирано в производство на безалкохолни напитки;
- „Галактика 03” ЕООД, гр. Враца - специализирано в производство на бетонови разтвори и строителни изделия;
- ТЕЦ „Градска“ към „Топлофикация - Враца” ЕАД, гр. Враца - специализирано в производство и пренос на топлинна и електрическа енергия.
- „Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Враца и Мездра“ с оператор „Екопорект“ООД, гр.Враца;
- „Холсим (България) АД, с.Бели Извор, общ. Враца – „Инсталация за производство на циментов клинкер“;
- „Мей-Ту“ ЕООД, гр.Враца – площадка с.Мраморен, общ.Враца – „Инсталация за интензивно отглеждане на птици с повече от 40 000 места“.

По данни на РИОСВ Враца, в резултат на анализа от проведения мониторинг, по фактор „Шум“ през 2019г., както и през 2018г. няма издадени предписания, наложени глоби или имуществени санкции на оператори, излъчващи промишлен шум в околната среда.

По вреден физичен фактор „Шум” през 2019 г., както и през 2018 г. е осъществен контрол на всички Дружества, заложен в годишните графици за извършване на мониторинг на нивата на шум, излъчван в околната среда от промишлени източници. Извършени са заложените в плана за контролна дейност комплексни и планови проверки. Няма констатирани наднормени нива на промишлен шум излъчван в околната среда в проверените Дружества, по Наредба 6.

Таблица № 19 Разпределение по диапазони на регистрираните шумови нива през 2019

Град	Общ брой пунктове	Разпределение на шумовите нива по диапазони в брой пунктове)							
		под 58 dB(A)	58-62 dB(A)	63-67 dB(A)	68-72 dB(A)	73-77 dB(A)	78-82 dB(A)	над 82 dB(A)	над 85 dB(A) ³
Враца	15	6							

Източник: Община Враца

³ Гранични стойности

V.1.15. РАДИАЦИОННА ОБСТАНОВКА И ВЛИЯНИЕ ОТ НЕЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ

РАДИАЦИОНЕН ГАМА - ФОН

Наблюденията за състоянието на радиационния гама-фон в Република България се осъществяват чрез администрираната от ИАОС към МОСВ Национална автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон в реално време, посредством 26 локални мониторингови станции (ЛМС), обхващащи цялата територията на страната. Изграденият в ИАОС център за управление на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама фон в страната е част от единната Европейска система за информация и обмен на данни.

Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама- фон разполага с 26 Локални мониторингови станции намиращи се в гр. Видин , гр. Вълчедръм, с. Хайредин, гр. Монтана, с. Силановци, гр. Кнежа, гр. Враца, гр. Велико Търново, Петрохан, гр. Плевен, гр. Силистра, гр. Русе, гр. Тервел, с. Самуил, нос Калиакра, нос Емине, с. Ореш, гр. Ахтопол, гр. Варна, гр. Елхово, връх Рожен, гр. Враца, вр. Виден, вр. Ореляк, вр. Ботев, гр. София.

Една от сондите на автоматизираната система се в гр. Враца. Данните се изпращат чрез радиовръзка в реално време в ИАОС – София.

През третото тримесечие на 2020 г. от територията на област Враца са взети и анализирани 3 броя проби подземни води (фонов мониторинг). Общата бета активност не превишава допустимите стойности. Общата алфа активност е под границата на количествено определяне на метода ($MDA < 0,04 \text{ Bq /l}$). Наредба №1 от 10.10.2007 за проучване, ползване и опазване на подземните води, Приложение №1 към чл.10, ал.2, т.1.

В допълнение във връзка с дейността на АЕЦ "Козлодуй" се извършва и радиологичен мониторинг на необработваеми почви и дънни утайки в 23 броя пункта. През 2016 г. са взети 62 броя почвени проби и 14 броя седименти от пунктовете на Национална система за мониторинг на околната среда към ИАОС- София /НСМОС/ в 3-100 км зона на АЕЦ "Козлодуй". Гама-спектрометричният анализ на пробите показва, че няма съществени отклонения в измерената специфична активност на радионуклидите спрямо характерните за региона.

За 2016 г. по показател обща алфа и обща бета активност са анализирани 106 броя водни проби от пунктовете на НСМОС в 3-100км зона на АЕЦ "Козлодуй". Не са констатирани отклонения от обичайните стойности за обща алфа и обща бета активност за пунктовете.

На всяко тримесечие се взимат водни проби за определяне специфична активност на естествени и техногенни радионуклиди ($Cs\ 137$) от р. Дунав при гр. Козлодуй и р. Дунав при гр. Оряхово. Не са констатирани отклонения от нормите. От направените измервания и получените резултати може да се направи извод, че радиационният гама фон в община Враца не се различава от характерните за страната фоновы стойности.

Не се наблюдават повишавания на специфичните активности на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух на град Враца и стойностите са сходни с измерените през предходната година.

Измерените стойности на обща бета активност на водните проби са под нормата за повърхностни води, съответстват на данните от предходните години и показват доброто състояние на същите води от радиационна гледна точка.

Известно е, че естествените радионуклиди уран, радий, торий и продуктите от техния разпад, както и радиоактивните изотопи на калия, рубидия и др., имат широко разпространение в земната кора. Поради своите специфични физико-химични свойства те имат конкретно присъствие в състава на отделните компоненти на околната среда: литосферата (скали, почви), хидросферата (подземни, речни, езерни и морски води), атмосферния въздух, флората и фауната. Разпространените в природата естествени радионуклиди заедно с космическото лъчение създават т.нар. *естествен радиационен фон*. Естественият радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда, представляваща полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Измерваната величина е мощност на дозата на гама лъчението, в микроСиверта/час ($\text{Sv} \cdot \text{h}^{-1}$) и е специфична за всеки пункт, област, регион.

В резултат от дейността на човека става допълнително обогатяване на елементите на околната среда с естествени и техногенни радионуклиди и тяхното пространствено преразпределение. Тези антропогенни източници на радиоактивност обуславят техногенната компонента на радиационния фон. Към тях се отнасят:

- отпадъчните води и отбитата скална маса при миннодобивната дейност на тежки и редки метали;
- газоаерозолните изхвърляния от обектите на атомната енергетика и топлоенергетиката;
- сгурията и пепелината от топлоцентралите, работещи с твърдо гориво;
- минералните торове, получени от някои фосфорити;
- строителните материали.

РАДИОЛОГИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА КОМПОНЕНТИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

В големите градове средните фонов радиочестотни нива са около $50 \mu\text{W}/\text{m}^2$, но около 1% от обитателите им са изложени на експонации надвишаващи $10 \text{ mW}/\text{m}^2$, които могат да се наблюдават в зони разположени близо до предаватели или радарни системи.

Източници на радиочестотни полета са и домашни битови уреди, като микровълнови печки, мобилни телефони, телевизори, алармени системи и други. Потенциален източник на много високи радиочестотни нива са микровълновите печки, но те са обхванати от строги стандарти за производство и работа на изделието, което би трябвало да е гаранция за ограничаване на изтичането на микровълни.

Съществуват много производствени процеси, които използват радиочестотни полета на работното място. Такива са диелектрически нагреватели, използване за ламиниране на дърво, запояване на пластмаси, промишлени индукционни нагреватели, микровълнови пещи, медицинско оборудване. Персоналът, работещ с тези уреди, може

да бъде силно експониран, особено при радиочестотно загряване и запояване, диатермия. Същото се отнася и за персонала в предаватели, телекомуникациите, антени, радари и др.

Радиочестотните полета могат да предизвикат електромагнитна интерференция и други нежелателни ефекти. Мобилните телефони, както и други електронни устройства, могат да предизвикат електромагнитна интерференция с чувствително медицинско оборудване, в редки случаи със сърдечни пейсмейкъри, слухови апарати и др. Хора, ползващи такива уреди, са изложени на риск, поради което трябва да се консултират с лекаря си, за да се определи чувствителността им към тези ефекти. Мобилните телефони много често предизвикват електромагнитни интерференции с компютърните монитори, когато са разположени на близко разстояние.

Нормативният документ, регламентиращ прагове за електромагнитни лъчения за населените места само в радиочестотния и микровълновия обхвати у нас е Наредба № 9 на МЗ и МОСВ за пределно допустимите нива на електромагнитни полета (ЕМП) в населените територии и определяне на хигиенно защитни зони около излъчващи обекти (ДВ бр.35/1991).

Съгласно този нормативен документ се регламентиран пределно допустимите норми за честоти от 30 KHz до 30 GHz, при които се извършва предварителен санитарен контрол, оценяващ хигиенно защитната зона още при проектирането, а след монтиране на излъчващите съоръжения се прави оценка на електромагнитните полета, чрез измерване на интензитета или плътностите на мощност от лаборатории на РЗИ или НЦОЗА. Въз основа на резултатите от измерванията Общината издава съответното разрешително.

НЕЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ

Не йонизиращи лъчения са електромагнитните лъчения, които поради своята същност не предизвикват йонизация в средата, през която преминават.

Електромагнитното поле (ЕМП) е съвкупност от електрично и магнитно поле и се разпространява в пространството във вид на електромагнитни вълни. Спектърът на не йонизиращите електромагнитни излъчвания включва ултравиолетовите, видимите, инфрачервените лъчи и радиовълните.

Източници на електромагнитни лъчения в околната среда са високо-волтните електропроводи и съоръжения от електропреносната мрежа. Те са с определена зона на въздействие в границите на съответните сервитути.

Открит остава въпросът за въздействието на електромагнитните излъчвания от многобройните антени и базови станции на мобилните оператори в населените места. Нормативният документ, определящ прагове за електромагнитни лъчения за населените места в радиочестотния и микровълновия обхвати, у нас е Наредба № 9 на МЗ и МОСВ за пределно допустимите нива на електромагнитни полета (ЕМП) в населените територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти (обн., ДВ, бр. 35 от 1991 г.; попр., бр. 38 от 1991 г., изм. доп. ДВ бр. 8/2002 г.). С тази наредба се регламентиран пределно допустимите стойности на напрегнатостта и на плътността на енергийния поток на електромагнитните полета (ЕМП) за честоти от 30 KHz до 30 GHz, при които се извършва предварителен санитарен контрол, оценяващ

хигиенно-защитната зона още при проектирането, а след монтиране на излъчващите съоръжения се прави оценка на електромагнитните полета чрез измерване от лаборатории на РЗИ или НЦОЗА. Въз основа на резултатите от измерванията конкретната община издава съответно разрешително.

ИЗТОЧНИЦИ НА ЕМП В ОБЩИНА ВРАЦА

На територията на Община Враца съществуват десетки източници на ЕМП, които не са картотекирани. Основен проблем е многообразието както на експлоатираните телекомуникационни системи, така и на ползвателите – ведомства, фирми (частни и държавни), а също така и тяхната динамика, във функционален и териториален аспект.

Като цяло източниците на електромагнитни полета в община Враца могат да се обобщят в следните категории:

- радиопредаватели на къси, средни и дълги вълни;
- частни радиостанции на УКВ;
- телевизионни предаватели и ретранслатори;
- електропроводи;
- трафопостове, захранващи жилищни квартали;
- базови централи за мобилни комуникации – Мтел, Виваком, Теленор;
- късовълнови и УКВ системи за мобилни комуникации на транспорта, полицията, бърза помощ и др.;
- радарни системи на КАТ, за ТВ и други сателитни връзки.

Към източниците на електромагнитни полета могат да се отнесат и уредите за ежедневна употреба, като:

- монитори на компютри;
- битови електрически уреди;
- електроразпределителни системи в сгради;
- подово отопление;
- мобилни комуникационни устройства.

През последните години се наблюдава неимоверно нарастване на броя и видовете източници на електрически и магнитни полета (ЕМП), използвани в бита, за производствени, медицински, търговски и др. цели. Такива са радиото, телевизията, мобилните телефони, компютрите, различните видове електродомашински уреди, в т.ч. микровълновите печки, радари и др. В научните съобщения се предполага, че емитираните от тези устройства ЕМП може да имат вредни въздействия върху здравето, причинявайки рак, намалена фертилност, загуба на паметта, промени в поведението и развитието на децата. Действителното ниво на здравния риск още не е доказано, предполага се, че за някои видове ЕМП, то може да бъде много малко или несъществено. Въпреки това в много страни, включително и в България, макар и със значителни икономически последици, това се взема предвид при изграждането на различни съоръжения, например мрежите за високо напрежение заобикалят населените места, подстанциите се изграждат извън зоните за обитаване, трафопостовите – извън жилищните сгради и т.н.

В момента за всеки обект, който по своето основно предназначение излъчва, пренася или трансформира електромагнитна енергия, се определя конкретна хигиенно-защитна зона. На основание чл. 35 от Закона за здравето местоположението на обекта се съгласува от Главния държавен здравен инспектор, само при условие, че сградите и местата за постоянен или инцидентен престой на хора не попадат в границите на хигиенно-защитната зона на конкретния излъчвател. За сега няма информация за проведени измервания за параметрите на сумарните електромагнитни полета, достигащи до жилищни сгради, детски градини, училища и други обществени заведения на територията на община Враца.

V.2. НАСЕЛЕНИЕ

Община Враца се намира в административна област Враца в Северозападен район за планиране.

Общинският център гр. Враца е център и на едноименната област. Общината се състои от 23 населени места – гр. Враца и 22 села. От селата най-големи са селата Баница, Девене и Згориград с население над 1000 души, останалите са по-малки.

Текущата демографска ситуация в областта се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението и задържащо се високо равнище на общата смъртност. В резултат на демографските и емиграционните процеси в края на 2019 г. изчисленото постоянно население на област Враца е 159 470 души. В сравнение с предходната година то намалява с 3 079 души, или с 1.9%. В общия брой на населението жените са повече (50.9%), или на 1000 мъже се падат 1 038 жени. Към 31.12.2019 г. в градовете живеят 93 905 души, или 58.9% от населението на областта, а в селата е 65 565 души (41.1%). Към 31.12.2019 г. най-голям брой население е съсредоточен в община Враца - тук живеят 63 473 лица, или малко над 39% от общият брой за областта. В сравнение с края на 2018 г. броят на населението в община Враца намалява със 974 души, или с 1.5%. Най-малка по брой на населението е община Хайредин, в която живеят 4 095 лица, или 2.6% от общото население на област Враца.

В областния център град Враца в края на годината живеят общо 51 674 лица, от които 24 725 мъже и 26 949 жени. В сравнение с 2018 г. населението на града намалява с 943 лица, или с 1.8%.

Таблица № 20 Население към 31.12 по години

Години	Област Враца	Община Враца	Град Враца
2013	178 395	70 395	57 771
2014	175 169	69 100	56 517
2015	172 007	66 788	54 150
2016	168 727	65 905	53 570
2017	165 645	65 185	53 120
2018	162 549	64 447	52 617
2019	159 470	63 473	51 674

Източник: НСИ

Населението на община Враца е 63 473 жители (НСИ, 31.12.2019 г.). От това население 81,4% живее в общинския център гр. Враца и 18,6% в селата на общината. Процентът на селското население е доста по-ниско от средния за страната – 27,2%.

Демографските характеристики в общината показват трайна тенденция към намаляване на населението и засилена миграция към гр. София. През последните 10 години населението на община Враца е намаляло с 13%, почти двойно повече от средното за страната от 7%, като населението в селата е намаляло почти двойно в сравнение с това в гр. Враца.

Застаряването на населението и емиграционните потоци се отразяват неблагоприятно най-вече върху работната сила и възпроизводствения потенциал на общината.

Икономиката на общината има предимно индустриален облик, специализирана главно в машиностроене, химическа промишленост, дърводобивна и дървопреработвателна промишленост, строителна промишленост. Както в страната като цяло, и в община Враца малките и средните предприятия доминират в структурата на икономическите субекти.

Населението на община Враца към 31.12.2019 г. е 63 473 жители по данни от НСИ. Тенденцията в динамиката на населението се отличава с намаляване на населението. Информация за населението на община Враца е предоставена на следващата таблица

Таблица № 21 Население към 31.12.2019 г.

	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	6951482	3369646	3581836	5125407	2461774	2663633	1826075	907872	918203
Община Враца	63473	30684	32789	51674	24725	26949	11799	5959	5840

Източник: НСИ

Броят на населението на община Враца от 2010 г. до 2019 г. по данни на НСИ е представен на следващата таблица.

Таблица № 22 Брой население по години

Население	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
България	7504868	7327224	7284552	7245677	7202198	7153784	7101859	7050034	7000039	6951482
Община Враца	12120	10330	10253	10217	10133	10171	10071	9976	9864	9748

Източник: НСИ

Броят на населението в гр. Враца от 2010 г. до 2019 г. по данни на НСИ е представен на следващата таблица

Таблица № 23 Брой население в град Враца

Население	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Град Враца	4 784	4 312	4 316	4 281	4 231	4 219	4 185	4 195	4 159	4 103

Източник: НСИ

V.3. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

Община Враца е една от четирите по-големи общини в областта, в която е локализиран основният икономически, административен и културен център в региона, което от своя страна обуславя концентрацията на голяма част от икономическите дейности. Това дава основание да се определи, че в икономическо отношение Община Враца е със структуроопределящо значение за развитието на икономиката не само на едноименната област, но и в рамките на целия Северозападен район, като по икономически потенциал отстъпва единствено на община Плевен, който доминира основно на базата на значително по-сериозната концентрация на човешки ресурси.

Икономиката на общината има предимно индустриален облик, което се дължи основно на формирания профил на гр. Враца. Местната индустрия е специализирана главно в машиностроенето, металообработването, текстилната промишленост, химическо производство, производство на мебели, строителни материали, дървообработване, строително-ремонтни дейности, заготовки и строително-монтажни работи, хранително-вкусова промишленост и др.

За разлика от общинския център, където най-добре представеният отрасъл е индустриалният, следван от сектора на услугите и аграрния сектор, с традиционно развити машиностроене, химическа промишленост, хранително-вкусова, дърводобивна и дървообработваща, строителната промишленост, за 22-те села основният поминък на населението е земеделието, при това със значително преобладаване на зърнопроизводството (модел, характерен за почти цяла Северна България).

По окончателни данни на Националния статистически институт за 2019 г. нефинансовите предприятия, осъществявали дейност в област Враца, са 6 021, или с 0.1% повече в сравнение с 2018 година. Най-голямо е увеличението в сектор „Култура, спорт и развлечение” – 34.0% и сектор „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения” – 19.1%, а най-голям спад е регистриран в сектор „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива” – 10.0% и сектор „Образование” – 4.2%. С най-висок относителен дял за 2019 г. в област Враца е сектор „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети” – 40.9% от общия брой на отчетените предприятия. Следват сектори „Селско, горско и рибно стопанство” – 8.6% и „Преработваща промишленост” – 7.8%. Микропредприятията (до 9 заети) са най-много – 5 586, или 92.8% от общия брой. Малките предприятия (от 10 до 49 заети) са 356. Делът им в общия брой на

нефинансовите предприятия е 5.9%. Средните предприятия (от 50 до 249 заети) са 72, или 1.2% от общия брой. Големите предприятия (над 250 заети) са 7 и делът им в общия брой остава непроменен – 0.1%. Най-голям е броят на нефинансовите предприятия в общините Враца (3 360) и Бяла Слатина (654), или съответно 55.8% и 10.9% от общия брой за областта, а най-малък – в община Хайредин – 90 предприятия. По данни на НСИ броят на нефинансовите предприятия, приключили 2019 г. с печалба, е 4 458, със загуба – 967, а с нулев финансов резултат – 596. Трябва да се отбележи, че за същия период са новосъздадени 807 предприятия.

V.4. УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ

Кметът на община Враца е орган на изпълнителната власт в общината. Той е избран мажоритарно с мандат от 4 години.

Дейността на общинската администрация се контролира и утвърждава от Общинския съвет, които е съставен от представители на различни политически партии и на различни териториални и социални общности.

Общинската администрация се дели на обща и специализирана. Общата администрация осигурява технически дейности на органите на местната власт и на специализираната администрация и извършва дейности по обслужването на гражданите, физическите и юридическите лица. Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на органите на местната власт.

Политиката по управление на околната среда в Община Враца се осъществява от отдел „Инвеститорски контрол и опазване на околната среда“ /ИК и ООС/ в съответствие със законодателството, местните нормативни и стратегически документи.

За решаване на проблемите на околната среда общинската администрация си сътрудничи с редица фирми и бизнес организации.

ВиК ЕООД – задоволяване на битовите и производствени нужди – водовземане от градската водопроводна мрежа; разрешителни за заустване на производствени отпадъчни води в градската ПСОВ и емисионни норми за отпадъчните води; предписания за изграждане на локални ПС преди заустване на производствени отпадъчни води в градската канализация, събиране на утайки и други отпадъци локалните пречиствателни съоръжения (ПС).

За отпадъци: разрешителни от РИОСВ за извозване и депониране на неопасни отпадъци.

Отдел ИК и ООС следи за събирането и движението на опасните отпадъци, генерирани в съответните фирми и бизнес организации.

За осъществяване на екологични проекти община Враца си партнира с различни неправителствени организации.

По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Враца поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства: РИОСВ – Враца, към МОСВ – ИАОС; РЗИ – Враца, към МЗ; “Териториално статистическо бюро” към НСИ; Гражданска защита.

V.5. ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

Повишената осведоменост е важен елемент за осмисляне на местните екологични проблеми от страна на обществеността и обуславя адекватни и отговорни действия за подобряване на околната среда. Жителите на общината са твърде чувствителни по отношение чистотата на града и по-специално на въздуха и на жилищните територии.

Периодичното предоставяне на информация се осъществява посредством:

- Специално изградено табло;
- Обявен “Горещ Телефон” и телефон за жалби и сигнали – 092/62 25 86;
- Публикации в медии;
- Обществени обсъждания;
- Екологични кампании – поддържане на еко-календар;
- Информирание на обществото относно резултати от проведен мониторинг състоянието на околната среда.

V.6. ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

Традиционни отрасли в община Враца са машиностроенето, химическата промишленост, хранително-вкусовата, дърводобивната и дървообработващата, строителната промишленост. Водещите големи предприятия имат предимно чуждестранно участие, включително швейцарско, холандско и т. н.

Представители на добивната промишленост са Холсим България АД, който е и безспорен икономически лидер в страната. Локализиран е в с. Бели Извор и е един от най-успешно развиващите се производители на цимент, инертни материали /трошен камък, чакъл и пясък/ и бетон на българския пазар.

Представители на химическата промишленост в общината са Месер Газ, Сигма – Витес, М-инженеринг, произвеждащи препарати за растителна защита за производство на биологична продукция и др. Каучукови и пластмасови продукти се произвеждат от Алекс Пласт ЕООД. Химко Враца вече не функционира.

Металообработката в общината се изразява в отливки на чугун, металолеене, термообработка и механична обработка. Предприятие, работещо в тази сфера е Враца – Старт АД.

Текстилната и шивашка промишленост във Враца също е добре развита. “Вратица - Враца” АД бе едно от най-големите памукотекстилни предприятия в България с пълен технологичен цикъл: предене, тъкане, багрене, конфекция. Разположена е на собствена площ от 165 000 кв.м. в индустриалната част на гр. Враца, в момента в ликвидация. Р.Б.О-Враца ЕООД произвежда бутиково облекло. „Мираж и Ко” ЕООД и Враца-Стил АД произвеждат и търгуват с шивашки изделия.

Производството на мебели е традиционен отрасъл за община Враца. Един от водещите заводи в това производство бе ДЪБ АД - Враца, който успя да пробие на американския пазар, но към настоящия момент е в ликвидация. Работещи фирми са Тошев – М 63 ЕООД, ЕТ "КЕДЪР" – ТЗ, ЕТ "Атамар – Атанас Маринов", с. Паволче.

Хранително-вкусовата промишленост на територията на общината е добре развита. Силно представени са млекопреработвателната и месопреработвателната промишленост. На територията на Общината има няколко големи производители на месо и местни продукти, които задоволяват търсенето както в региона, така и в съседните области. По-големите от тях са: Агробизнес – Милчо Антонов – Марийка Антонова ЕТ, "Лалов и Вачев" ЕООД, ЕТ "Ивагус - Иван Гусев", Ивагус ЕООД, ЕТ "Зоров 91 – Димитър Зоров", „Нивего” ООД и др. Налични са и предприятия, произвеждащи хляб и хлебни изделия.

В община Враца се намира опитна станция по бубарство (ОСБ), където главните насоки на научната дейност на ОСБ са свързани с генетични проучвания и селектиране на нови породи и хибриди копирени пеперуди, проучвания върху бубеното семепроизводство, профилактика и борба с болестите и неприятелите по бубите, селекция и агротехника на черницата, икономика и организация на бубарството. Станцията включва и производствен отдел.

Поради икономическата криза в страната и тенденцията към закриване на най-дребното производство и редуциране на състава на служителите от по-едрото производство, то усилията на общината са насочени към подпомагане на установения бизнес в града чрез условия за разрастване и достъпна среда.

Някои трайно установили се компании в град Враца са ценни партньори на общината. Изградено е ползотворно сътрудничество, но с развитието на технологиите и повишените изисквания от страна на бизнеса се налага допълнително усилие, което не само да задържи компаниите на територията на града, но и да подпомогне тяхното разрастване и увеличаване на заетостта. Изисква се създаването на привлекателна работна среда, чрез по-добре развит автомобилен, пешеходен и велосипеден достъп, рехабилитация на улици и изграждане на нови такива, подобряване на техническата инфраструктура, условия за високотехнологични процеси, условия за използване на ВЕИ, както и необходимостта от изграждането на паркова среда за отдих на служителите.

Отделни производствени предприятия са извършвали ремонтни дейности около и в парцелите, където се помещават, но те са се осъществявали на парче и без цялостна визия – естетическа и функционална. Газопреносна мрежа има прокарана през Източна промишлена зона, част 2.

Поради икономическата криза в страната, една част от производството, находящо се на територията на град Враца или е затворило врати, или е редуцирало състава на своите служители. В момента инвестиционен интерес е проявен за изграждане на голям логистичен индустриален парк на територията на Източна Промислена зона, част 1.

В одобрената зона за въздействие - “Зона с потенциал за икономическо развитие”, са концентрирани множество проблеми, свързани с физическите и експлоатационни характеристики на производствената среда, решаването, на които ще се отрази благоприятно върху голяма част от градското население, повишавайки качеството на живот, работна среда, естетическите и екологични качества на жизнената

среда, ще подобри привлекателността на икономиката на града и условията за развитие на бизнес.

VI. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Анализите на състоянието на управлението на отпадъците в община Враца са направени в контекста на правата и задълженията на местните власти, произтичащи от националната нормативна уредба и националните програмни документи. Анализите се фокусираха върху това да установят количествата и тенденциите на генерираните отпадъци на територията на общината през последните 5 години, наличната или в процес на изграждане инфраструктура за събиране, транспортиране и третиране на отпадъците и прилаганите от общината схеми за управление на отпадъците. Въз основа на констатациите от анализите бяха идентифицирани изводи и препоръки за развитие и подобряване на системите за управление на отпадъците в общината, които послужиха като изходна база за разработване на целите и мерките в Програмата за управление на отпадъците до 2028 г. на община Враца. Основните изводи и препоръки са представени тук, а подробните анализи са включени в Приложение към Програмата.

БИТОВИ ОТПАДЪЦИ

През периода 2008-2018 г. нормата на натрупване за община Враца се запазва стабилна, на нива значително по-благоприятни и по-ниски едновременно от средните за страната и за населените места с население от 50 хил. до 150 хил. жители.

Извършеното проучване за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци определя вида и количествата на образуваните отпадъци на територията на общината, което е от съществено значение за планиране на тяхното управление.

Общината трябва да продължи да планира и изпълнява мерки за намаляване на количествата на депонираните и увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци, за да изпълни цели за битовите отпадъци, определени в ЗУО; Общината следва да изпълни мерки за разделно събиране и оползотворяване на зелените отпадъци на територията на общината.

Община Враца трябва да предприеме допълнителни мерки за увеличаване на разделно събираните и рециклираните количества отпадъци от хартия, картон, пластмаса, метали и стъкло.

Общината следва да въведе мерки за разделно събиране на хранителните отпадъци.

За да може да обхване и отчете всички количества рециклирани и оползотворени битови отпадъци, общината трябва да въведе задължения за всички лица да предоставят съответната информация на общината и да изгради интегрирана информационна система за управление на отпадъците.

Община Враца следва да предприеме стъпки за определяне на такса битови отпадъци в съответствие с принципа „замърсителя плаща“.

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Анализът обхваща инфраструктурата за управление на отпадъците, отговорност на кмета на общината.

Анализът на инфраструктурата проследява настоящата ситуация и тенденциите по отношение на осигуряване от общината на инфраструктура за отпадъци и оценява достатъчен ли е капацитетът на наличната и в процес на изграждане инфраструктура за изпълнение на нормативните изисквания за третиране на отпадъците и за постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците и каква допълнителна инфраструктура е необходима за подобряване на услугите и прилагане на йерархията на управление на отпадъците в община Враца.

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ

Община Враца е добре обезпечена със съдове и транспортни средства за събиране и транспортиране на смесените битови отпадъци, които са достатъчни за осигуряване на качествени услуги. През следващите осем години ще е необходима само текуща подмяна на амортизирани и повредени съдове в малък обем и закупуване на специализирани автомобили за подмяна на двата крайно амортизирани такива, както и съдове и техника за събиране и извозване на разделно събраните зелени биоотпадъци;

Общината периодично закупува нови съдове за подмяна на вече амортизираните.

Община Враца прилага последователни и целенасочени мерки за спазване на йерархията за управление на отпадъците и увеличаване на дела на разделно събраните рециклирани и оползотворени отпадъци. Общината е изпълнила задължението си по чл. 19, ал. 3, т. 11 от ЗУО, като е осигурила инфраструктура за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата. Общината е сред малкото общини в страната, които са осигурили контейнери за разделно събиране на текстилни отпадъци. Осигурена е и инфраструктура за разделно събиране и временно съхранение на шестте вида масово разпространени отпадъци чрез сключени договори с организации за оползотворяване и с лица, притежаващи разрешителни по ЗУО за дейности с отпадъци;

От 2012 г. на регионален принцип общината разполага със съоръжение за предварително третиране на смесените битови отпадъци преди депониране чрез сепариране на полезните компоненти. Инсталацията е разположена на регионалното депо за неопасни отпадъци;

Община Враца е една от първите общини в страната, осигурила депо за депониране на смесени битови отпадъци, отговарящо на европейските и националните екологични норми и стандарти и съвместно със съседната община Мездра управлява отпадъците си на регионален принцип. Капацитетът на действащата клетка е достатъчен за осигуряване на нуждите на общината в средносрочен период (до 2022 г.), а теренът на депото предвижда изграждане на още една клетка, която може да обезпечи нуждите на двете общини за депониране на остатъчните битови отпадъци в дългосрочен период – най-малко до 2030 г. В периода на програмата община Враца ще предприеме мерки за проектиране и финансиране на четвъртата клетка на депото;

На територията на община Враца е изградена инсталация за сепариране на битовите отпадъци, разположена на територията на регионалното депо;

В процес на изграждане е инсталация за компостиране на разделно събрани зелени отпадъци на общините Враца и Мездра.

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА СТРОИТЕЛНИ ОТПАДЪЦИ

Към настоящия момент образуваните строителни отпадъци от домакинствата на територията на община Враца се предават на територията на кариера за добив на варовик „Лиляче“, с местонахождение североизточно от с. Лиляче, община Враца. Договор с „Холсим-България“ АД.

Отпадъците, образувани в резултат от строително-ремонтни дейности в жилища, офиси, търговски обекти, административни сгради и други, се транспортират до съществуващото разтоварище за строителни отпадъци и земни маси в местността „Умарски бряг“ в близост до кв. Бистрец в град Враца.

Във връзка с предписание на Регионалната инспекция по околна среда и водите-Враца, е прекратено допускането изхвърлянето на отпадъци в „Разтоварище за строителни и неопасни производствени отпадъци“ в п.и. 12259.153.4, м. ”Орешака”, в землището на гр. Враца, считано от 27.02.2020 година.

В изпълнение на договор № У-13 от 06.02.2019 год. да се продължават дейностите по механизирано профилиране на терения профил на разтоварището, чрез запръстване с чисти земни маси, организиране система за ограничаване транспортен достъп до депото и достъпа на физически лица, при спазване изисквания към изпълнението на основните дейности от техническата спецификация към договора, като не се допуска депониране и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци.

През 2020 година Община Враца сключи договор с „Холсим-България“ АД за предоставяне на строителни неопасни отпадъци и чисти земни маси от бита, събирани от община Враца за приемане на територията на кариера за добив на варовик „Лиляче“, с местонахождение: североизточно от с. Лиляче, община Враца.

Община Враца е идентифицирала ново място – бивша кариера (поземлени имоти №036023 и 036024) в землището на с. Косталево, община Враца, за разполагане на площадка за рециклиране на строителните отпадъци и за оползотворяване на строителните отпадъци за запълване и техническа рекултивация на кариерата. С тези планирани действия община Враца е от малкото общини в страната, която разработва политика за рециклиране и оползотворяване на строителните отпадъци, която ще реализира възможно най-скоро.

Издаден е Акт за публична общинска собственост и е изготвен ПУП за възстановяване и рекултивация на поземления имот.

Отпадъците, образувани в резултат от строително-ремонтни дейности в жилища, офиси, търговски обекти, административни сгради и други, се събират и след подаване на заявление и заплащане на такса в информационен център на община Враца се транспортираха до Разтоварището за строителни и неопасни производствени отпадъци в местността „Орешака“ до кв. Бистрец в землището на град Враца. Обслужването на разтоварището беше възложено за експлоатация на „Екопроект“ ООД, съгласно

договор № У-13/14.02.2019 година. Таксата за обезвреждане на строителни и инертни отпадъци е 3 лв./ куб. м., а на земни маси – 1,5 лв./куб. м. За безконтролното изхвърляне на отпадъци на неразрешени места и изоставянето им около съдовете за битови и разделно събрани отпадъци общината е определила глоба. Във връзка с предписание на РИОСВ-Враца, връчено с констативен протокол № 24-ДХ от 06.02.2020 година са предприемане действия по преустановяване експлоатацията на разтоварището.

Към днешна дата с писмо до оператора е прекратено допускане изхвърлянето на отпадъци и недопускане нерегламентирано замърсяване.

В изпълнение на договора се продължат дейностите по механизирано профилиране на терения профил на разтоварището, чрез запръствяване с чисти земни маси, организиране система за ограничаване транспортен достъп до депото и достъпа на физически лица, при спазване изисквания към изпълнението на основните дейности от техническата спецификация към договора, като не се допуска депониране и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци.

Във връзка възможностите за предаване на строителни отпадъци от дейността в изпълнение на Закона за управление на отпадъците, Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали и Наредба за управление на отпадъците, поддържане и опазване на чистотата на територията на община Враца е направила проучване и преговори за партньорство за осигуряване възможности за приемане и предаване на отпадъци с фирми на територията на община Враца, които имат разрешение за извършване на дейности по третиране на строителни отпадъци, които са:

- **„ХОЛСИМ БЪЛГАРИЯ“ АД**, притежаващи Решение № 05-ДО-242-00 от 13.03.2019 год. за извършване на дейности с код R10 Обработване на земната повърхност, водеща до подобрения за земеделието и околната среда, R 12 Размяна на отпадъци за подлагане на някоя от дейностите с кодове R 1 - R 11 и R 13 Съхраняване на отпадъци до извършването на някоя от дейностите с кодове R 1 - R 12, с изключение на временното съхраняване на отпадъците на площадката на образуване до събирането им. Площадка № 1: С местонахождение: с. Лиляче, обл. Враца, общ. Враца, кариера за добив на варовик „Лиляче“. Концесионна площ на кариера „Лиляче“ – 953,382 дка.
- **„КРАЛТРЕЙС“ ООД**, притежаващи Решение № 05-ДО-223-00 от 12.08.2015 г. за извършване на дейности с код R 5 – Рециклиране /възстановяване на други неорганични материали; R 10 – обработване на земната повърхност, благоприятстваща земеделието или околната среда; R 11 – използване на отпадъчни продукти по един от методите от R 1 до R 10, R 12 - Размяна на отпадъци за подлагане на някоя от дейностите с кодове R1-R11 (предварителна обработка - сортиране, трошене); R 13 - Съхраняване на отпадъци до извършването на някоя от дейностите с кодове R 1 – R 12, с изключение на временното съхраняване на отпадъците на площадката на образуване до събирането им;

Площадка № 1: С местонахождение: землището на с. Косталево, община Враца, област Враца, УПИ № 036026, местност „Солишова падина” по плана на с. Косталево, общ. Враца, с площ 23 695 кв.м.

През **2019 година** Общинско предприятие БКС **подписа договор с „ХОЛСИМ БЪЛГАРИЯ“ АД**, притежаващ Разрешително № 05-ДО-242-00/13.03.2019 година за предаване на строителни неопасни отпадъци и земни маси от бита, събирани от община Враца.

Изпълнителят е българско дружество, притежаващо концесия за добив на подземни богатства по чл. 2, ал. 1, т. 5 от ЗПБ - строителни материали - варовици, от находище „Лиляче”, област Враца, съгласно подписан Договор за предоставяне на концесия от 14.12.1997 година и Допълнително Споразумение №1 от 14.06.2018 година, на основание Решение №812 на Министерския съвет от 22.12.2017 година, влизащо в сила от 23.02.2018 година, на която кариера следва да се извършат рекултивационни мероприятия, съгласно Актуализиран План за рекултивация на нарушените терени от разработка на находище „Лиляче“, съгласуван с писмо изх. № Е-26-Х-159/27.09.2018 година от Министерство на Енергетиката, неюридическо лице, създадено по Закона за общинската собственост.

Страните са установили помежду си взаимно-ползотворно сътрудничество за законосъобразното събиране и използване на строителни неопасни отпадъци и земни маси на територията на кариера „Лиляче“, в съответствие с изискванията на Закона за управление на отпадъците с цел извършване на рекултивационни мероприятия, съгласно Актуализиран План за рекултивация на нарушените терени от разработка на находище „Лиляче“.

Идентифицирано е място – бивша кариера (поземлени имоти № 036023 и 036024) в землището на с. Косталево, община Враца, за разполагане на площадка за рециклиране на строителните отпадъци и оползотворяване на отпадъците за рекултивация на кариерата чрез техническата ѝ рекултивация.

С писмо изх. № 0400-528/26.11.2012 г. е направено запитване и изразено желание от кмета на община Враца да рекултивира съществуващата кариера. С писмо вх. № 0400-528(1)/20.12.2012 г. общината е информирана, че в границата на двата имота няма регистрирани находища, които се водят на отчет в Националния баланс на запасите и ресурсите. Няма предоставени права както за добив, така и за разрешение за търсене и/или проучване на подземни богатства. Дирекция „Природни ресурси и концесии” към Министерство на икономиката, енергетиката и туризма изразяват становище, че не възразяват да се предприемат действия за рекултивация на нарушени терени за собствена сметка. На 30.05.2013 г. е издаден Акт за публична общинска собственост № 2336.

На редовно заседание Общински съвет Враца с Протокол № 38 от 28.05.2013 г. е взел Решение № 473 относно разрешение от Общинския съвет на основание чл.124а, ал.1 от ЗУТ за изработване на проект за ПУП (план за регулация и застрояване на поземлен имот извън границите на урбанизираните територии) за възстановяване и рекултивация на поземлен имот с идентификатор 036023 (бивша кариера), местност „Солишова падина” в землището на с. Косталево в община Враца.

Общото събрание на РСУО също одобрява изграждането на съоръжение за инертни материали за нуждите на община Враца с Решение от 7.11.2014 г. Общината е изготвила концесионен анализ за имотите. Обмисляха се варианти за публично-частно партньорство, процедура по Закона за местното самоуправление и местната администрация и други.

Към днешна дата инвестиционното намерение не е реализирано.

ТРЕТИРАНЕ НА УТАЙКИТЕ ОТ ПСОВ

Събирането, третирането и обезвреждането на утайките от ГПСОВ представлява неразделна част от системата за интегрирано управление на отпадъците, като съответства на основните приоритети, а именно: създаване на адекватна система от съоръжения и практики за предварително третиране на утайки от ГПСОВ; разширяване на обхвата на прилаганите практики за оползотворяване и обезвреждане и изграждане на необходимата инфраструктура; намаляване на съдържанието на тежки метали в утайките. За управлението, в т.ч. и третиране на утайките от ПСОВ гр. Враца е разработена Програма за управление на утайките. Планира се утайките да се оползотворяват в земеделието, за рекултивация на нарушени терени и други.

ЗАМЪРСЕНИ В МИНАЛОТО ПЛОЩАДКИ ЗА ОБЕЗВРЕЖДАНЕ НА ОТПАДЪЦИ И ОСЪЩЕСТВЕНИ МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ

Клетка 1.1. и клетка 1.2. на регионалното депо за неопасни отпадъци са с изчерпан капацитет и са закрити.

През 2014 г. е извършена актуализация на проект за „Рекултивация на клетка 1.1. и клетка 1.2. на РДНО Враца“ и е подадено искане за средства в ПУДООС.

Съгласно план сметка за 2015 г. на оператора на депото необходимите средства за рекултивация на двете клетки са както следва:

Техническа рекултивация	1 642 535,59 лв. без ДДС
Биологична рекултивация	184 794,76 лв. без ДДС
Общо:	1 827 330,35 лв. без ДДС
	2 192 796,42 лв. с ДДС

Нерегламентираните сметища в общината се почистват своевременно. След присъединяване на селата към организираната система за събиране и транспортиране на отпадъци всички съществуващи нерегламентирани сметища са закрити.

СХЕМИ ЗА СЪБИРАНЕ, ТРАНСПОРТИРАНЕ И ТРЕТИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ И ФИНАНСИРАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Анализът на съществуващите схеми за управление на отпадъците в община Враца е извършен през призмата на принципите при управление на отпадъците „замърсителят плаща“ и „разширена отговорност на производителя“. Анализът разглежда какви схеми е въвела община Враца за предоставяне за услугите за събиране, транспортиране, предварително третиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъците; осигурила ли е общината всички услуги, свързани с отпадъците,

нормативно определи като ангажимент на кмета на общината; какви източници използва общината за финансиране на дейностите с отпадъци и достатъчни ли са приходите за покриване на всички разходи за управление на отпадъците.

ПРИЛАГАНИ СХЕМИ ЗА СЪБИРАНЕ, ТРАНСПОРТИРАНЕ И ТРЕТИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИ

Община Враца изпълнява ангажиментите си, произтичащи от националната и местната нормативна уредба за отпадъците, като прилага разнообразни и подходящи форми за предоставяне на услугите и извършване на дейностите – чрез структурни звена в общинската администрация, чрез възлагане по реда на ЗОП, включително на общински дружества, и чрез сключване на договори с колективни организации за оползотворяване и с лица, притежаващи разрешителни за дейности с отпадъци по ЗУО.

Община Враца работи целенасочено за ефективно управление на отпадъците, генерирани на територията ѝ, съобразно с йерархията за управление на отпадъците. Общината предприе начални действия за осъществяване на мерки за предотвратяване образуването на отпадъци и е в процес на организиране на информационен център и пункт за предаване от гражданите на непотребни стоки и предмети с цел повторната им употреба.

Системата за организирано сметосъбиране и транспортиране на смесените битови отпадъци обхваща всички 23 населени места в община Враца и 100% от населението на общината. Наредбата за поддържане и опазване на чистотата и управление на отпадъците на територията на община Враца регламентира дейностите по събиране и транспортиране на битовите отпадъци. Дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване се изпълнява от Общинско предприятие БКС, създадено с Решение № 495 от Протокол №35 /08.06.2017 година на Общински съвет –Враца.

Община Враца е организирила разделно събиране на битови отпадъци, обхващащо почти всички отпадъчни потоци.

Община Враца е сред малкото общини в страната, които са осигурили съдове за разделно събиране на отпадъци от текстил. Още през 2014 г. общината е закупила и е разположила 10 нови контейнера с общ обем 20 m³ на територията на гр. Враца за събиране на текстилни отпадъци от домакинствата. Следващата година са разположени още 10 броя, поради доброто им функциониране. Един складов контейнер за текстилни отпадъци е разположен на територията на регионалното депо.

Общината е осигурила действащи площадки на територията на гр. Враца за безвъзмездно предаване на разделно събрани битови отпадъци от домакинствата и е изпълнила задълженията си по чл. 19, ал. 3, т. 11 от ЗУО. На площадките гражданите могат да предават едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци от бита, отпадъци от хартия и картон, пластмаса, стъкло, отпадъци от кожа и текстил, както и някои видове масово разпространени отпадъци (ИУЕЕО, НУБА, ИУГ).

Общината е сключила договори с колективни организации за оползотворяване и фирми с разрешителни за дейности с отпадъци по ЗУО за организиране и прилагане на системи за разделно събиране, временно съхранение и транспортиране на шестте вида

масово разпространени отпадъци - отпадъци от опаковки, ИУЕЕО, НУБА, ИУМПС, ИУГ, отработени масла.

Все още не се предоставят услуги за разделно събиране и транспортиране на биоотпадъци (зелени, хранителни и др.), тъй като не е въведена в експлоатация необходимата инфраструктура за компостиране на биоразградими отпадъци и зелени отпадъци. Действия в тази посока вече се предприемат, като осигуряването на необходимата инфраструктура ще се осъществява на регионален принцип.

Предварително третиране на смесените битови отпадъци преди депониране се извършва, чрез сепариране и предаване на отделените материали за рециклиране или оползотворяване. За целта община Враца е сключила договори с външни изпълнители.

Все още не се извършва стабилизиране на биоразградимата фракция отделяна от сепариращата инсталация.

Услугите по обезвреждане на смесените битови отпадъци, генерирани на територията на общината, са осигурени чрез възлагане на външен изпълнител, който действа като оператор на регионалното депо въз основа на договор, сключен след избор на изпълнител по реда на ЗОП.

Анализът на прилаганите схеми за управление на отпадъците дава основание да се препоръча, с оглед разширяване на предоставяните услуги и постигане на нормативно определените цели за отпадъците, общината да предприеме мерки в следните направления:

Повишаване на ефективността на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки, вкл. разяснителни дейности сред населението и бизнеса и засилен контрол с налагане на санкции. Препоръчително е също в договора с организацията по оползотворяване да се поставят и количествени цели за разделно събрани и предадени за рециклиране отпадъци от опаковки и за отчитане на провеждането на разяснителни кампании. Това ще подпомогне усилията на общината да изпълни целите за рециклиране на битовите отпадъци от хартия и картон, метали, пластмаса и стъкло; Въвеждане на система за разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъци, включително хранителни отпадъци.

ФИНАНСИРАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

Принципите „замърсителят плаща“ и „разширена отговорност на производителя“ се реализират, чрез административни разпоредби и икономически инструменти - такси за услугите, продуктови и други екотакси, такси за депониране, плащане при изхвърляне и други.

Основните приходоизточници за финансиране на управлението на битовите отпадъци както за всички общини, така и за община Враца, са такса битови отпадъци и безвъзмездни финансови средства от държавния бюджет и европейски фондове. Община Враца е предоставила възможност на лицата да заплащат ТБО на основа на количеството генерирани отпадъци, а в случаите, когато това е невъзможно - на основа на данъчна оценка и отчетна стойност на имота. Събираемостта на приходите от такса битови отпадъци през анализирания период е относително постоянна в порядъка на 65%.

Събраните от общината приходи от такса битови отпадъци не покриват разходите за управление на отпадъците. Тенденцията е трайна през анализирания период и се задълбочава, което показва отклонение от принципа „замърсителят плаща“.

Коефициентът на ефективност на приходите показва неблагоприятен тренд на нарастване. В следващите години ще е необходимо да нарастват приходите от такса битови отпадъци, за да се покрият разходите за инвестиции и оперативните разходи за експлоатация на новоизградените съоръжения. Общината трябва да преразгледа начина на определяне и размера на ТБО, така че да осигури пълно покритие на разходите за дейностите по отпадъци. Към момента определеният размер на такса битови отпадъци е над два пъти по-нисък от средногодишния праг на поносимост на домакинствата в област Враца.

Анализът на състоянието на финансовите потоци за управление на отпадъците в община Враца показва, че е необходимо общината да предприеме действия в насока изготвяне на анализ на разходите и оценка на размера на такса битови отпадъци, съобразно възприетата на национално ниво методика. В изчислителния модел и особеностите при формирането на такса „битови отпадъци“ и проверката на нейната поносимост следва да се вземат предвид и разходите, които ще възникнат във връзка с планираното въвеждане на нови услуги за разделно събиране на биоотпадъците и свързаната с това инфраструктура, които ще породят нови категории разходи. При определянето на подхода за изчисляване на такса битови отпадъци следва да се инициира кампания за информиране на жителите на общината относно предприетите действия, очаквани резултати и ефекта от тях върху домакинствата.

АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Община Враца е развила добър капацитет в областта на управление на отпадъците. Възложените с нормативната уредба правомощия и задължения на кмета на общината са напълно обезпечени чрез функциите на административните звена в общинската администрация. Разпределението на функциите в общинската администрация е ясно и няма припокриване на функции както в хоризонтален, така и във вертикален аспект.

Община Враца прилага много добра практика на комбинация от няколко подхода за организация и изпълнение на дейностите - чрез общинска администрация, чрез договори с изпълнители по реда на ЗОП и чрез договори и доброволни споразумения с колективни организации за оползотворяване и с лица с разрешителни по ЗУО за дейности с отпадъци.

Квалификацията на служителите с функции за отпадъци е много добра и подходяща за изпълнение на възложените дейности, което е видно и от добрите постижения на община Враца в областта. Ежегодно общината прилагат мерки за повишаване на квалификацията, чрез участие в специализирани обучения. Не се наблюдават проблеми, свързани с текучество или затруднения при набиране на персонал.

В количествено отношение, броят на служителите в звената за управление на отпадъците е недостатъчен, вкл. за обезпечаване на контролната дейност. Община

Враца им създадено специализирано звено инспекторат, което осъществява единствено контролни функции – както във връзка със спазване на националната и общинската нормативна уредба за отпадъците, така и по изпълнение на други общински наредби. Инспекторатът е обезпечен с необходимия персонал и материално-технически ресурси - техника за мобилно видеонаблюдение, автомобил за контролната дейност на терен и други.

Целесъобразно е община Враца да изгради единна информационна система за управление на отпадъците, която да обхваща всички процеси и да позволява автоматизирано управление на данните, улеснявайки изготвянето на отчети, справки и др. Липсват данни за набиране на качествена информация от страна на общината, чрез провеждане на периодични допитвания чрез анкети или друга форма до населението относно тяхното мнение и препоръки за предоставяните услуги по управление на отпадъците.

Нормативните документи в областта на околната среда на Община Враца е необходимо да бъдат актуализирани.

ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

В резултат на анализа на текущото състояние относно информационната политика на община Враца в сектор отпадъци са изведени следните основни изводи и препоръки:

Община Враца има дългогодишен опит и устойчива практика за информиране на обществеността и провеждане на публични обсъждания и консултации във връзка с планиране и изпълнение на общинските политики, включително в областта на опазване на околната среда и управление на отпадъците. Общината провежда обществени обсъждания с различни групи заинтересовани страни във връзка с приемане на стратегически и програмни документи, както и местни наредби;

Общината е сред малкото общини, които поддържат на интернет страницата си секция „Екология“ с разнообразна и актуална информация относно различни аспекти от управление на отпадъците. Този систематизиран подход улеснява достъпа до информация и повишава осведомеността на жителите на общината относно необходимостта от екологосъобразно управление на отпадъците;

В община Враца съществува устойчива практика за подпомагане на жителите в изпълнение на малки инвестиционни проекти, осъществявани на територията на общината. Ежегодно Общински съвет Враца отделя финансови средства в общинския бюджет за осъществяване на Програма „Малки граждански инициативи“. Целта на Програмата е да се утвърдят социални практики в грижата за опазване, възстановяване и обогатяване на околната среда, като Програмата допринася и за създаване на екологично съзнание сред населението;

Все още липсват целенасочени кампании за повишаване на общественото разбиране за необходимостта от предотвратяване образуването на отпадъци. Не се провеждат допитвания сред населението относно тяхното мнение за предоставяните услуги и дейности във връзка с отпадъците. Необходимо е общината да планира и провежда целенасочени кампании за предотвратяване образуването на отпадъци и за

разделно събиране на специфични видове отпадъци, включително във връзка с планираното въвеждане на система за разделно събиране на биоразградими и биоотпадъци, като прилага подходящи стимули за специфични целеви групи. За целта общината може да използва и натрупаните средства от отчисления по чл.64 от ЗУО; Необходимо е създаването на партньорства между институциите, бизнеса и научните среди за намаляване на отпадъците и ресурсната ефективност.

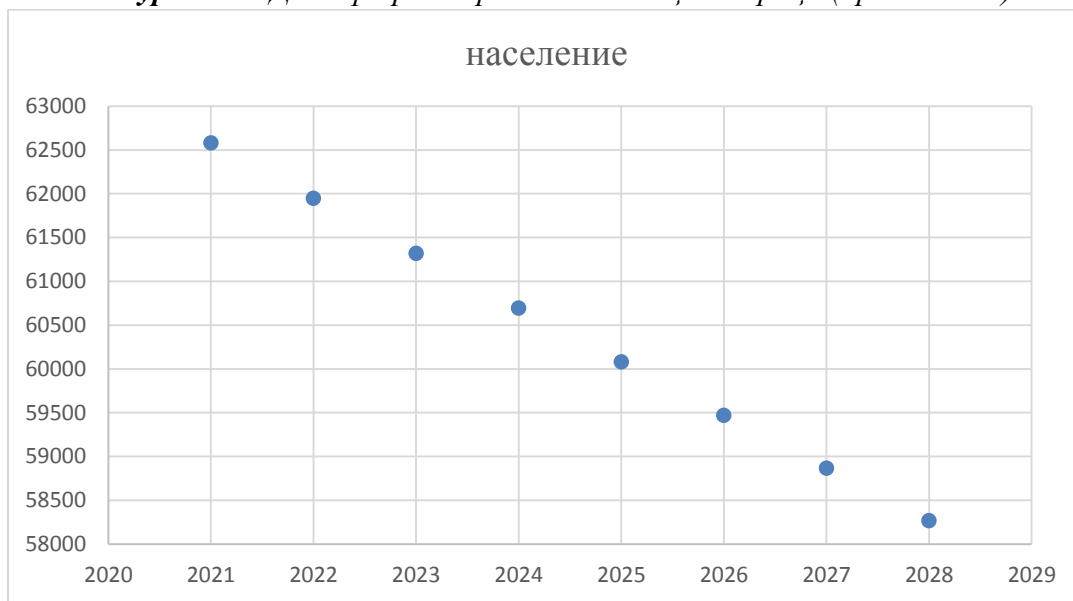
ПРОГНОЗИ ЗА ОТПАДЪЦИТЕ

Въз основа на анализа на текущото състояние за генерираните отпадъци на територията на община Враца бяха изготвени подробни прогнози за образуваните отпадъци. Прогнозите са представени в Приложение към ПУО. По-долу са представени основните изводи от извършените изчисления и анализи.

ПРОГНОЗИ ЗА ОБРАЗУВАНИТЕ КОЛИЧЕСТВА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ И ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА БИТОВИТЕ ОТПАДЪЦИ

Прогнозата за образуваните битови отпадъци в община Враца е направена за периода 2021-2028 г., изготвена въз основа на два компонента - демографска прогноза за периода 2021-2028 г. и прогноза за нарастване на нормата на натрупване на отпадъци на 1 жител. В следващите фигури са представени обобщените резултати, а изготвените прогнози са представени в Приложение към Програмата.

Фигура № 19 Демографска прогноза за община Враца (бр. жители)

Фигура № 20 Прогнозна норма на натрупване за периода 2021-2028г. (кг/ж./г.)

ПРОГНОЗИ ЗА СТРОИТЕЛНИТЕ ОТПАДЪЦИ

През периода 2021-2028 г. не се очаква увеличаване на количества на образуваните строителни отпадъци поради относително постоянните нива на строително и ремонтни дейности.

ПРОГНОЗИ ЗА УТАЙКИ ОТ ПСОВ

Съгласно Регионалния генерален план на обособена територия на ВиК ООД, гр. Враца максималното прогнозно количество на утайките от ПСОВ Враца е 1681 t/y. Предвид на това, че не се планира изграждане на други пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на общината и прогнозите за населението са негативни, не се очаква увеличаване на генерираните утайки от ПСОВ.

SWOT АНАЛИЗ

SWOT анализът изхожда от идеята за разделянето на обекта на стратегическия анализ от средата, в която той функционира. Обектът на стратегически анализ се разглежда откъм неговите „силни страни” и „слаби страни”. Средата, в която функционира обектът на стратегически анализ, се диференцира на „възможности” и „заплахи”.

Силни страни. Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние.

Въз основа на направените констатации и изводи от анализите на състоянието при управлението на отпадъците в община Враца беше направен SWOT анализ с цел да се идентифицират силните страни, свързани с управлението на отпадъците в общината, и да се планират цели и мерки за преодоляване на слабите страни и превръщане на заплахите във възможности. Направеният SWOT анализ на управлението на отпадъците в община Враца показва посочените по-долу резултати.

VII. ИЗВОДИ

АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT АНАЛИЗ)

„Анализът на средата“ е един от най-важните етапи в стратегическото планиране. В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от “анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели.

SWOT анализът е акроним от :

S – Strenghts – силни страни;

W – Weakness – слаби страни, проблеми;

O – Opportunities – възможности, шансове;

T – Treats – заплахи, възможни опасности.

SWOT анализът изхожда от идеята за разделянето на обекта на стратегически анализ от средата, в която той функционира. Обектът на стратегически анализ се разглежда откъм неговите “силни” и “слаби” страни. Средата, в която функционира обектът на стратегически анализ се диференцира на “възможности” и “заплахи”.

Възможности: Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда на общината. Това са благоприятни за общината потенции от които тя се възползва или би могла да се възползва.

Заплахи: Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда за общината. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на общината.

Силни страни: Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава общината. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство на общината.

Слаби страни: Слабите страни представляват ограниченията или недостига на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на общината.

Между четирите квадранта съществуват определени зависимости. Връзката между възможностите и силните страни дава представа за лостовите на развитие. Връзката между слабите страни и заплахите формира основните проблеми на развитие. Връзката между силните страни и заплахите определя рисковете на развитие, а връзката между слабите страни и възможностите извежда ограниченията на развитие. От тази класификация произтичат и условните наименования на различните видове стратегии.

Най-благоприятната стратегическа позиция е агресивната стратегия. Всеки обект на анализ се стреми да заеме максимална площ в квадранта между силните страни и възможностите. Тази позиция е най-благоприятна и стратегията на развитие трябва да е построена така, че заемащата в нея площ само да се увеличава. Стратегията на развитие, която се определя между слабите страни и възможностите може да се нарече концентрираща, защото тя е насочена към използване на съществуващите благоприятни условия за развитие чрез намаляване на слабите страни. Стратегията на развитие, която се определя между слабите страни и заплахите може да се нарече защитната е най-неблагоприятна. Организацията, попаднала в тази позиция трябва да търси възможност за оцеляване и след това да се опита да премине в някой от другите квадранти.

Диверсификационната стратегия се определя между силните страни и заплахите. Основната посока на стратегическо развитие при нея е насочена към намаляване или ограничаване на заплахите и при едновременно укрепване на силните страни.

Схема за резултатите от SWOT-анализа на програмата за опазване на околната среда на община Враца е представена, както следва:

Таблица № 24 SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
Разработена Програма за качеството на атмосферния въздух с цел намаляване на нивата на замърсителите и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух на територията на Община Враца за периода 2021 – 2023 година; Степента на изграденост на водопроводната мрежа в Община Враца е почти 100%; Подадената вода е със сравнително добри качества, отговаря на нормативните изисквания, извършва се непрекъснат контрол за качествените показатели; Степента на канализираност на град Враца е над 96% и се поддържа компетентно от фирма “ВиК” ЕАД; Разработена Програма за управление на дейностите по отпадъци, формирани на територията на Община Враца за период 2021 – 2028 г.; Силни страни Община Враца е обезпечила управлението на отпадъците със стратегически и	Амортизирана електроразпределителна мрежа в някои населени места; Неефективно улично осветление; Недостатъчни външни инвестиции; Слаба реклама и маркетинг; Висока безработица; Миграция към други региони от страната и емиграция; Слаба адаптивност на местното население към новите социално-икономически условия; Недостатъчни възможности за реализация на младите хора; Застаряване на населението Ниска раждаемост; Липсва инфраструктура стабилизиране на отделената след сепариране биоразградима фракция. Ефективността на приходите за управление на отпадъците е ниска.

нормативни документи, които съответстват на целите и нормативните изисквания на националната политика в сектор отпадъци. Община Враца е със значително по-благоприятни и по-ниски стойности на показателя „норма на натрупване на битови отпадъци на жител” едновременно от средните за страната и за населените места с население от 50 хил. до 150 хил. жители. Общината е осигурила модерна инфраструктура за сепариране и обезвреждане на смесените битови отпадъци на регионален принцип. Общината е организираща разделно събиране на шестте вида МРО, като е сключила споразумения с организации за оползотворяване чрез прилагане на схемата за разширена отговорност на производителя. Налични са предпоставки за повишаване на участието на жителите на общината в мерките за предотвратяване и разделно събиране на отпадъците. В процес на изграждане е инфраструктура за компостиране на биоразградими отпадъци. Изпълнена е целта за намаляване на количества на депонираните биоразградими отпадъци за 2018 г. Съхранени обекти на културноисторическото наследство и хармоничното им вписване в съвременната среда Запазени са традиционните за местното население празници и обичаи в автентичен вид	Съществуват пропуски в капацитета на общината за управление на отпадъците, свързани с информационното осигуряване и контролната дейност. Не се прилагат целенасочени стимули, които да допринесат за предотвратяване образуването на отпадъци. Няма изградена мониторингова система, която да отчита удовлетвореността на обществеността и заинтересованите лица от резултатите, свързани с дейности по управление на отпадъците. Високо ниво на депониране на отпадъците. Не се изпълняват целите за рециклиране на битовите отпадъци.
--	--

Възможности	Заплахи
Намаляване емисиите на ФПЧ10 от битовото отопление, транспорта и промишлеността; Подобряване състоянието на повърхностните и подземни води чрез доизграждане на канализацията на гр. Враца, изграждане, подобряване и частично разширяване на канализационните мрежи по селата, изграждане на пречиствателни станции и подобряване работата на пречиствателните съоръжения в промишлените предприятия; Осигуряване на извънбюджетно финансиране чрез европейските и национални източници. Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с управлението на отпадъците. Промяна на обществените нагласи в полза на предотвратяване образуването на отпадъците. Въвеждане на нови, ефективни и екологосъобразни технологии, позволяващи достигане на високи нива на рециклиране и оползотворяване на отпадъците	Слаба покупателна способност на домакинствата и трудност на нискодоходните групи да отделят допълнителни средства за услуги и дейности, свързани с управление на отпадъците. Значителни по обем необходими инвестиции и оперативни разходи за управление на отпадъците съобразно новите изисквания свързани с прилагане на Пакета „Кръгова икономика“. Миграция предимно на млади хора от общината към по-големите градове на страната и емиграция в чужбина; Забавяне, а често и неизпълнение на инвестиционни проекти в инфраструктурата, важни за развитието на общината; Увеличаване броя на продължително безработните лица.

Най-силна и най-реалистична е връзката между слабите страни и възможностите. Те определят ограниченията на развитие на общината.

VIII. ВИЗИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Визията е обобщена представа за развитието на общината в бъдеще време. Тя представя желаното и възможно състояние на средата, която общината изгражда, поддържа и развива в един дългосрочен период. Програмата за опазване на околната среда на община Враца гарантира постигането на балансирано и устойчиво социално и икономическо развитие на общината и осигуряването на високо качество на живот на гражданите. Визията за околната среда описва перспективите в следващите 8 години и дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие.

За да осигури по-високото качество на живот на населението, общината ще се води от следните приоритети: опазване чистотата на почвите, въздух и вода; възможности за осигуряване на по-качествена храна; повишаване на възможностите за осигуряване на заетост; по-високи доходи; социална сигурност и стабилност; качествено образование, здравеопазване и култура; нови инициативи в секторите отдых, спорт и туризъм; личностна реализация и семейно благополучие.

Постигането на горепосочените приоритети може да се осъществи, като се съхранят природното богатство и биологично разнообразие, историческите и културните ценности и традиции, като се развият високоефективни производства и услуги, не замърсяващи околната среда, опазване на природните богатства, защита здравето на хората, съвременен транспорт и комуникации.

Благоденствието и доброто състояние на околната среда се дължат на иновативна, кръгова и ресурсно ефективна икономика, в която природните ресурси се управляват по начини, които повишават устойчивостта на нашето общество.

Общото виждане и очакване за развитие на община Враца в рамките на следващите 8 години може да се формулира като:

- Поддържане на високо ниво на качество на атмосферния въздух;
 - Изпълнение на мерки за запазване и допълнително подобряване на качеството на атмосферния въздух чрез допълнително намаляване на емисиите на вредни вещества от автомобилния транспорт и битовия сектор;
 - Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия;
 - Информираност на населението, повишаване на екологичната култура;
- Подобряване на системата за управление на отпадъците;
 - Увеличаване дела на отделените за рециклиране и оползотворяване смесени битови отпадъци;
 - Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци;
 - Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците;
 - Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците;
 - Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта;
 - Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците;
 - Въвеждане на информационни системи за събиране на информация за отпадъци;
 - Укрепване на административния капацитет за управлението на отпадъците;
 - Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите “отговорност на производителя” и “замърсителят плаща”;
 - Увеличаване на дела на участието на обществеността в прилагане политиките по управление на отпадъците;
- Съвременен стандарт на живот чрез подобряване на ВиК инфраструктурата;
 - Осигуряване на достатъчни количества питейна вода за всички населени места на територията на общината;

- Подобряване на ВиК системата в общината;
- Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
- Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води;
- Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво;
 - Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване /ОВОС, ЕО, Разрешителни режими и др./;
 - Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство;
 - Запазване на околната среда в туристическите райони;
 - Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие;
 - Съхраняване и опазване на защитените територии и зони;
 - Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси;
- Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда;
 - Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;
 - Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика;
 - Повишаване на екологичната информираност и образование на населението;
 - Създаване на условия за включване на населението в инициативи по опазване на околната среда;
 - Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда;
 - Провеждане на информационни кампании и обучения на подрастващото поколение за опазване на околната среда и прилагане на интегриран подход.

Съобразно принципите и политиките на община Враца, плана за действие може да бъде допълнен и/или променен от органът, който го приема при смяна на възгледите и приоритетните цели за изграждане на политиката за опазване на околната среда в общината.

IX. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Планът за действие обхваща периода 2021 – 2028 година и включва основните мерки и дейности, предвидени за изпълнение. Структурата на Плана за действие е съобразена с целите и приоритетите на програмата и отговаря на изискванията и целите на действащото към момента законодателство. С приемането и прилагането на плана се цели да бъде постигнат оптимален баланс между различните законодателни, институционални, икономически и технически мерки и практическото реализиране на интегриран подход за опазване на околната среда и компонентите ѝ на територията на общината.

Таблица № 25 План за действие на програмата

№	Мерки/Дейности	Бюджет (лв.)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорност за изпълнение
						Текущи	Целеви	
1.	Качество и атмосферния въздух							
1.1.	Продължаване на процеса на газификация на жилищни и обществени сгради и присъединяване към ТЕЦ	съгласно проект и инвестиционната програма на експлоатационното дружество	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат източниците, оценени като причина за влошено КАВ по ФПЧ10.	бр. газифицирани сгради, кв.м РЗП на сградите; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК		Община Враца
1.2.	Изпълнение на проекти за обновяване на общите части и саниране на многофамилни жилищни сгради. Изпълнение на енергоспестяващи мерки.	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат източниците, оценени като причина за влошено КАВ по ФПЧ10.	бр. проекти, кв.м обновена и-или санирана площ		Община Враца
1.3.	Реализиране на проекти за внедряване на енергоспестяващи мерки в жилищните сгради, включително подмяна на стационарни индивидуални и многофамилни домакински горивни устройства на твърдо гориво.	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат източниците, оценени като причина за влошено КАВ по ФПЧ10.	бр. проекти, бр. подменени горивни устройства; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК		Община Враца
1.4.	Проучване и поставяне на индивидуални пречиствателни устройства (филтри) на горивните инсталации в еднофамилни и/или	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се редуцират емисиите на ФПЧ10 от битовото	бр. поставени пречиствателни у-ва (филтри), бр. оборудвани сгради; брой СДК с нива		Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	многофамилни жилищни сгради				отопление и ще се намали риска от влошено КАВ по ФПЧ10, чрез материален стимул за дългосрочна инвестиция в качествено и нискоемисионно отопление.	превишаващи ПС на СД НОЧЗ;		
1.5	Подробно проучване за актуално определяне на броя на домакинствата, които се отопляват на дърва и въглища и ежегодна актуализация на изразходваните количества горива за битово отопление, с включване на всички продажби на твърди горива	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Точна инвентаризация на използваните твърди горива за битово отопление. Поддържане на обективна база данни, която да е надеждна за оценка на КАВ	бр. Проучени домакинства, бр. продажби по вид и количество на всички твърди горива		Община Враца
1.6	Поддържане на автоматизирана система за информиране на населението за качеството на атмосферния въздух в Община Враца и предупреждаване за настъпване на неблагоприятни климатични условия, при които е възможно натрупването на	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Постигане на обективна картина за КАВ и подпомагане на общината в контрола на КАВ	бр. отчетени дни, бр. подадени предупреждения		Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	завишени нива на ФПЧ10.							
1.7	Ежегоден доклад за изпълнение на Програмата за намаляване на вредните емисии в атмосферния въздух (ФПЧ10) на територията на Община Враца и достигане на установените норми.	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Постигане на обективна картина за КАВ и изпълнението на заложените мерки, включително и отчитане на необходимостта от адаптирането или актуализацията им	бр. доклади		Община Враца
1.8	Проучване на възможностите за преместване на съществуващата автоматична станция за контрол на КАВ в друг по-замърсен район на общината	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Постигане на обективна картина за КАВ и подпомагане на общината в контрола на КАВ	преместена станция		Община Враца
1.9	Определяне на местни норми за допустими емисии, в райони с повишен риск от замърсяване	съгласно проект за местна нормативна уредба	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Чл.6, т.9 от Директивата, позволява в Програмите по КАВ да се определят построги мерки от предвидените в Директивата	бр. определени специфични норми		Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

					в цялата зона или части от нея, които по вид могат да бъдат с временен или постоянен характер.			
1.10	Провеждане на кампания по актуализиране на данъчната информация на собствениците, за преференциални отстъпки към собствениците ползващи стандартизирани и/или нискоемисионни горива, стандартизирани горивни инсталации и/или локални пречиствателни съоръжения към тях	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от влошено КАВ по ФПЧ10, чрез материален стимул за дългосрочна инвестиция в качествено и нискоемисионно отопление.	бр. предекларирани имоти, бр. определени преференциални данъци и такси; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК		Община Враца
1.11	Провеждане на кампания по актуализиране на данъчната информация на собствениците, за завишаване такса смет към собствениците ползващи като гориво въглища и дърва	съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от влошено КАВ по ФПЧ10, чрез материален стимул за дългосрочна инвестиция в качествено и нискоемисионно отопление.	бр. предекларирани имоти, бр. определени преференциални данъци и такси; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК		Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

1.12	Оптимизиране на транспортната схема в гр. Враца		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	Брой улици/кръстовища с оптимизирана организация на движение. Брой светофарни уредби, интегрирани в Центъра за управление на трафика.	Община Враца
1.13	Системно през цялата година машинно миене на основната улична мрежа на града.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	брой и кв.м измити улици; бр. предеклариран имоти, бр. определени преференциални данъци и такси; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК	Община Враца
1.14	Ръчно или машинно почистване на уличните регули, по които се натрупал значителен пътен нанос само след предварително оросяване на участъците.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	бр. почиствания, кв.м почистена площ; бр. предеклариран имоти, бр. определени преференциални данъци и такси; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК	Община Враца
1.15	Осъществяване на контрол за възстановяване на улици и тротоари при ремонт/изграждане на елементи на техническата инфраструктура		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии	брой съставени констативни протоколи, актове, наказателни постановления; площ на улици и тротоари в недобро състояние	Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

					от ФПЧ10			
1.16	Осъществяване на ефективен контрол за спазването на мерки за недопускане замърсяване на атмосферния въздух от строежите, вкл. по спазването на маршрутите за транспортиране на отпадъците от строителните обекти.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	брой съставени констативни протоколи, актове, наказателни постановления; бр. предекларирани имоти, бр. определени преференциални данъци и такси; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК		Община Враца
1.17	Провеждане на информационни кампании и насърчаване използването на обществен транспорт.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се повиши мотивацията с цел да се ограничат емисиите от ФПЧ10	бр. кампании, бр. информирани лица		Община Враца
1.18	Стриктен контрол за недопускане неправилно паркиране, в зелените площи.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	брой съставени констативни протоколи, актове, наказателни постановления		Община Враца
1.19	При провеждане на обществени поръчки, търгове за транспортни услуги и закупуване на транспортни средства в обществен транспорт, да се въведе задължително изискване към превозните средства, които да покриват най-малко		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	бр. проведени обществени поръчки, брой и тип на закупени МПС; бр. предекларирани имоти, бр. определени преференциални		Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	стандарта за вредни емисии ЕВРО 5.					данъци и такси; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК		
1.20	Изграждане/реконструкция / рехабилитация на пътната и уличната мрежа в Общината.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	кв.м по видове площи и тип на строителството; бр. предекларирани имоти, бр. определени преференциални данъци и такси; брой СДК с нива превишаващи ПС на СД НОЧЗ; СГК		Община Враца
1.21	Благоустройство и озеленяване на крайпътните и междублоковите пространства, с цел защита от прах и газове и недопускане влошаване състоянието на зелените площи.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	кв.м по видове площи и тип на строителството		Община Враца
1.22	Изграждане на велоалеи на територията на Враца.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	кв.м по видове площи и тип на строителството		Община Враца
1.23	Разработване на методика за въвеждане и въвеждане на зона с ниски емисии на територията на община Враца		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от	кв.м на зоната, брой улици, обхванати от зоната		Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

					неорганизираните емисии от ФПЧ10			
1.24	Осъществяване на проект за организиран училищен електрически транспорт		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	бр. училища, бр. превозни средства, бр. превозени ученици		Община Враца
1.25	Въвеждане на мерки за специфично поведение при установени наднормени нива на ФПЧ10		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	бр. мерки		Община Враца
1.26	Въвеждане на забранителен режим за движение по пътищата в райони с повишен риск от влошено КАВ за определен тип МПС и при определени условия - атмосферни и/или временни превишения на нормите		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	До 2023	Ще се ограничат и/или ще се намали риска от неорганизираните емисии от ФПЧ10	бр. инструкции за прилагане на мярката, бр.(пъти) прилагане на мярката за 1 година		Община Враца
1.27	Налагане на максимални административни санкции при констатирани нарушения на КАВ		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	Постоянен	Ще се намалят неорганизираните емисии от ФПЧ10	брой съставени констативни протоколи, актове, наказателни постановления		Община Враца
1.28	Осигуряване на обществен достъп на констатирани неспазвания на нормите за допустими емисии и нормите за КАВ от дейността на		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова	Постоянен	Ще се информират гражданите	бр. отчетени дни, бр. подадени предупреждения		Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	промишлени предприятия.		помощ					
1.29	При изпълняване на СМР стриктно спазване на част "ПБЗ" и План за управление на отпадъците		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	Постоянен	Ще се намалят неорганизираните емисии от ФПЧ10	брой съставени констативни протоколи, актове, наказателни постановления		Община Враца
1.30	Въвеждане на изисквания и осъществяване на контрол към промишлени терени с неблагоустроени територии, за поддържане на безплатни мероприятия и контрол а приважането им.		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	Постоянен	Ще се намалят неорганизираните емисии от ФПЧ10	бр. промишлени терени, площи в кв.м, бр. констативни протоколи и/или предписания, бр. актове, бр. наказателни постановления		Община Враца
1.31	Въвеждане на специфични изисквания към складовите и търговски обекти и подобекти с цел намаляване на неорганизираните емисии от прах и контрол за спазването им		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	Постоянен	Ще се намалят неорганизираните емисии от ФПЧ10	бр. обекти, площи в кв.м, бр. констативни протоколи и/или предписания, бр. актове, бр. наказателни постановления		Община Враца
1.32	Създаване на местна поднормативна уредба по Прилагане на Директива (ЕС) 2015/2193 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 година за ограничаване на емисиите във въздуха на определени замърсители, изпускани от средни горивни инсталации		Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга финансова помощ	Постоянен	Чл.6, т.9 от Директивата, позволява в Програмите по КАВ да се определят построги мерки от предвидените в Директивата в цялата зона или части от нея, които по вид могат да бъдат с	бр. наредби, правилници, указания, заповеди и др.		Община Враца

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

					временен или постоянен характер.			
2.	Екологосъобразно решаване на проблема с третирането на отпадъците							
2.1	Мониторинг на изпълнение на включените в програмата мерки за предотвратяване образуването на отпадъци		общински бюджет	ежегодно		Ежегодно - % изпълнени/в процес на изпълнение мерки	Всички мерки за ПОО, включени в Програмата, са изпълнени до края на 2028 г.	Н-к Отдел ИК и ООС
2.2	Подготовка и провеждане на „зелени“ обществени поръчки		общински бюджет	2021-2028		Ежегодно - брой проведени „зелени“ обществени поръчки	Към края на 2028 г. 10% от обществените поръчки в общината са „зелени“	Кмет
2.3	Предприемане на мерки за намаляване потреблението на пластмасови продукти за еднократна употреба		бюджет на юридически лица, общински бюджет	2021	Създадени предпоставки за предотвратяване образуването на отпадъци от някои продукти за еднократна употреба	Предприети мерки	Намаляване с 20 % на потреблението на пластмасови продукти за еднократна употреба	Отдел ИК и ООС в партньорство с юридически лица
2.4	Провеждане на обучение за малкия бизнес относно предотвратяване на отпадъци	10 000	отчисления по чл. 64 от ЗУО спонсорство	2021	Фирмите и предприятията на територията на община Враца са запознати с техники за предотвратяване на	Брой проведени мероприятия Брой обучени фирми и предприятия	Минимум 60% от целевата група	Отдел ИК и ООС

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

					отпадъци			
2.5	Провеждане на периодични информационни кампании за предотвратяване образуването на отпадъци	50 000	средства от отчисления по чл. 64 от ЗУО спонсорство от партньори	2021-2028		брой проведени мероприятия брой участници	проведени най-малко 6 информационни кампании	Отдел ИК и ООС
2.6	Предоставяне на домакинствата на компостери за зелени и други биоотпадъци	50 000	средства от отчисления по чл. 64 от ЗУО	2022	Предотвратен и зелени и други биоотпадъци	Брой предоставени компостери на домакинствата	Предотвратени отпадъци	Отдел ИК и ООС
2.7	Отпечатване и разпространяване на стикери „Без пощенска реклама“	10 000	общински бюджет	2021	Предотвратен и количества отпадъци от хартия	Ежегодно - % на намаленото количество пощенски реклами	Намаляване с най-малко 20 % пощенските реклами	Н-к Отдел ИК и ООС
2.7	Мониторинг на изпълнение на включените в програмата мерки за предотвратяване образуването на хранителните отпадъци		общински бюджет	ежегодно		Ежегодно - % изпълнени/в процес на изпълнение мерки	Всички мерки за ПОХО, включени в Програмата, са изпълнени до края на 2028 г.	Н-к Отдел ИК и ООС
2.8	Предприемане на мерки за предотвратяване на хранителните отпадъци	5 000	бюджет на юридически лица, общински бюджет	Ежегодно до 2028 г.	Предотвратен и хранителни отпадъци в резултат на изпълнението на мерките	Предотвратени хранителни отпадъци в резултат на изпълнението на мерките	До 2028 г. са изпълнени всички мерки за ПО на хранителните отпадъци от общините	Отдел ИК и ООС в партньорство с юридически лица
2.9	Изготвяне на план за предотвратяване на хранителните отпадъци в общинските социални, здравни, образователни и други звена и предприятия, общинските пазари и други места, където се образуват хранителни отпадъци		Общински бюджет, програми	12/2022 за изготвянето; 12/2028 за прилагането	Предотвратен и хранителни отпадъци от общински звена	Брой изпълнени мерки	Минимум 50 % предотвратени хранителни отпадъци	Отдел ИК и ООС
2.10	Изпълнение на непрекъснати	10 000	средства от отчисления	2021-2028	Гражданите и	брой проведени	проведени най-	Отдел ИК и

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	целенасочени кампании за разясняване и предоставяне на информация за ПО на хранителни отпадъци в т.ч. относно значението на "Най-добър до" и "Годен до" на търговските хранителни продукти		по чл. 64 от ЗУО спонсорство от партньори		бизнеса са запознати с ползите от ПО на хранителните отпадъци и възможните действия за ПО на хранителните отпадъци	мероприятия брой участници	малко 5 информационни кампании	ООС
2.11	Съставяне и постоянна актуализация на регистър на лицата, задължени да предават информация на общината за разделно събраните и предадени за рециклиране отпадъци		Общински бюджет	2021-2028	Общината разполага с информация за задължените за предаване информация лица	Етапи на съставяне на списъци и събиране на информация и	Създаден списък със задължените да предават информация лица	Н-к Отдел ИК и ООС
2.12	Събиране, обработване и систематизиране на информация за събраните и предадените за рециклиране битови отпадъци		Общински бюджет	постоянен 2021-2028	Общината разполага с информация за доказване изпълнение на целите за рециклиране	Дял на ОО/фирми и юридически лица, които са представили навременна и пълна информация	Всички задължени ОО/фирми и юридически лица са представили навременна и пълна информация	Н-к Отдел ИКОС
2.13	Регулярен планов контрол за предоставяне на информация от задължените лица за събраните и предадени за рециклиране отпадъци		Общински бюджет	2021-2028	Всички задължени лица предоставят информация на общината	Разработени и одобрени годишни планове за контрол	Одобрени отчети за осъществения контрол	Н-к Отдел ИК и ООС
2.14	Ежегодно организиране и провеждане от общината на най-малко 4 кампании за събиране и	20 000	Общински бюджет, отчисления по чл.64 от ЗУО	2021-2028	Допълнителни количества разделно	Брой организирани кампании от общината	Най-малко 4 пъти в годината са организирани	Н-к Отдел ИК и ООС

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	предаване от граждани и юридически лица на разделно събрани отпадъци				събрани отпадъци	Количество разделно събрани отпадъци по време на кампаниите	кампании	
2.15	Поставяне на нови по-високи количествени цели в договора с организацията за оползотворяване на отпадъци от опаковки		Общински бюджет	2021	Общината разполага с допълнителни количества разделно събрани и рециклирани битови отпадъци	Етапи на проучване и допълване на договора	Допълнен договор с организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки	Зам.кмет „Устройство на територията“
2.16	Ежегодно планиране и осъществяване на тематични проверки за изпълнение на изискванията за разделно събиране и предаване на отпадъците от търговски обекти, административни, стопански, образователни и др.подобни обекти, както и за изпълнение на сключени договори с фирми		Общински бюджет	2021-2028	Изпълнение на задълженията от всички лица съгласно изискванията на общинската наредба за управление на отпадъците	Брой осъществени тематични проверки	Всички обекти и договори са обхванати от системата за контрол	Н-к Отдел ИК и ООС
2.17	Изготвяне и изпълнение на проект от общината/юридически лица със стопанска цел за създаване на център/центрове за подготовка за повторна употреба на разделно събрани битови отпадъци	100 000	Общински бюджет, ДБ, частни инвестиции, Програма за околна среда 2021-2028 г.	2022-2028	Изградени центрове за подготовка за повторна употреба на разделно събрани битови отпадъци	Брой изготвени проекти; брой изпълнявани проекти	Брой изградени центрове а подготовка за повторна употреба на разделно събрани битови отпадъци	Отдел ИК и ООС
2.18	Изготвяне на годишен план и годишен отчет за осъществяване на контрол за изпълнение на изискванията на общинската		Общински бюджет	Ежегодно до 2028 г	Одобрен годишен план	Изготвен годишен план	Осъществена дейност по управление на отпадъците на	Отдел ИК и ООС

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	наредба относно разделното събиране и подготовката за повторна употреба на битовите отпадъци						основата на детайлно разработен план и отчитат изпълнението на годишните цели за контролната дейност на основата на годишния план	
2.19	Прилагане на изисквания на ЗМДТ относно формиране на такса битови при новите бази за отделните услуги в рамките на план-сметките на общините		Общински бюджет	2022 г	Приложен е принципа "замърсителят плаща" по отношение определяне размера на такса битови отпадъци	Изменена общинска наредба	Приложен е принципа "замърсителят плаща" по отношение всички генератори за отпадъци	Отдел ИК и ООС
2.20	Изпълнение на проект за изграждане на съоръжение за компостиране на зелените отпадъци и за въвеждане на система за разделното им събиране, вкл. доставяне на необходимите съдове за разделно събиране и техника	3 300 000	ОПОС 2014-2020; Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО	2021	Осигурена инсталация за компостиране на зелените отпадъци и съдове и техника за разделното им събиране	Етапи на подготовка и изпълнение на проекта в съответствие с одобрения за финансиране проект	Инсталацията е въведена в експлоатация и съдовете и необходимата техника са доставени	Кмет
2.21	Издаване и публикуване на заповед на кмета на общината за детайлизиране на условията и реда за разделното събиране на зелените биоотпадъци една година преди въвеждането в експлоатация на инсталацията		Общински бюджет	2021	Определени са подробни изисквания към задължените лица за разделно събиране на	Етапи на подготовка на заповедта	Издадена и публикувана заповед от кмета на общината	Зам. кмет „Устройство на територията“

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

					зелените отпадъци			
2.22	Създаване, поддържане и актуализиране на общински регистър на обхванатите лица от системата за разделно събиране на зелените биоотпадъци: общински площи; юридически лица, пазари; населени места, улици и квартали на обхванати домакинства		Общински бюджет	2021	Идентифицирани са обектите, включени в системата за разделно събиране на зелените отпадъци	Етапи на подготовката на регистъра	Регистърът е функциониращ с определен отговорник за актуализацията и поддръжката	Н-к отдел ИК и ООС
2.23	Провеждане на активна разяснителна информационна кампания сред населението и юридическите лица, обхванати от системата за разделно събиране на биоотпадъците достатъчно време преди въвеждането ѝ	в рамките на проекта за на компостираща инсталация и система за разделно събиране	ОПОС 2014-2020; Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО	2021	Населението и юридическите лица са запознати със схемата за разделно събиране на биоотпадъците и ползите от нея	Етапи на подготовка на информационната кампания	Дейностите по информационната кампания са изпълнени	Н-к отдел ИК и ООС специалист за връзки с обществеността
2.24	Контрол върху изпълнение на плана за осигуряване на качеството на компоста, след въвеждане в експлоатация на компостиращата инсталация		Общински бюджет	Постоянен	Произведеният компост отговаря на изискванията	Приложени процедури от плана за осигуряване на качеството на компоста	Всички процедури и мерки за осигуряване на качеството на компоста се прилагат	Н-к отдел ИК и ООС
2.25	Извършване на морфологичен анализ на образуваните отпадъци на територията на общината	20 000	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО	2025	Изготвен доклад	Извършени сезонни пробовземания	Определен състав на образуваните отпадъци	Н-к отдел ИК и ООС
2.26	Издаване на заповед на кмета за реда и условията за събиране и извозване от общината на строителни отпадъци от текущи		Общински бюджет	2021	Определени ред и условия за събирането и извозването	Изготвени проектотекстове на заповедта	Издадена заповед на кмета на общината	Зам. кмет „Устройство на територията

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	ремонтни дейности на домакинствата				от общината на ОРД от домакинства			“
2.27	Прилагане на заповедта за условията и реда за събиране на разделно събрани строителни отпадъци от текущи ремонтни дейности от домакинствата и подобни източници	20 000	Общински бюджет	2021-2028	Отпадъците от малки ремонтни дейности се събират разделно и не се изхвърлят в контейнерите за битови отпадъци или на други места	брой удовлетворени заявки/реализирани предварително обявени графици от общината за събиране на разделно събрани строителни отпадъци от текущи ремонти	Всички заявки/всички предварително обявени графици са изпълнени	Н-к отдел ИК и ООС
2.28	Включване в тръжните документи за строителство на изискването за оползотворяване на строителни отпадъци в обратни насипи		Общински бюджет	2021-2028	Строителни отпадъци се оползотворяват в обратни насипи	2021-2022 - 8% 2023-2024 - 9% 2025 - 10%	2025 - 10%	Зам.кмет „Устройство на територията “
2.29	Включване в тръжните документи за строителство на сгради на изискването за влагане в строежите на рециклирани строителни материали		Общински бюджет	2021-2028	В строителството на сгради се влагат рециклирани строителни материали	2021-2023 - 2%; 2024-2025 - 2,5%	2025 - 2,5%	Зам. кмет „Устройство на територията “
2.30	Проучване на възможностите за финансиране на проекти и изпълнение на проекти за системи, съоръжения и инсталации за селективно разрушаване, подготовка, рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и за производство на рециклирани	300 000	Общински бюджет ПОС 2021-2028 Юридически лица	2023-2028	Намален риск за околната среда и човешкото здраве от вредното въздействие на тези групи отпадъци	Сключен договор	Изпълнен проект	Н-к отдел ИК и ООС

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	строителни материали							
2.31	Подготовка, преговори и сключване на договори с организации за оползотворяване на ИУЕЕО и НУБА преди изтичане срока на текущите договори		Общински бюджет	Шест месеца преди изтичане на съответния договор	Общината е осигурила допълнителни количества предадени за рециклиране отпадъци чрез схемата за РОП	Етапи на подготовка и възлагане на договорите	Сключени договори	Зам. кмет „Устройство на територията“
2.32	Изпълнение на информационни кампании за обществеността от ОО на МРО от одобрените им програми		Средства на ОО	Ежегодно до 2028	ОО изпълняват одобрените им програми, вкл. в частта за информиране на обществеността	Брой проведени информационни кампании от ОО на МРО	Повишена информираност на обществеността по въпросите на управлението на МРО, отчетена при проучвания на общественото мнение	Организации и по оползотворяване
2.33	Съдействие на организациите за оползотворяване на масово разпространени отпадъци, в т.ч. определя местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на масово разпространени отпадъци		Общински бюджет	Ежегодно до 2028	Осигурени места за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на масово	Идентифицирани всички задължени лица в схемата за МРО	Повишаване на количествата на разделно събраните МРО	Н-к отдел ИК и ООС

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

					разпространени отпадъци			
2.34	Разширяване на системите за разделно събиране на отпадъците от опаковки с оглед новите цели за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки		Средства на ОО	2022-2028	Осигурена техническа инфраструктура за разширяване на системите за разделно събиране на отпадъците от опаковки и постигане на целите	Осъществен анализ за необходимата допълнителна техническа инфраструктура	Реализирани мерки за разширяване на техническата инфраструктура за разделно събиране на отпадъците от опаковки	Н-к отдел ИК и ООС
2.35	Изпълнение на информационни кампании за обществеността от ОО за опаковки	40 000	Средства на ОО	Ежегодно до 2028	ОО изпълняват одобрените им програми, вкл. в частта за информиране на обществеността	Брой проведени информационни кампании от ОО за опаковки	Повишена информираността на обществеността по въпросите на управлението на отпадъците от опаковки, отчетена при проучвания на общественото мнение	Организация по оползотворяване
2.36	Съдействие на организациите за оползотворяване на опаковки, в т.ч. определя местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на масово разпространени отпадъци		Общински бюджет	Ежегодно до 2028	Осигурени места за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за	Идентифицирани всички задължени лица в схемата за разделно събиране на отпадъци от опаковки	Повишаване на количествата на разделно събраните отпадъци от опаковки	Н-к отдел ИК и ООС

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

					предаване на отпадъци от опаковки			
2.37	Изпълнение на техническа и биологична рекултивация на двете клетки на депото с прекратена експлоатация	2 192 786 ⁴	отчисления по чл.60 от ЗУО и общински бюджет	2021	Изпълнени екологични изисквания за рекултивация на сметището	Етапи на осъществяване на проекта	Акт за приключване на обекта	Зам. кмет „Устройство на територията“
2.38	Своевременно почистване и саниране на новообразувани нерегламентирани сметища	1 200 000	Общински бюджет	2021-2028	Предотвратен е риска за околната среда от сметища	Етапи на възлагане и изпълнение на почистващите дейности	Акт за приключени дейности за закриване и саниране на нерегламентирани сметища	Зам. кмет „Устройство на територията“
2.39	Проучване и проектиране на четвъртата клетка на регионалното депо	70 000	Общински бюджет	2021	Проектът е готов за финансиране	Етапи на възлагане и изпълнение на проектирането	Документ за одобрен проект по реда на нормативната уредба	Зам. кмет „Устройство на територията“
2.40	Съгласуване от общината на проучването и идентифицирането от ВиК оператора на конкретни направления за оползотворяване на утайките от ГПСОВ	В рамките на бюджета на проекта за реконструкция на ПСОВ	ОПОС 2021-2028	2023	Предназначението на утайките за оползотворяване е определено	Етапи на проучването	Одобрени от компетентните органи направления за оползотворяване на утайките	Зам. кмет „Устройство на територията“

⁴ Разходите са общо за дейността. В зависимост от решението на община Враца дали ще финансира сама или съвместно с община Мездра инвестицията, разходите може да са по-ниски.

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

2.41	Изграждане и въвеждане в експлоатация на четвъртата клетка на регионалното депо	5 000 000	Общински бюджет Държавен бюджет на РБ	2023	Осигурен капацитет за депониране на остатъчните битови отпадъци	Обявена поръчка за избор на изпълнител	Намален риск за околната среда в резултат от депониране на отпадъци на депо отговарящо на всички изисквания	Кмет
2.42	Надграждане на инсталацията за предварително третиране с цел стабилизиране на отделената след механично третиране органична фракция и намаляване емисиите на парникови газове	300 000	Програма за околна среда 2021-2028 г., Общински бюджет	2024	Осигурена инфраструктура за стабилизиране на биоразградимата фракция	Етапи на възлагане и изпълнение на проект за изграждане на инсталация	Инсталацията е изградена и въведена в експлоатация	Кмет
2.43	Създаване на общинска система за разделно събиране на опасните отпадъци от бита	20 000	Общински бюджет	2025	Намален риск за околната среда от депонирани опасни отпадъци	Брой системи за разделно събиране на опасни отпадъци от бита	Създадени са системи за разделно събиране на всички опасни отпадъци от бита	Кмет
2.44	Проучване на добри практики за оползотворяване на отпадъците с цел изготвяне на демонстрационен пилотен проект за изграждане на инсталация за термично оползотворяване на отпадъците с цел		Национални програми, финансирани от Европейски фондове за периода 2021-2028 г.	2025	Намалено количество на депонирани отпадъци и риск за околната среда от	Осъществено проучване. Намерен източник на финансиране.	Изградена и въведена в експлоатация инсталация.	Зам. кмет „Устройство на територията“ и зам.-кмет „Програми, проекти и

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	производство на енергия.				депонирани опасни отпадъци			обществен и поръчки“
3.	Зелени системи. Защитени територии и биоразнообразие							
3.1.	Опазване и поддържане на зелената система в общината	3000000	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ	2021-2028 г.				Общинска администрация
3.2.	Ремонт на поливни водопроводи и изграждане на нови за поддържане на зелените площи	100 000	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ	2021-2028 г.				Общинска администрация
3.3.	Изграждане и поддържане на база данни за защитените обекти на територията на общината	35 000	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ	2021-2028 г.				Общинска администрация
3.4.	Подобряване на информираността и повишаване активността на обществото за опазване на биологичното разнообразие	10 000	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ	2021-2028 г.				Общинска администрация
3.5.	Създаване на условия за по-ефективно обучение и образование за опазване на биологичното разнообразие	10 000	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ	2021-2028 г.				Общинска администрация
3.6.	Реставриране, опазване и адаптиране на недвижимите културни ценности на територията на общината и терените около тях	2000 000	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ	2021-2028 г.				Общинска администрация
3.7.	Интегриране на културното	25 000	Общински бюджет,	2021-2028				Общинска

Програма за управление на околната среда на община Враца за периода 2021-2028 г.

	наследство в стратегиите на община Враца		Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ	г.				администрация
3.8.	Изграждане на туристическа инфраструктура /оборудване на туристически екопътеки за пешеходен и велотуризм/	3000 000	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ	2021-2028 г.				Общинска администрация

Х. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

Орган за контрол по изпълнение на програмата за управление на отпадъците е общинският съвет. Кметът на общината информира ежегодно общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година, чрез подготовката на отчет за изпълнение на програмата. Отчетът следва да се представя в срок до 31 март, като копие от него се изпраща на РИОСВ. Целта на отчета за изпълнение на програмата е да се проследи напредъкът при изпълнението през предходната календарна година и да се идентифицират необходимите промени или адаптиране на програмата за текущата година на изпълнение.

Отчетът се изготвя на достъпен език, използвайки общо приета и общо позната нотация, като се препоръчва да включва графики, фигури, таблици и др. елементи, чрез които да се илюстрират по леснодостъпен начин напредъка по изпълнение на мерките и поставените с програмата цели.

Контрола по изпълнението на програмата може да се осъществява чрез провеждане на мониторинг. Целта на мониторинга е да отбелязва отклоненията от плана достатъчно рано, за да бъде възможно тяхното коригиране, преди последствията от тях да станат толкова сериозни, че да не могат да бъдат преодоляни. Определянето кога да се извършват наблюденията е процес, който следва да отчита много фактори свързани със същността на програмата, но и да се съобразява с икономическите и финансовите възможности.

Освен като финансова поносимост, предлаганата система на мониторинг трябва да отговаря и на други изисквания, като например:

- Системата трябва да бъде разбрана от хората, които ще я използват и ще получават информация от нея;
- Системата трябва да съобщава за отклоненията от плана през определени интервали от време така, че да бъде възможно предприемането на корективни действия преди последиците да са станали прекалено сериозни;
- Системата трябва да посочва характера на корективните действия, които да върнат проекта обратно към плана;
- Системата трябва да бъде представена в широко позната и лесно разбираема нотация;
- Системата за управленски контрол трябва да бъде разработена с активното участие на всички хора и групи, включени в дейностите по опазване на околната среда на община Враца.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

- Указания на Министерство на околната среда и водите относно структурата и съдържание на Общинските Програми за опазване на околната среда;
- Актуализация на програмата за управление на качеството на атмосферния въздух в Община Враца 2017-2023 г.;
- Общински План за развитие на община Враца - 2014-2020 г.;
- Областна стратегия за развитие на област Враца - 2014-2020 г.;
- Общинска програма за опазване на околната среда 2017-2020 г.;
- План на програма за управление на дейностите по отпадъците, формирани на територията на община Враца- 2021-2028 г.;
- Доклад за състоянието на околната среда - РИОСВ Враца;
- Бюлетин – Анализ качество на водите - Централни водоснабдителни системи и местни водоизточници;
- Годишен доклад за качеството на повърхностните води предназначени за питейно битово водоснабдяване в обхвата на БДЧР;
- Приложимата нормативна рамка;
- НСИ;
- Други.